

Luka Jwumpe Nintanmpe

Jwuŋkanni

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémεŋji funŋɔ jwumpe e ke

Luka na mpyi wempi, Yahutu bà u mpyi u wi mε. Mpii pi nyε pi nyε Yahutuu mε, Luka la mpyi si Kile Jyanji Yesu kyaa jwo pir'á. Lire kurugo mpaa pi à Yesu nya maa lógo u nwɔ na ke, u à file pire na maa Yesu karigii yyaha cya pir'á.

Yesu à si fòŋfee pyεngε. Mpànahabii pi à sìi mpànahabii ke, pir'á u ziŋ'a fyânh a jwo. Kile nyε a sùpya pwɔ̄ŋɔ sùpya na mε, u à jwo na shin maha shin u à uye cè kapimpyinε maa neε Yesu na ke, urufoo sí nùmpanja ta. Fòŋfeeblee ná yampii ná nàŋkopyire ná leŋkwucyeebii ná círimpii ná zàmpεenbii ná supyishiŋi sanŋi u mpyi u nyε laage e pìl'á mε, pire puni kyaa mpyi a táan Yesu á. Téni i Yesu à kwòro cige na ke, mpaa pi à u kwòro ke, u à Kile náare na u yáfa pire na.

Yesu à jnè a fworo kwùŋi i ke, u à uye cyée u cyelempyiibii na, maa pi pyi na pi tèen Zheruzalemu kànhe e, pi i Kile Munaani sige, Kile mpyi a lire ndemu jwɔmεε lwó pi á ke. Yesu à puru jwo ke, maa dùg'a kàre nìnyinji na, pi nyii na.

Karigii cyi à pyi lire kàntugo ke, Luka à cyire séme sémenji waber'e, uru mege na nyε: «Yesu Tunntunmpii Kapyiŋkii Semεŋji».

Luka sémenji kasemεni

1-3 Yyaha yyére shinŋji Tofili, karigii cyi à pyi naħħa wuu yyére ke, cyire cyi mii nyε na sémени si ntun mu á. Shinŋyahara mū à cyi séme cyire karigil'e, mà tħaġħha ná sùpyire cyi jwunjanni i, mpiimu nyii na cyi pun'à pyi ke, ná pire pi à pa mpyi Jwumpe Nintanmpe jwufeebii ke. Lire e mii mū à li ta kacenñe maa cyi yyaha cya fo cyi tasiige e maa cyi yal'a séme si ɻukan mu á, ⁴bà mu si mpyi si li cè na karigii cyi à jwo mu á ke, na cyire na nyε sèe mε.

Kile mèlēkeñi wà à Yuhana Batizelipyinji ziñi kyaa jwo

5 Tèni i Erədi mpyi Zhude kùluni saanji ke, Kile sáragawwuñji wà na mpyi Abiya u sáragawwukuruñke e, u mege mpyi Zakari. U cwoñi mpyi Arən tħuluge shin, u mege sí mpyi Elizabeti. **6** Pi mū shuunniñi mpyi a tí Kafooni Kile yyahe taan, pi mpyi a u jwømøeni cû karigii puni i, marii u toñi kurigii puni jaare. **7** Nka pyà mpyi pi á mε, naħħa na ye Elizabeti mpyi cijirinjε. U ná u poonji mū sí mpyi a lyé a kwò.

8 Canjka Zakari mpyi sáragawwubaaranji na Kile yyahe taan, naħħa na ye mħāhani mpyi a nə pi sáragawwukuruñke na. **9** Mä tħaġħha ná sáragawwuubii lādaabil'e, pi mpyi maha ɻukaalwooni tèg'a sáragawwuñji wà cwoñrø, ur'a sì jyè Kilejaarebage funñke e maa wusunañi súugo. Nyε ka kuru canjke wuñji si mpa bē Zakari na. **10** Mä u yaha u u wusunañi súuge, sùpyire puni mpyi ntħaani na na Kile jaare. **11** Ka Kafooni Kile mèlēkeñi wà si mpâl'a fworo Zakari na, maa yyére wusunañi tasogogħe kàniñjε cyage na. **12** Zakari à u nyā ke, maa fyá sèl'e.

¹³ Ka mèlèkeñi si u pyi: «Ma hà vyá mε Zakari, Kile à mu ñarege lógo. Mu cwoñi Elizabeti sí mu kan pùnambile na, maa li mεge le Yuhana. ¹⁴ Uru pyàni ziñi kani sí n-pyi mu á funntanga ná máguro kyaña. Li mú sí n-pyi shinjyahara á funntanga kyaña, ¹⁵ ñaha na ye u sí n-pyi shinbwo Kafoonji Kile yyahé taan. U sì raa sinmpe pà tufiige byii mε. Kile Munaani sí u jñî tèrigii puni i, ali mà u yaha zimbaa. ¹⁶ U sì Izirayeli shiinbii niyyahamii yyaha kêennje Kafoonji pi Kileñi á. ¹⁷ U kapyiñkii sí n-pyi Kile túnntunñi Eli wogigii fiige. Bà Kile Munaani mpyi a fyâンha a fânhe kan Eli á mε, amuni li sí fânhe kan u á, u u Kafoonji kuni bégele, u u tiibii ná pyiibii shwâhñi yaa. Mpii pi à jñûñjo kyán Kile na ke, u sí pire kêennje n-pyi shintiili, si supyishiñi wà bégele njaha Kafoonji yyaha na.»

¹⁸ Ka Zakari si jwo mèlèkeñ'á: «Di mii sí puru sèenjí cè n-jwo ye? Naha kurugo ye mii ná na cwoñi shiñ'á tòro zi taan.» ¹⁹ Ka mèlèkeñi si u pyi: «Mii u nyε Gabiriyeli. Mii u nyε Kile taan u túnnture laage e. U à mii tun mii u pa mpe jwumpe nintanmpe jwo mu á. ²⁰ Mu nyε a jñen'a tèen mii jwømugure taan mε, mà li ta nde mii à jwo mu á ke, li sí n-pyi li tèepyil'e. Lire kurugo mu sí n-pyi búbu, mà lwo numε na fo mà sà yaa ná li tèepyíini i.»

²¹ Lire tèni mpyi a sùpyire puni ta ti i Zakari sigili na ñkànre, ñaha na ye u mpyi a mo Kileñaarebage funñke e. U məñi mpyi a pi puni pâa. ²² U à jà a pa fworo ke, ka u u mpyi búbu, u nyε a jà a jwo ná pi e mε, ka pi i jñcè na Kile à kani là cyêe u na Kileñaarebage funñke e. Ka u u wá na yu ná cyeyi i. ²³ Nyε Zakari sáragawwubaaranji canmpyaagil'a

fûnjo ke, ka u u nkàre pyengé.

²⁴ Canmpyal' à tòro ke, ka u cwoñi Elizabeti si laa ta, maa ñwəhò yinjye kañkuro funnj'i. Maa jwo uye funnj'i: ²⁵ «Kile à ñwə mii na ná nde e dë! U à mii pyìtambaani silege láha mii na sùpyire nyii na.»

Kile mèlékeñi wà à Yesu zinji kyaajwo

²⁶ Nyé Elizabeti laani yinjke baani woge e, ka Kile si u mèlékeñi Gabiriyeli tun Galile kùluni kànhe kà na, ku mège nyé Nazareti. ²⁷ Pùcwoñi wà u mpyi wani, u mège mpyi Mariyama. Saanji Dawuda tùluge shinji Yusufu tacwo u mpyi u wi. ²⁸ Ka mèlékeñi si jyè uru pùcwoñi yyére, maa jwo: «Mii à mu shéere, Kafoonji Kile à ñwə mu na maa mpyi ná mu i.» ²⁹ Ka puru jwumpe si Mariyama funnjø wwòonjø sél'e, ka u u wá na uye yibili uru fwùnji ñùnke na. ³⁰ Ka mèlékeñi si yi jwo u á: «Ma hà vyá mè Mariyama, Kile à ñwə mu na. ³¹ Mu sí laa ta, li sí n-si pùnambile, maa li mège le Yesu*. ³² U sí n-pyi shinbwo, u mège sí n-le Kilenji nìnyi wuñi Jyanji. Kafoonji Kile sí u tulyage Dawuda saanre fànhe kan u á. ³³ U sí n-pyi Yakuba shinji† ñùnjo na fo tèekwombaa. U fànhe sì n-kwò mè.» ³⁴ Ka Mariyama si yi jwo mèlékeñ'á: «Di lire sí n-pyi n-jwo yé? Naha kurugo yé mii sàha ñkwò a nò cè mè.»

³⁵ Ka mèlékeñi si u pyi: «Kile Munaani sí n-pa n-tèen mu ñunj'i. Kilenji nìnyi wuñi u síji sí n-pyi mbyìmè fiige mu ñunj'i. Lire kurugo pyàni mu sí n-si ke, uru sí n-pyi Kile wu, u mège sí n-le Kile Jyanji. ³⁶ Mu cìnmpworocwoñi Elizabeti, uru

* **1:31** Yesu mège ñwahé ku nyé: «Kafoonji Kile u nyé Shwofoonji.»

† **1:33** Yakuba shiinbii pi maha mpyi Izirayeli shiinbii.

nijjyeñkwoñi mû à laa ta, u sí pùnambile si. Sùpyire mpyi na uru ñgemu sônnji cijiriñe ke, u laani yibaani woge ku ñye ñke. ³⁷ Sèenj na, kya ñye na Kile jìni më.» ³⁸ Ka Mariyama si yi jwo u á: «Kafoonji bilicwo u ñye mii, Kile u li pyi mii á bà mu à yi jwo më.» Ka mèlékeñi si yíri u taan maa ïkàre.

Mariyama à sà fworo u cìnmpworocwoñi Elizabeti na

³⁹ Cyire canmpyaagil'e, ka Mariyama si yîr'a fyâl'a kàre ñajyi kùluni i, Zhude kànhe kà na. ⁴⁰ Maa jyè Zakari pyenje e, maa Elizabeti shéere. ⁴¹ Tèni i Elizabeti à Mariyama fwùñji lógo ke, ka u pyàñi si nyàha u funjke e. Ka Kile Munaani si Elizabeti jî, ⁴² ka u u jwo fànhna na Mariyama á: «Kile à jwó le mu á mà tòro cyeebii puni taan! Pyàñi mu sí n-si ke, Kile sí jwó le ur'á mû! ⁴³ Jo u ñye mii, fo mii Kafoonji nuñi yabilinji u pa mii yyére ye? ⁴⁴ Naha kurugo ye mii sí yi jwo mu á, tèni i mii à mu fwùñji lógo ke, funntang'à mii pyàñi pyi u à nyàha mii funjke e. ⁴⁵ Mu wuun'à ñwø, naha na ye kani ñwømæeni Kafoonji Kile à lwó mu á ke, mu à ñen'a dá lire na.»

Mariyama à Kile kêe

⁴⁶ Nyé ka Mariyama si jwo:
«Mii à Kafoonji Kile kêe ná na zòmbilini puni i,
⁴⁷ mii funjke naha a táan sèl'e mii Shwofoonji Kile kurugo.

⁴⁸ Naha na ye mii u ñye u bilicwoñi ke,
u à ñen'a ñwø mii na, maa kacennë pyi mii na,
mii ná na cyerempe puni i.

Mà lwó numë na,
tiñji nimpañi sùpyire puni sí n-pa raa ñko na mii
wuun'à ñwø.

49 Naha kurugo ye Kile Siŋi Punifol'à kabwɔhii pyi
mii á,
u mεg'à tāan.

50 Mpii pi maha fyáge u na ke,
u maha pire nūnaara taa tèrigii puni i, maa
kacenjki pyi pi á.

51 U maha kakyanhala karigii pyi
ná u cyεge fàンha nyahaga woge e.
Mpii pi nyε ná yàmpeente funjke e ke,
u maha pire tîn a caala.

52 U maha fànhafeebii tîrig'a lwó pi fànhe nuŋ'i,
mpii pi à piye tîrige ke, u maha pire dùrugo.

53 U maha yacenjyi kaan kategefeebil'á fo maha pi
funjyi njyε.

U maha nàfuufeebii cyengaya wuubii yare pi i
ŋkèege.

54-55 Nwɔmeeeni u mpyi a lwó wuu tulyey'á ke, u à
lire fûnŋo.

U à pa u báarapyibii Izirayεli shiinbii tègε
U maha kacenjki pyi Ibirayima
ná u tùlug'á tèrigii puni i.»

56 Nyε ka Mariyama si ŋkwôro Elizabeti yyére fo
mà nō yìnyε taanre fiige na, lire kàntugo maa nûr'a
kàre u kànhe na.

Yuhana Batizelipyiŋi ziŋi kani

57 Nyε Elizabeti tèetigen'à pa nō ke, ka u u
si pùnambile. **58** Tèni i Elizabeti tεεŋjεεbii ná u
cìmptyibil'à lógo na Kafoonji Kile na wá à kacenne
nimbwoo pyi u na ke, ka li i mpyi u ná pi á
funntanga nimbwɔhɔ.

59 Pyàŋi ziŋi canmpyibaatanrewuuni na, ka pi
i ŋkàre u takwɔnge e. Pi la mpyi si u tuŋi Zakari

mäge le u na, ⁶⁰ ka pyàŋi nuŋi si jwo: «Onhɔ, u mäge sí n-le Yuhana.» ⁶¹ Ka pi i u pyi: «ŋka kuru mäge flige nyε mu sùpya na mà dε!» ⁶² Ka pi i Zakari búbu wuŋi kà, maa u yíbe pyàŋi mäge na. ⁶³ Ka u u pi pyi pi kwɔɔgɔ lwó a kan ur'á. Pi à pa ná k'e ke, ka u u yi séme ku na: «Pyàŋi mäge sí n-le Yuhana» ka li i pi puni pâa.

⁶⁴ Nyε lire tèennuuni i, ka Zakari njini si sànha, ka u jiwɔge si mógo, ka u u wá na yu marii Kile père. ⁶⁵ Ka cyire karigii si u teenjεebii ná u kwùumpe shiinbii kàkyanhala, fo mà sà nò Zhude najyi cyeyi kànyi puni na. Pi puni mpyi na cyire karigii sheenre yu pi bàraŋwɔyi i.

⁶⁶ Ka lire kani lögofeebii puni si li yaha piye funj'i, marii sônni li na. Pi shin maha shin mpyi na uye yíbili: «Ngé pyàŋi sí n-pyi naha shi bε?» Sèenji na, Kafoonj Kile cyεge mpyi ná u e.

Zakari à Yesu mpanj kyaa jwo

⁶⁷ Nyε ka Kile Munaani si pyàŋi tuŋi Zakari njî, maa u pyi u à mpe jwumpe jwo:

⁶⁸⁻⁶⁹ «Wuu Kafoonj Kile kêe,
Izirayεli shiinbii u Kileŋi,
naha na yε u à Shwofoo niŋcenŋε yige
u báarapyinj Dawuda tûluge e mà kan wuu á.
U à pa si mpa u shiinbii tègε
si pi njùŋɔ wwû bilere e.

⁷⁰ Uru sheenre Kile tûnntunmpii mpyi a jwo fo tèeməni i

⁷¹ na u sí wuu yige wuu zàmpεenbii cye e,
wuu kyal'à pen mpiimu á ke, si wuu shwɔ pire na.

⁷² Lire cye kurugo, u à kacennε pyi wuu tulyeyi na.

Nde u mpyi a jwo u tunmbyaare tooy'e ke, u à lire pyi.

73-74 U mpyi a *ŋwəmeeṇi* ndemu lwó wuu tulyage Ibirayima á,

na u sí wuu yige wuu zàmpεenbii cye e,
bà wuu si mpyi s'a uru père fyagara baa mε,
u à lire pyi.

75 Kile à lire pyi bà wuu si mpyi s'a katiigii pyi u
yyahe taan,

si ntaha uru kanni fye e wuu shìŋji puni i mε.»

76 Lire kàntugo ka Zakari si jwo u pyàŋ'á:
«Mii pyàŋji, pi sí n-pa raa mu pyi Kileŋi nìŋyi wuŋi
tùnnntunŋi,
ŋaha na yε mu sí n-pa ŋaara Kafoonji yyaha na, si u
kuni yaa.

77 Mu sí yi yyaha jwo Kile wuubil'á na
u sí pi kapiegigii yàfa pi na, si pi shwɔ.

78 Wuu Kileŋi ŋùnaare ná u kacenŋkii kurugo,
u à bèenmpe yige wuu á mà yíri nìŋyiŋi na, mu à
jwo canjaŋyini nivworovənni.

79 Mpíi pi mpyi a tèen kwùŋji numpini i ke, u à
bèenmpe yige pir'á.

U à yyeŋiŋke kuni le wuu taan.»

80 Nyε uru pyàŋji mpyi na lyεge, Kile Munaani sí
i fànhe kaan u á. Ka u u ŋkwôro sige funŋke e fo mà
sà nɔ u tèecyeeni na Izirayeli shiinbii na.

2

Yesu ziŋi kani (Macwo 1.18-25)

1 Nyε tèni là à pa nɔ, ka saanbwəhe Oguſiti si
tùnnnturo tun na sùpyire puni mεyi yi séme. **2** Lire l'à

pyi mèsemèni njacyiini, l'à pyi mà Kirinisi ta Siri kini jùnjø na. ³ Sùpyire puni mpyi na sì na pi meyi sémeni pi tukanyi na. ⁴ Ka Yusufu si yíri Nazareti kànhe e Galile kùluni i mà kàre saannji Dawuda kànhe na, Betilehemu i, Zhude kùluni i, naha na yé Yusufu mpyi Dawuda tùluge sùpya. ⁵ U ná u tacwoñi Mariyama mpyi a kàre wani meyi zémènji kurugo. Mariyama laa wuñi u mpyi. ⁶ Mà pi yaha Betilehemu i, ka Mariyama laani téesini si nò. ⁷ Ka u u u jyanji njacyiini si, maa u le vàannyi i mà sínniñe yatoore yabyage funñ'i, naha na yé pi mpyi a tatirige ta nàmpwuunbii tashwønge e me.

Kile mèlekènji wà à Yesu ziñi kyaa jwo mpànahabii pìl'á

⁸ Nyé mpànahabii pì na mpyi puru kwùumpe e. Pi mpyi maha shwùun nyii na sige e, marii pi mpàabii sañcwønnji sigili. ⁹ Ka Kafoonji Kile mèlekènji wà si uye cyée pi na, ka Kafoonji Kile sìnampe bëenmpe si mîni kuru cyage e mà pi kwûulo, ka pi i fyá sèe sèl'e. ¹⁰ Ka mèlekènji si yi jwo pi á: «Yii àha vyá mε, mii sí mûguro kyaa nimbwoo jwo yii á, lire sí n-pyi yii shinji puni wuu. ¹¹ Nijjaal numpilage yabilinji i, Shwofol'à si yii á Dawuda kànhe na. Uru u nyé Kile Nijcwønrønji ná Kafoonji. ¹² Amε yii sí li cè, yii sí pìñmpinjyega ta pi à le a sínniñe vâannyi i yatoore yabyage k'e.»

¹³ Lire tèni i, ka mèlekèkuruñø nimbwøhø si mpâl'a pa bínni uru mèlekènji taan, marii Kile pêre ná:

¹⁴ «Pèente ti taha Kile na nìnyiñi na.

Mpii kyaa l'à táan Kile á ke, yyeñiñke ku pyi jùñke na pire shwøhøl'e.»

¹⁵ Tèni i mèlèkeεbil'à yîri mpànahabii taan mà dùgo nìnyinji na ke, ka mpànahabii si yi jwo piy'á: «Yii a wá, wuu u shà Betilehemu i, Kafoonji Kile à wuu pyi wuu à kani ndemu cè ke, wuu u sà lire wíi.» ¹⁶ Ka pi i fyâl'a kàr'a sà Mariyama ná Yusufu ta wani, maa pìnmpinjyège nizinnage nya yat ore lùbyakw ge funj'i. ¹⁷ Pi à pìnmpinjyège nya ke, jwumpe Kile mèlek ji mpyi a jwo pi á ku kyaa na ke, ka pi i puru puni jwo, ¹⁸ ka li i mpyi kakyanhala pu l gofeebii pun' . ¹⁹ Nka Mariyama wi ke, ur'  cyire karigii yaha u y kili ji na, marii s nni cyi na. ²⁰ Lire k ntugo ka mpànahabii si n r'a k re pi tayirige e, pi mpyi na Kile p re marii u k re pi karigii nindogogii n  niyyag i  kurugo. Cyire karigil'  pyi bà Kile mèlek ji mpyi a cyi jwo me.

Pi à k re n  Yesu pìnmpinjy e wu ji i Kile naarebage e

²¹ Py nji canzege canmpyibaatanrewuuni na, ka pi i u kw n, maa u mege le Yesu. Kile mèlek ji mpyi a kuru mege le py nji na mà jwo u nu ji u u laani ta ke.

²² Ny  mà t anna n  MusaSaliyan  i, s iveente canmpyaagil'  kw  ke, ka Yusufu n  Mariyama si nk re Zheruzalemu k nhe e n  py nji i mà s  s kan Kafoonji Kile á, ²³ b  l   s me Kafoonji Kile Saliyan  i na: «P nampyire ni cyi re puni s  n-pyi Kafoonji Kile woro*.»

²⁴ S rage kyaa Kafoonji Kile mpyi a jwo Saliyan  i mà yyaha t i n  s ivoo i tufeempe kani i ke, pi à kuru ww m . Kuru s rage ku mpyi: «Sanmpanra

---

* ^{22:23} Ekizodi 13.2, 12

shuunni, lire nyε mε sanmpañanmpwərəŋjaara shuunni.[†]»

²⁵ Nàŋji wà na mpyi wani Zheruzalemu i, u mege mpyi Simiyən. U mpyi a tíí maa fyáge Kile na. U mpyi na Izirayəli shiinbii Təgəfooŋi mpaŋi sigili. Kile Munaani mpyi ná u e. ²⁶ L'à li cyēe u na na u sì n-kwú ná u nyε a Kafoonj Kile Nijcwənraŋi nyə mε. ²⁷ Nyε tèni i Yesu sifeebil' à sà nə ná u e Kileŋaarebage e Kile Saliyanj karigii mεε na ke, ka Kile Munaani si Simiyən yyaha cû a lèŋe Kileŋaarebage e. ²⁸ Ka u u pìnmpinnyεge cû u cyeyi i, maa Kile kēe na:

²⁹ «Kafoonj Kile, mii u nyε mu báarapyiŋi ke, numε mu sì n-jà mii yaha mii u kwû yyeŋiŋke e, nde mu à jwo ke, mu à lire pyi a kwò,

³⁰ naha na yε Shwofooŋi mu à tun ke, mii nyiin' à uru nyə njajaa.

³¹ Nge mu à kan diŋyεŋi sùpyire shinj puni kurugo ke,

³² u sì n-pyi bëenmε mpemu pu sì mu cyēe supyishinj puni na ke,

Izirayəli shiinbii pi nyε mu wuubii ke, si pire mεge pyi ku tāan.»

³³ Puru jwumpe Simiyən mpyi a jwo Yesu kyaan na ke, puru mpyi a Yesu sifeebii kàkyanhala. ³⁴ Ka Simiyən si jwó le pi á, maa yi jwo Yesu nunji Mariyama á: «Ige pyàŋi kapani li nyε Izirayəli shiinbil' á, mà shinŋyahara cyán si shinŋyahara yîrige. U sì n-pyi kacyele, ɳka pìi sì n-cyé li na. ³⁵ Lire pyiŋkanni na, supyijahara funzənŋjore sì n-yige cyiŋŋi na. Mu wi ke Mariyama, kani là sì n-pa mu

---

[†] 2:24 Levitiki 12.8

súugo ma zòŋi na, mu à jwo kàshikwənŋwəo l'à mu sú u na.»

³⁶⁻³⁷ Cijyjeni wà na mpyi wani, u mpyi a yyee beecyeere ná sicyeere (84) kwò, uru na mpyi Kile túnntunŋjø, u mëge mpyi Ana. U tuŋi mëge mpyi Fanuweli. Asheri tùluge sùpya u mpyi u wi. Uru ceenjì mpyi a yyee baashuunni pyi nàmbage e, ka u poonjì si ŋkwû. Ka u u ŋkwôro nò baa. Pìlaga bâra canŋa na, u mpyi maha mpyi súnleni ná Kilenaarege na Kilenaarebage e. ³⁸ Uru cijyjeni mü à sà Yesu sifeebii ta wani, maa Kile kée, mpìi pi mpyi na Zheruzalemu kànhe shiinbii nùngwuure sigili ke, maa Yesu kyaa jwo pir'á.

³⁹ Nyé Yusufu ná Mariyama à Kafoonji Kile Salianji kurigii puni jaara a kwò ke, maa nûr'a kàre Nazarèti i, pi kànhe na, Galile kùluni i. ⁴⁰ Pyàŋi mpyi na lyęge ná fànhe e, u yákilinjì mpyi a pêe sèl'e. Kile mpyi a jwə u na maa mpyi ná u e.

Yesu ná u sifeebil'à kàre bilerenkwoŋi kataanni na

⁴¹⁻⁴² Yyee maha yyee, Yesu sifeebii mpyi maha ŋkàre ná u e Zheruzalemu kànhe e bilerenkwoŋi kataann'á mà tàanna ná Yahutuubii làdaŋi i. Nyé yyeeni kataann'á pi à kàre mà Yesu shiŋji yaha yyee ke ná shuunni na ke, ⁴³ lire kataann'á pa ŋkwò, ka pi i nûru na ŋkèege ke, ka Yesu si ntèen Zheruzalemu i u sifeebii pàama.

⁴⁴ Pi mpyi na sônŋi na Yesu ná pire shèrëfeebii pi sí n-ta pi i ma sijcyan. Pi à jaara a canŋke kwò, pi nyé a u nya më, ka pi i wá na u caa pi cìnmpyiibii ná pi shincempii shwəhol'e. ⁴⁵ Pi à u cya a kànhà pire shwəhol'e ke, maa nûru na u caa na ŋkèege Zheruzalemu i. ⁴⁶ Canmpyaa taanre tatoroge e,

ka pi i sà u ta u à tèen Kilejaarebage e Kile Saliyanji cycelentiibii shwəhəl'e, marii pi jwumpe nûru, marii pi yíbili. ⁴⁷ Mpii pi mpyi na u jwumpe nûru ke, u yákilifente ná u jwəshwəore mpyi a pire puni kàkyanhala. ⁴⁸ Tèni i u sifeebil'à u nya ke, ka li i mpâa pi e, ka u nuñi si u pyi: «Yesu, naha mu à pyi ná wuu e ame yε? Mii ná mu tuñi funmpen wuubii mpyi na mu caa.» ⁴⁹ Ka u u pi pyi: «Naha na yii nyε na mii caa yε? Yii nyε a cè na mii à yaa mii u a na Tunji karigii cwɔɔnre mà?» ⁵⁰ Nka u sifeebii mpyi a puru jwumpe jwəhe cè me.

⁵¹ Nyε ka Yesu si nûr'a kàre ná u sifeebil'e Nazareti kànhe e. U mpyi a pi jwəmeeeni cû. Ka u nuñi si cyire karigii puni yaha uye funj'i, marii sônni cyi na.

⁵² Yesu mpyi na lyεge, là sí i bârali u yákilifente na. U kyaa mpyi a táan Kile á, maa ntáan sùpyir'á mú.

3

Yuhana Batizelipyinji na kuni bégeli Yesu yyaha na
(Macwo 3.1-12; Marika 1.1-8; Yuhana 1.19-28)

¹ Mà saanbwəhe Tibéri yaha u saanre yyee ke ná kañkuro wuuni na, lir'â Pənse Pilati ta Zhude kùluni jùñjo na, Erədi sí nyε Galile wuuni jùñjo na, u yyahafoonji Filipi sí nyε Iture ná Tirasoniti kùligii jùñjo na, Lizaniyasi sí nyε Abiləni kùluni jùñjo na, ² Ana* ná Kayifu mú sí nyε sáragawwuubii jùñufente na, lire yyeeni mà Zakari jyanji Yuhana yaha sìwage e, Kile à u tun u sà a uru jwumpe yu. ³ Ka u u nkàre Zhurudən bañi jwəge kùluni puni i,

---

* ^{3:2} Nge Anaji na mpyi nò.

mà sà a ñaare na puru jwumpe yu sùpyir'á. U mpyi na yi yu pi á: «Yii yii toronkanni kêenŋe, yii batize, bà Kile si mpyi si yili kapegigii yàfa yili na mε.» ⁴ Nde Yuhana mpyi na mpyi amuni ke, lire na mpyi a séme tèecyiini Kile tünntunŋi Ezayi sémeŋi i na:
 «Sùpya mëjwuu sí n-pa raa fwore sìwage e fànha na
 “Yii kuni yaa Kafoonŋi mεε na,
 yii kumpyerε nintiire yaa u á,
⁵ yii i kacyeyi puni jñi a tàanna,
 yii i ñaŋyi ná mpògigii puni cεeg'a tàanna,
 kurigii cyi à nahana ke, yii i cyire yal'a tíi,
 kurigii cyi à ñahara ke, yii i cyire yal'a ñwo.

⁶ Lire ká mpyi, sùpyire puni sí li ñya na Kile u nyε Shwofooŋi†.”»

⁷ Nyε ka shinŋyahara si wá na ma Yuhana yyére si mpa batize, ka u u pi pyi: «Yii màcwɔn fiige sùpyiibii, jofoo u à yii pyi na batizeliŋi kanni sí n-jà yii shwɔ Kile lùyirini nimpani na yε? ⁸ Yii a katiigii pyi, lire sí li cyée na yii zòompil'à kêenŋe. Yii àha zli raa sônŋi kanna na yii tulyage ku nyε Ibirayima mà dε! Naha na yε mii sí yi jwo yili á, Kile sí n-jà ñje kafaayi kêenŋe n-pyi Ibirayima ñampyire‡. ⁹ Yii li cè na kaciig'à cél'a yaha cire ndìre taan. Cige maha cige ku nyε, ku nyε na yassere njçennε pyi mε, kuru sí n-kwɔn n-wà nage e.»

¹⁰ Nyε ka sùpyire si Yuhana yíbe: «Lire tèni i ke, naha wuu à yaa wuu pyi be?» ¹¹ Ka u u pi pyi: «Vàanntinnyε shuunni nyε ñgemu á ke, urufol'à yaa

---

† 3:6 Ezayi 40.3-5 ‡ 3:8 Yahutuubii mpyi na sônŋi na Kile sí pire shwɔ, mà lire jùŋke pyi pir'à fworo Ibirayima e. Yuhana 8.33,37,39: yii yire cyeyi kâla.

u kà kan kà baafoon'á. Ngemu u nyε ná yalyire e ke, urufol'à yaa u tà kan kategefoon'á mú.»

¹² Nyε múnalwɔore shwofeebii pi mpyi a pa mpa batize ke, ka pire mú si Yuhana yíbe: «Cyeleuntuji, naha wuu à yaa wuu pyi bε?» ¹³ Ka u u pi pyi: «Múnalwɔore jwɔge pi à pyi yii a shuu sùpyir'á ke, yii àha wyére shwɔ wà na si ntòro kuru jwɔge taan mε.» ¹⁴ Ka sòrolashiibii pìi mú si u yíbe: «Wuu de? Naha wuu à yaa wuu pyi yε?» Ka u u pi pyi: «Yii àha sùpyanji wà tufige wyére cyán zhwɔ u na mε, yii àha vini ntaha wà na mú mε. Nka yii sàraŋi u yii funŋyi jníŋε.»

¹⁵ Nyε sùpyire puni sònŋɔre mpyi a taha Kile Njcwɔnraŋi nimpanji kani na, uru ngemu u sí n-pa pi shwɔ ke. Lire e pi mpyi na ŋko piye funn'i: «Tá Yuhana bà u à yaa u ta u wi mε?» ¹⁶ Mà pi yaha ná tire sònŋɔre e piye funn'i, ka Yuhana si pi pyi: «Mii wi ke, mii na yii batizeli lwɔhe e kanna. Nka wà sí n-pa mii kàntugo, uru tayyéreg'à fàンha tò mii woge na. Ali mà u tanhaŋyi mεere sàンha, mii jùŋk'à cyérε lire mpyinji i. Uru u sí n-pa raa yii batizeli ná Kile Munaani ná nage e. ¹⁷ U ntanhe nyε u cye e, u u sùmaŋji nimbwɔnŋi fwu. U sí sùmapyanji le u bwùunni i, si sìmwahɔŋke súugo na fugombaage e.»

¹⁸ Nyε Yuhana à yεreyε niŋyahaya kan sùpyir'á sahaŋki Yesu kyaa na.

¹⁹ Saanŋi Erɔdi mpyi a u sìŋεεŋi cwoŋi Erɔdiyadi kwɔn a lwó. Mà bâra lire na, u mpyi a kapyimbaagii jnciyiimu pyi sahanŋki ke, ka Yuhana si u cêegε cyire puni na. ²⁰ Lire nyε a jà a bê Erɔdi á mε, ka u u kapiini là bâra là na, maa Yuhana cû a le kàsuŋi i.

*Yuhana à Kile Jyanji Yesu batize
(Macwo 3.13-17; Marika 1.9-11)*

²¹ Nyε mà Yuhana Batizelipyinji yaha u sàha ηkwò a le kàsuŋi i me, canŋka sùpyire puni mpyi na ma u yyére marii batizeli, ka Yesu mú si mpa batize, maa Kile náare. Mà u yaha kuru narege na, ka nìjyinji si mógo. ²² Ka Kile Munaani si liye pyi mpánmporègɔ fiige mà tīg'a tèen Yesu na, ka mejwuu si fworo nìjyinji i na: «Mii Jyanji u nyε mu, mu kan'á waha mii na sèl'e. Mu kapyiinjikil'á táan mii á mógo.»

*Yesu à fworo mpiimu i ke
(Macwo 1.1-17)*

²³ Tèni i Yesu à báaraŋji sì ke, u shìŋji mpyi a yyee benjaaga ná ke kwò. Sùpyire mpyi na sônnji na Yusufu jya u nyε u wi.

Yusufu yabilin'á fworo Aheli i.

²⁴ Aheli à fworo Matati i.

Matati à fworo Levi i.

Levi à fworo Meléki i.

Meléki à fworo Zhanayi i.

Zhanayi à fworo Yusufu i.

²⁵ Yusufu à fworo Maticya i.

Maticya à fworo Aməsi i.

Aməsi à fworo Nahumu i.

Nahumu à fworo Esili i.

Esili à fworo Nagayi i.

²⁶ Nagayi à fworo Maati i.

Maati à fworo Maticya i.

Maticya à fworo Semε i.

Semε à fworo Zhoseki i.

Zhoseki à fworo Zhoda i.

²⁷ Zhoda à fworo Zhwɔnani i.

Zhwɔnani à fworo Erësa i.

Eresa à fworo Zorobabéli i.
 Zorobabéli à fworo Salatiyéli i.
 Salatiyéli à fworo Néri i.
²⁸ Néri à fworo Méléki i.
 Méléki à fworo Adi i.
 Adi à fworo Kosamu i.
 Kosamu à fworo Elimadan i.
 Elimadan à fworo Eri i.
²⁹ Eri à fworo Zhosuwe e.
 Zhosuwe à fworo Eliyézéri i.
 Eliyézéri à fworo Zhorimu i.
 Zhorimu à fworo Matati i.
 Matati à fworo Levi i.
³⁰ Levi à fworo Simiyén i.
 Simiyén à fworo Zhuda i.
 Zhuda à fworo Yusufu i.
 Yusufu à fworo Zhonamu i.
 Zhonamu à fworo Eliyakimu i.
³¹ Eliyakimu à fworo Méléya i.
 Méléya à fworo Mena i.
 Mena à fworo Matata i.
 Matata à fworo Natan i.
 Natan à fworo Dawuda i.
³² Dawuda à fworo Zhese e.
 Zhese à fworo Obédi i.
 Obédi à fworo Bwazi i.
 Bwazi à fworo Salamóni i.
 Salamóni à fworo Naasun i.
³³ Naasun à fworo Aminadabu i.
 Aminadabu à fworo Adimi i.
 Adimi à fworo Arini i.
 Arini à fworo Esirómu i.
 Esirómu à fworo Pérez i.
 Pérez à fworo Zhuda i.
³⁴ Zhuda à fworo Yakuba i.
 Yakuba à fworo Ishaka i.
 Ishaka à fworo Ibirayima i.

Ibirayima à fworo Teraka i.
 Teraka à fworo Nakwɔri i.
³⁵ Nakwɔri à fworo Serugi i.
 Serugi à fworo Erewu i.
 Erewu à fworo Pelegi i.
 Pelegi à fworo Ebéri i.
 Ebéri à fworo Shelaki i.
³⁶ Shelaki à fworo Kayinamu i.
 Kayinamu à fworo Arifasadi i.
 Arifasadi à fworo Shemu i.
 Shemu à fworo Nuhu i.
 Nuhu à fworo Lemeki i.
³⁷ Lemeki à fworo Metusala i.
 Metusala à fworo Enɔki i.
 Enɔki à fworo Zheredi i.
 Zheredi à fworo Malaleli i.
 Malaleli à fworo Kena i.
³⁸ Kena à fworo Enɔsi i.
 Enɔsi à fworo Seti i.
 Seti à fworo Adama i.
 Adama à fworo Kile e.

4

*Sitaanniŋi na jcaa si Yesu sòn u kapii pyi
 (Macwo 4.1-11; Marika 1.12-13)*

¹ Nyé mà Yesu yaha u à jî Kile Munaani na, u à yîri Zhuruden banji jnwäge na mà kàre síwage e.

² U à canmpyaa beeshuunni pyi síwage e, u nyé a yafyin lyî mε, ka katege si u ta. Cyire canmpyaagii funŋke e, ka Sitaanniŋi si file u na maa jcaa si u sòn ŋgà kapii na.

³ Nyé ka u u Yesu pyi: «Ná Kile Jyanjí sí u nyé mu, yi jwo ŋke kafaag'á ku kēenŋ'a pyi bwúuru.»

⁴ Ka Yesu si u pyi: «Y'à séme Kile Jwumpe Semenji i “Yalyire kanni bà ti nyε na sùpyanji nwɔ caa mε*.”»

⁵ Lire kàntugo ka Sitaanniñi si dùgo ná u e niñyiñi na, maa diñyεñi kìrigii puni cyée u na yyerege niñkin, ⁶ maa u pyi: «Mii sí jcyii kìrigii puni jùñufente ná cyi nàfuunji kan mu á, naha na yε t'a kan mii á. Shinñji u à táan mii á ke, ur'á mii sí ti kan.

⁷ Mu aha jen'a niñkure sín maa mii pêe, yire puni sí n-pyi mu wuyo.» ⁸ Ka Yesu si u pyi: «Y'à séme Kile Jwumpe Semenji i:

“Ta ma niñkure sínni ma Kafoonji Kile á, maa uru kanni pêre†.”»

⁹ Lire kàntugo ka Sitaanniñi si ñkàre ná Yesu i Zheruzalemu kànhe e, maa sà dùgo ná u e Kile jaarebage jùñcyage e, maa yi jwo u á: «Ná Kile Jyanji sí u nyε mu, kwòn a cwo jùñke na, ¹⁰ naha na yε y'á séme Kile Jwumpe Semenji i:

“Kile sí u mèlekεebii tun, pi a mu kàanmucaa.

¹¹ Pi sí mu cwəhɔ ná pi cyeyi i, bà li si mpyi kafaaga kà ñkwò mu təoge kà bânni me‡.”»

¹² Ka Yesu si u pyi: «Y'à séme Kile Jwumpe Semenji i “Ma hà raa ma Kafoonji Kile nwɔ cwôre mε§.”»

¹³ Nyε Sitaanniñi à Yesu sòn a kànha shiñji puni u kapii pyi ke, maa yíri u taan maa u yaha na tèni labεrε sigili.

*Yesu kànhe shiinbil'à cyé u na
(Macwo 13.53-58; Marika 6.1-6)*

---

* ^{4:4} Duterenəmu 8.3   † ^{4:8} Duterenəmu 6.13   ‡ ^{4:11} Zaburu 91.11,12   § ^{4:12} Duterenəmu 6.16

14 Lire kàntugo ka Yesu si nûr'a kàre Galile kùluni i. Kile Munaani fànhe mpyi u e sèl'e. Ka u mege si fworo lire kùluni puni i. **15** U mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á Kile Jwumpe kàlambayi i, ka tire puni si wá na u mëtanga yiri.

16 Ka Yesu si ñkàr'a sà nô Nazareti i. Kuru kànhe na u à lyé. Canñønke e, ka u u jyè Kile Jwumpe kàlambage e bà u mpyi maha ntêe na li pyi më, maa yîr'a yyére si Kile Jwumpe kâla. **17** Ka pi i Kile tûnntunñi Ezayi sémeñi kan u á, ka u u u ñwô mógo maa cyage kà kâla:

18 «Kafoonji Kile Munaani nyé mii nyuñ'i.

U à mii cwøenro na mii u pa Jwumpe Nintanmpe jwo fònÿfeebil'á,
si kàsuÿyiibii njahañi kyaa jwo pi á,
si fyinmpii nyiigii mùgoñi kyaa jwo pi á,
mpii pi nyé cwønrømpe e ke, si pire yige pi
kyéregefeebii cye e,

19 tèni i Kafoonji Kile sí ñwô sùpyire na si kacennë pyi
ti na ke, si lire kyaa jwo*..»

20 Lire kàntugo ka Yesu si Kile Jwumpe Semëñi ñwô tò maa u kan Kile Jwumpe kàlambage kacwønroñ'á, maa ntèen. Ka sùpyire puni si ti nyiigii le u e. **21** Ka Yesu si yi jwo pi á: «Kile Jwumpe yii à lógo numë ke, pur'à fûnñø yii nyii na njijaa.» **22** Pi puni mpyi na u mëtange yu. Jwumpe u à jwo ke, ka puru si mpyi kakyanhala pi pun'á. Ka pi i wá na yi yu piye shwøhøl'e: «Taha Yusufu jyanjì bà më?»

23 Ka Yesu si pi pyi: «Mii à li cè na yii sí nde tàanlini jwo n-wà mii na “Wemþyinji, maye cùuñø

---

* **4:19** Ezayi 61.1-2

ma yabilinji” si mii cêege na kakyanhala karigii yii à lôgo na mii à pyi Kaperênamu kànhe e ke, na ñaha na mii nyé a cyire fîige pyi ñaha na tukanhe na mà yé?» ²⁴ Maa nûr'a jwo pi á: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, Kile tûnntunji wà tufiige maha le njire e u tukanhe e me. ²⁵ Nka sèenji na mii sí yi jwo yii á, Kile tûnntunji Eli tînji i, lenkwucyebii mpyi a nyaha Izirayeli kîni i. Yyee taanre ná yijyé baani funj'i zànhe nyé a pa me, ka katibwâhò si ncwo kîni puni na. ²⁶ Nka Kile nyé a Eli tun Izirayeli lenkwucwoñi wà yyére me, fo kîni labere wu, uru mpyi Sarêpita kànhe na, Sidon kùluni i.

²⁷ Mà bâra lire na, Kile tûnntunji Elize tînji i, tògofee niyyahamii na mpyi Izirayeli i, nka pi wà nyé a pa Elize yyére si ticuumpe ta me, fo kîni labere wu, u mege mpyi Nama, Siri kîni shin u mpyi u wi.»

²⁸ Mpii puni pi mpyi Kile Jwumpe kàlambage e ke, tèni i pir'â puru jwumpe lôgo ke, ka pi lûgigii si yîri sèl'e. ²⁹ Ka pi i yîri, maa Yesu kòr'a yige kànhe e. Pi kànhe mpyi a cyán ñaŋke kà ñuŋ'i, ka pi i nkàre ná u e ñaŋke ñúŋcyage e, si u ñoɔŋɔ ñcyán ñaŋke kacyage e. ³⁰ Ka Yesu si pi paha a fworo.

*Yesu à jínaŋji wà kòr'a yige ñaŋji w'e
(Marika 1.21-28)*

³¹ Ka Yesu si nkàre Galile kùluni kànhe kà na, kuru mege nyé Kaperênamu, maa wá na sùpyire kâlali cannøŋke e. ³² Ka u kâlaŋji si sùpyire kàkyanhala, ñaha na yé u mpyi na pi kâlali ná Kile sífente e.

³³ Lire tèni i, jínacyanji wà mpyi wani Kile Jwumpe kàlambage e, ka uru si jwo fânha na: ³⁴ «Ei! Nazarëti kànhe shinji Yesu, ñaha shi ku nyé wuu ná

mu shwəhəl'e yε? Mu à pa mpa wuu shi bò la? Mii à mu cè, ηge u à fworo Kile e ke, uru u jnyε mu!» ³⁵ Ka Yesu si fànha cyán jínaŋi na: «Ma jnwəge tò! Maa fworo ηge nàŋi i!» Ka jínaŋi si nàŋi cyán sùpyire shwəhəl'e, maa fworo u e. U jnyε a kapii pyi u na mε. ³⁶ Ka lire si sùpyire puni kàkyanhala fo ti na yu tiy'á: «Mpe jnyε jwumə dε! U maha fànha cyáan jínabii na ná u sífente e, pi a sì wá na fwore pifeebil'e.» ³⁷ Ka Yesu mεge si fworo lire kùluni puni i.

*Yesu à Pyeri nafeŋcwoŋi cùuŋo
(Macwo 8.14-17; Marika 1.29-34)*

³⁸ Ka Yesu si fworo Kile Jwumpe kàlambage e, mà kàre Simə pyεngε. U à sà Simə nafeŋcwoŋi ta u à sínni cifwuro cye e. Ka pi i li cya Yesu á, u pa jnwə u na. ³⁹ Ka Yesu si file u na, maa fànha cyán cifwure na, ka ti i láha u na. Ka u u ntíl'a yíri na sore pi á.

⁴⁰ Cannajyiicwoore na, yama shi maha shi pu mpyi kànhe e ke, ka pi i mpa ná pire puni i Yesu yyére. Ka u u u cyeyi taha pi puni niŋkin niŋkinji na, maa pi cùuŋo. ⁴¹ U mpyi na jínacyaanbii niŋyahamii jínahii kòre na yige pi e. Pire jínabii mpyi na yu fànha na: «Kile Jyanji u jnyε mu!» Νka Yesu mpyi maha fànha cyáan pi na, maa jwumpe kwùun pi na, naha na yε pi mpyi a cè na uru u jnyε Kile Niŋcwənrəŋi.

*Yesu kapani
(Marika 1.35-39)*

⁴² Nyε nyèg'à pa mógo ke, ka u u fwor'a kàre sige funŋke e. Shinŋyahara mpyi a fworo na u caa. Pi à pa u cya a jnyā ke, ka pi la si mpyi u u ŋkwôro ná pire e. ⁴³ Ka u u yi jwo pi á: «Jwumpe Nintanmpe p'á yyaha tí ná Kile Saanre e ke, mii à yaa mii u

puru jwo kànyi sanjy'á, naha na yε lire mεε na mii à tun.»

44 Lire e ka Yesu si wá na jaare na mâre na Jwumpe Nintanmpe yu Zhude kùluni Kile Jwumpe kàlambayi i.

5

*Yesu à fyacumii taanre yyer'a pyi u cyelempyii
(Macwo 4.18-22; Marika 1.16-20)*

1 Nyε canjka mà Yesu niijyerenji yaha Zhenzareti banji jwøge na, sùpyire mpyi a yyér'a u kwûulo Kile jwumpe ndògoñi kurugo, fo na piye ñøñji kàmpanjyi puni na, na u fenre. **2** Ka u u mpa wíl'a bakwooyo shuunni nya banji jwøge na. Fyácyaabii mpyi a fworo yire bakwooyi i na pi cwòobii jyì. **3** Ka Yesu si sà jyè kuru bakwøøge k'e, Simø woge ku mpyi ku ki, maa yi jwo Simø á: «Bakwøøge lwó banji jwøge na mà file yyaha yyére dooni.» Simø à lire pyi ke, ka Yesu si ntèen bakwøøge funjke e, maa Kile jwumpe yu sùpyir'á.

4 Nyε tèni i u à pa ñkwò Kile jwumpe ñjwuñi na ke, maa jwo Simø á: «Bakwøøge file lwøhe tacugunje e, yii i yii cwòobii wà, yii i fyaabii pìi cya.» **5** Ka Simø si u pyi: «Cyeleñtuñi, wuu à numpilage puni pyi fyácyani na, wuu nyε a yafyin ta mε, ñka ná mu s'à jwo amuni, mii sí cwòñi wà sahañki.» **6** Nyε pi à cwòobii wà ke, ka pi i fyaa niñyahamii cû fo cwòobii na ñkwùun. **7** Nyε pi shèrëfeebii pi mpyi bakwøøge sanjke e ke, ka pi i pire yyere na pi pa pire tègε. Ka pi i bakwooyi shuunniñi jñi fyaabii na, fo bakwooyi mpyi na ñko raa ntíri lwøhe jwøh'i.

⁸ Simə Pyəri à lire nya ke, maa niŋkure sín Yesu fere e, maa jwo: «Kafoonji, laaga tɔɔn na na, naha na ye mii nya kapimpyin̄e.» ⁹ Fyaabii pi mpyi a cû ke, Simə ná u shèr̄eebibii mpyi a fyá pi nyaahanjanní na. ¹⁰ Zebede jyaabii pi mpyi ná Pyəri e, ná pire pi nya Yakuba ná Yuhana ke, pire mpyi a fyá mū. Ka Yesu si Simə pyi: «Ma hà vyá mε. Mà lwó numε na, bà mu mpyi na fyaabii caa na jcwôre mε, amuni mu sí raa sùpyire caa t'a bârali mii na.» ¹¹ Nyε ka pi i nûr'a pa banjì jwɔge na, maa kàntugo wà bakwooyi ná yi funnɔ yaayi puni na, maa ntaha Yesu fye e.

*Yesu à tògofoo cùuŋɔ
(Macwo 8.1-4; Marika 1.40-45)*

¹² Mà Yesu yaha lire kùluni kànhe kà na, tògofoonji wà na mpyi wani, tòge mpyi a u tegelé ta sèl'e. Tèni i u à Yesu nya ke, ka u u niŋkure sín u fere e, maa yyahe cyígile, maa u jnáare: «Kafoonji, mu aha nyε, mu sí n-jà mii tòge láha mii na si mii fíniŋe.» ¹³ Nyε Yesu à yire lógo ke, maa cyεge sàンha maa bwòn u na, maa jwo: «Mii à nyε, tòge ku láha ma na!» Ka tòge si ntíl'a láha u na.

¹⁴ Ka Yesu si u pyi: «Cû ma jwɔge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mε. N̄ka ta sì, maa sà maye cyée sáragawwuŋi na u u ma kàanmucya, sárage kyaa Kile túnntunŋiMusa à jwo tògofeebibii jncùuŋɔŋi kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sì li cyée pi na na mu à cùuŋɔ*.»

¹⁵ Nyε ka Yesu mege si li jwɔ cû na fwore sèl'e. Shinjyahara mpyi maha mpa a binnini u taan,

---

* **5:14** Tògofoonji ká jncùuŋɔ, sáragawwuŋi mpyi maha yaa u u cyeere kàanmucya sèl'e si jncè kampyi u à cùuŋɔ, u u nta a uye cyée sùpyire na (Levitiki 14.2-32).

maa u jwumpe núru, u a sì wá na pi cùuŋi. ¹⁶ Nka Yesu mpyi maha ŋkwò a yíri pi taan, maa sà Kile náare síwage funjke e.

Yesu à supyimuruŋjò cùuŋjò maa ku kapiegigii yàfa ku na

(Macwo 9.1-8; Marika 2.1-12)

¹⁷ Canjka mà Yesu yaha Kile jwumpe njwuŋi na, Farizheenbii pìi ná Kile Saliyanji cyelentiibii pìi mpyi wani. Pire mpyi a yíri Galile kùluni ná Zhude kùluni kànyi puni ná Zheruzalemu kànhe na. Ka Yesu si wá na yampii cùuŋi ná Kafoonji Kile sífente e. ¹⁸ Ka sùpyire tà si yanji wà tug'a pa u yasinniŋke e, uru nàŋji mpyi a mûruŋjò. Pi la mpyi si jyè bage e si u file Yesu na. ¹⁹ Nka sùpyire nyahanji kurugo, pi nyé a jà a tajyige ta ná u e mε; ka pi i dùgo bage kàtanŋke na, maa kuru fûru, maa supyimuruŋke ná ku yasinniŋke le a tîrige kuru wyige e Yesu fere e sùpyire shwɔhɔl'e. ²⁰ Yesu à li nyá na mpii nàmpil'à dá uru na ke, ka u u jwo supyimuruŋk'á: «Nà wà we, mu kapiegigil'à yàfa mu na.» ²¹ Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizheenbii pi mpyi wani ke, ka pire si wá na ŋkunni maa jwo: «Naha na ŋge nàŋji nyé na Kile mεge kèege yε? Fo Kile kanni bà mε, wà sì n-jà sùpya kapiegigii yàfa u na mε!»

²² Nyé Yesu à pa pi kunuŋke jùŋke cè ke, maa pi pyi: «Naha na tire nte sònŋjore shinji nyé yii funjyi i yε? ²³ Mà jwo “Mu kapiegigil'à yàfa mu na” ná “Yíri, maa ŋaare” yii nyii na, cyire kapyagii mú shuunni i ndire jwumop'á tâan yε? ²⁴ Nka yii pi li cè na sínji na nyé Supyanji Jyanji á naha jùŋke na, u wà kapiegii yàfa u na.» Lire e u à jwo supyimuruŋk'á: «Ta núru na ŋwɔ na. Yíri maa ma yasinniŋke lwó

maa sì pyengε.» ²⁵ Lire tèenuuni i, ka nàŋi si yíri maa u yasinnijke lwó a fworo sùpyire nyii na, na Kile kéré, na nkèege pyengε. ²⁶ Ka li i pi puni bilibili. Pi mpyi na Kile kéré, maa nkɔ: «Ei! Wuu à kakyanhala karii nya ninjaa dε!»

*Yesu à lyî ná mepengε shiinbil'e
(Macwo 9.9-13; Marika 2.13-17)*

²⁷ Lire kàntugo ka Yesu si fworo ntàani na, maa wíl'a múnalwɔore shwofoonji wà nya u à tèen u báaranji tapyige e. U mεge mpyi Levi. Ka Yesu si yi jwo u á: «Yír'a taha na fye e.» ²⁸ Ka Levi si báaranji puni jwɔ yaha maa ntaha Yesu fye e.

²⁹ Lire kàntugo Levi à kataan nimbwoo pyi Yesu mεe na u pyenge e. Shinjyahara mpyi na lyî ná pi e siŋcyan. Pire shwɔhɔl'e, múnalwɔore shwofeebii mpyi a nyaha. ³⁰ Farizhεenbii ná Kile Saliyanji cycelentiibii pil'à lire nya ke, maa Yesu cyclempyiibii yíbe: «Naha na yii nyε na lyî marii byii ná múnalwɔore shwofeebii ná mepengε shiinbii piibεril'e yε?» ³¹ Ka Yesu si pi pyi: «Mpii pi à cùuŋo ke, wempiyinji kyaa nyε pire na mε, mpii pi na yà ke, pire na u kani nyε. ³² Mpii pi nyε na piye sônŋi na pir'à tíi ke, mii nyε a paŋŋike na pire tayyerege e mε. Nka mpii pi à li cè na pire nyε a tíi mε, pire tayyerege e mii à pa, bà pi si mpyi si pi toroŋkanni kēenŋε mε.»

*Jwumpe Nintanmpe fàn'hà nyaha Yahutuubii
làdaabii woge na
(Macwo 9.14-17; Marika 2.18-22)*

³³ Ka pi i u pyi: «Tèrii niŋyahagil'e Yuhana Batizelipyinji cyclempyiibii ná Farizhεenbii wuubii maha súnŋi leni marii Kile náare, mu wuubii sí

maha lyî marii byii canj̄a maha canj̄a.» ³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii na sônnji na yii sí n-jà fàンha cyán cifənñji poonji ceveebii na, pi i súnñji le mà cipoonji yaha ná pi e la? ³⁵ Nka tèni là na ma, cipoonji sí n-pa n-yige pi shwəhəl'e. Lire tèni i pi sí n-ta raa súnñji leni.»

³⁶ Ka Yesu si tàanlini là jwo pi á na: «Wà nyε na vâanvənñjø kwùnn'a tèg'a vâanñjyεga tacwɔngø jwooli mε. Lire ká mpyi, mu maha vâanvənñjke kèege, vâanvənñjke kwɔnge ná vâanñjyεge sí nyε na jìn'a yiye lwó mε.

³⁷ Wà mú sí nyε na sinmpurugo leni seeye boolyεgil'e[†] mε. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yaleñke jya, maa wu, yaleñk'a sì ñkèege. ³⁸ Sinmpurug'à yaa k'a leni seeyi boofənnjkl'e.

³⁹ Lire ná li wuuni mú i, sùpya nyε a sìi na sinntanhaga byii maa nûr'a yyaha yige sinmpurugo kurugo mε. Naha kurugo yε u maha jwo na nintanhage k'á tâan.»

6

*Nje Yesu à jwo canj̄ønjk̄e kyaa na ke
(Macwo 12.1-8; Marika 2.23-28)*

¹ Nyε canj̄ka, Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e. Kuru canj̄ke na mpyi canj̄ønjk̄. Ka u cyelempyiibii si sùmajñcahayi yà kwòn a cwuugo pi cyeyi i mà kùn*. ² Farizhεenbii

---

[†] 5:37 Seeyi boni na nyε boro, Yahutuubii maha ndemu jwoolo ná yatoore seeyi i maa lwøhe, lire nyε mε nûjirimpe, lire nyε mε εrezεn sinmpe leni l'e ke.   * 6:1 Kile Jwumpe Semεnji à li cyēe na wà katege wu ká a ntùuli kεreg'e, na u sí n-jà sùmanji wà kwòn ná cyεge e, si nyjyí wani kεregē e (Duterenømu 23.25).

pil' à lire nya ke, maa Yesu pyi: «Naha na yii nyε na canjøŋke kafuunŋkii pyi yε†?» ³ Ka u u pi pyi: «Nde saanŋi Dawuda à pyi ke, yii nyε a lire kâla mà? Canŋka mà u ná u fyèŋwəhɔ̄shiinbii katege wuubii yaha, ⁴ u à jyè Kile bage e, maa sárage bwúuruŋi wà lwó a kyà, maa wà kan u fyèŋwəhɔ̄shiinbil'á. Mà li ta sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi já a uru bwúuruŋi kyà.» ⁵ Ka Yesu si nûr'a jwo pi á: «Supyanji Jyanji ká kyaa maha kyaa jwo mà yyaha tí ná canjøŋke e ke, li sì n-jà n-toro lire na mε.»

*Yesu à cyenkwugofoo cùuŋjø canjøŋke e
(Macwo 12.9-14; Marika 3.1-6)*

⁶ Nyε Yahutuubiicannjøŋke kabər'e, Yesu à jyè Kile Jwumpe kàlambage k'e, maa li nwɔ cû na Kile jwumpe yu. Nàŋi wà na mpyi sùpyire shwɔhɔ'l'e, uru kàniŋe cyεge mpyi a kwû. ⁷ Ka Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizhεenbii si wá na Yesu kàanmucaa kampyi u sí nyε sùpya cùuŋjø canjøŋke e, si nta tìgire cyán u na. ⁸ Ka Yesu si pi funzønŋore cè, maa yi jwo cyenkwugefoon'á na u yîr'a yyére sùpyire shwɔhɔ'l'e, pi raa u nna, ka nàŋi si yîr'a yyére. ⁹ Mà u yaha tayyérege e, ka Yesu si jwo: «Mii sí yii yîbe, mà tâanna ná Kile Saliyanji i, kacenni mpyinji l' à nwɔ canjøŋke e laa, kapiini mpyinji? Mà sùpya múnnaa shwɔ laa, mà sùpya múnnaa wwû?»

¹⁰ Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire puni wíi wíl'a mâha, maa jwo cyenkwugefol'á: «Ma cyεge sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u ncùuŋjø.

---

† **6:2** Mà tâanna ná Farizhεenbii sònŋjøŋkanni i, mu aha sùma kwòn ná cyεge e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cêεge na pi à báara pyi canjøŋke.

11 Nyε Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizhεenbil'à lire nya ke, ka pi lùgigii si yíri. Ka pi i nkàr'a sà piye taanna, nde pi sí n-ja n-pyi Yesu na ke, si lire cé.

*Yesu túnntunmpii kε ná shuunniñi jncwəənrəñi kani
(Macwo 10.1-4; Marika 3.13-19)*

12 Canjka Yesu à dùg'a kàr'a sà Kile jnáare jnajke kà na. U à numpilage puni pyi Kileñarege na wani.

13 Nyèg'à pa múgo ke, ka u u u cyelempyiibii yyere, maa shiin kε ná shuunni cwoənrə pi shwəhəl'e, mà pyi u túnntunmii. **14** Pire túnntunmpii kε ná shuunniñi mεyi yi jne: Simɔ, ná Yesu à u mege le Pyeri ke, ná Pyeri sijnεεñi Andire ná Yakuba ná Yuhana ná Filipi ná Baritelemi **15** ná Macwo ná Tomasi ná Alife jyanji Yakuba ná Simɔ pi maha mpyi Zeləti‡ ke, **16** ná Yakuba jyanji Zhudasi ná Zhudasi Isikariyoti ñge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

(Macwo 4.23-25)

17 Nyε ka Yesu si ntige ná u túnntunmpil'e jnajke jnunj'i, maa mpa yyére tafage k'e. U cyelempyiibii niyyahamii ná supyijyahara mpyi wani. Tire sùpyire mpyi a yíri Zhude kùluni i, Zheruzalemu kànhe ná kùluni cyeyi sanjyi puni i, mà bâra Tiri ná Sidən kànyi na, yire kànyi nyε suumpe lwəhe jnwəge na. **18** Tire sùpyire mpyi a pa si mpa a Yesu jwumpe núru, si ticuumpe ta. Jínabii mpyi mpiimu i ke, pire mpyi na jncùuñi mú. **19** Sùpyire puni mpyi na jcaa si bwòn Yesu na, jaha na yε shin maha shin n'a mpyi a jà a bwòn u na ke, fàンha mpyi maha fworo u e, maa urufoo cùuñø.

---

‡ **6:15** Zeləti: kuru mege jnwəhe ku nyε: «kìnì kyal'à táan ñgemu á sèl'e ke».

Jofoo wuu l'à jnwɔ yε?

(Macwo 5.1-12)

20 Nyε ka Yesu si yyahe yīrig'a le u cyelempyi-
bil'e, maa jwo

«Yii pi nyε fònke e ke, yii wuun'à jnwɔ, naha na yε
Kile Saanre nyε yii woro.

21 Kategé nyε yii mpiimu na numε ke, yii wuun'à
jnwɔ, naha na yε yii sí n-pa n-tìn.

Yii pi nyε na myahigii súu numε ke, yii wuun'à jnwɔ,
naha na yε yii sí n-pa raa jncyàhali.

22 Sùpyir'à yii mpiimu kyaa pεn piy'á, marii yii kòre
na láre piye na, marii yii cyere, marii yii
mεpεngε yu na yii à taha Supyanji Jyanji fye
e ke, yii wuun'à jnwɔ.

23 Lire ká mpyi yii na tèni ndemu i ke, yii pyi
funntange e, yii raa yini, naha na yε Kile à
sàra nimbwo bégel'a yaha yii mεε na nìnyinji
na. Cyire karigii shinji pi tulyey'à pyi Kile
tùnnntunmpii na mú.

24 Nka yii pi nyε ná nàfuuñi i numε ke, yii wuun'à
kèεge, naha na yε yyejinjke e yii nyε ke, kuru
sí n-pa n-kwò.

25 Yii pi à tìn numε ke, yii wuun'à kèεge, naha na yε
kategé sí n-pa n-cwo yii na.

Yii pi nyε na jncyàhali numε ke, yii wuun'à kèεge,
naha na yε yii yyahayi sí n-pa n-tanha, fo yii
sí raa myahigii súu.

26 Sùpyire puni na yii mpiimu kêre kafinare jùñɔ
taan ke, yii wuun'à kèεge, naha na yε
lire pyinjanni na, pi tulyey'à kafinivinibii
kêe, pire mpiimu pi mpyi a piye pyi Kile
tùnnntunmii ke.

*Yii yii zàmpεenbii kyaa tāan yiy'á
(Macwo 5.38-48; 7.12)*

²⁷ Nyε mii lógofeebii, mii sí yi jwo yii á: yii yii zàmpεenbii kyaa tāan yiy'á. Mpii pi nyε ná pege e mà yyaha tíi ná yii e ke, yii a kacεnñii pyi pire na. ²⁸ Mpii pi nyε na jwumpimpe yu mà yyaha tíi ná yii e ke, yii a jwó leni pir'á. Mpii pi à yii cùmu leme pi ke, yii a Kile jnáare pir'á. ²⁹ Wà ha kantawaa bwòn mu mùmpεnge k'e, ku sanjke kēenñε urufol'á. Sùpya ká mu vāanntinmbwəhe cyán a shwɔ mu na, ma vāanntinmbileni yaha u cye e mú. ³⁰ Wà ha mu jnáare, urufoo kan. Sùpya ká mu yaaga cyán a shwɔ, ma hà ku fwoo jáara u na me.

³¹ Nde yii la nyε sùpyire sannte s'a mpyi yii á ke, yii a lire pyi pi á mú. ³² Yii kyal'à tāan mpiimu á ke, yii aha pire kanni kyaa tāan yiy'á, tòonji ñgi yii sí n-ta lire e yε? Mεpεnge shiinbii mú nyε na lire pyi mà? ³³ Mpii pi nyε na kacεnñkii pyi yii na ke, yii aha a cyi pyi pire kann'á, tòonji ñgi yii sí n-ta lire e yε? Mεpεnge shiinbii mú nyε na lire pyi mà? ³⁴ Yii à cè a jwo na yii sí n-jà yaaga jnáare n-ta mpiimu á ke, yii aha a pire kanni kaan, tòonji ñgi yii sí n-ta lire e yε? Mεpεnge shiinbii mú na lire pyi. Pi à cè a jwo na mpiii pi sí n-jà pire yaayi cyage núruŋɔ pire na ke, pire na pi maha yi fwəhigii leni mú. ³⁵ Nka yii pi ke, yii yii zàmpεenbii kyaa tāan yiy'á, yii raa kacεnñkii pyi pi na. Yii aha fwoo le pi na, yii i yii sònñɔre láha li zàranji na. Lire ká mpyi, Kile sí sàra nimbwo kan yii á, lire mú li sí li cyēe na yii na nyε Kilenji nìnyi wuŋji pyìi, naha na yε u à jnwɔ kacεnnεcembaabii ná shinpiibii na.

³⁶ Yii pyi jnùŋaaraafee, bà yii Tuŋi Kile nyε

jùnaarafoo mε.

*Yii àha raa pi sanmpii cêege mε
(Macwo 7.1-5)*

³⁷ Yii àha raa pi sanmpii cêege mε, lire ká mpyi Kile mú sì yii cêege mε. Yii àha raa sùpyire sannte la wwû mε, lire e Kile mú sì yii la wwû mε. Wà ha kyaa pyi yii wà na, urufoo u lire yàfa. Lire ká mpyi, Kile mú sì yii kapegigii yàfa yii na. ³⁸ Yii a sùpyire sannte kaan, lire e Kile mú sì yii kan, yaage e yii à sumare pyi maa pi sanmpii kan ke, Kile sí kuru yaage jñi si ku cúnjø cúnjø si ku fíi si kà bâra ku na fo yaage si jñi raa wuni.»

³⁹ Lire kàntugo ka Yesu si tàanlini là jwo pi á na: «Fyinji wà sì n-jà u fyinjneè kàbii cû la? Lire ká mpyi, pi mú shuunniji puni sì n-tîge wyige k'e mà? ⁴⁰ Cyelempyanji taceŋke sì n-jà n-pêe n-tòro u cyelentuŋi woge taan mε, ḥka cyelempyanji cyege k'à le a jwø ke, uru u taceŋke maha mpyi u cyelentuŋi woge fige.

⁴¹ Naha na mu jyε na jyèsenni jaa ma cìnmpworonji jyiini i, mà li ta bànnanji u jyε mu wuuni i ke, mu jyε na uru jaa mà ye? ⁴² Mà tàanna ná lire e, di mu sì n-jà n-jwo ma cìnmpworonj'á na u yyére maa jyèsenni wwû u jyiini i, mà li ta bànnanji u jyε mu wuuni i ke, mu jyii jyε uru na mà ye? Mu u à fyìnme tò wwomø na ke, bànnanji wwû ma jyiini i følo, lire ká mpyi, mu sì raa jaa raa jcwúu jyèsenni tawwuge e ma cìnmpworonji jyiini i.

*Cige maha jncè ku yasεere e
(Macwo 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ Cige njɔcenŋke nyε na yasεre nimpere yaa mε, cipege mū nyε na jìn'a yasεre njɔcenne yaa mε.
⁴⁴ Cire puni maha jcini ti yasεere cye kurugo, lire jwɔhɔ ku nyε: wà sì n-jà fizhiye cige yasεre kwòn ñguro cige na mε, wà mū sì n-jà εrezεn cige yasεre kwòn kilege taha na mε. ⁴⁵ Ngemu u zò u à jwɔ ke, uru maha jwuñcenmpe yu. Ngemu u nyε ná zòmpi i ke, uru maha jwumpimpe yu. Yii li cè, sùpyanji zòmbilin'à pî ndemu na ke, lire u jwɔge maha yu.»

*Yákilifooŋi ná funŋɔ baa shinŋi kani
(Macwo 7.24-27)*

⁴⁶ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Naha kurugo yii maha mii pyi “Kafoonji, Kafoonji” mà li ta yii sí nyε na mii jwumpe kurigii jaare mà yε? ⁴⁷ Shin maha shin u à pa mii á, maa mii jwumpe lógo, maa pu kurigii jaare ke, urufol'à fworo yaage ñkemu na ke, mii sí kuru cyée yii na. ⁴⁸ Urufoo na nyε mu à jwo bafaanraŋi u à jìnke tûgo fo mà sà nɔ kafaage na, maa u bage nintaani cyán ku na ke. Bag'à faanra a kwò ke, ka zànbwɔhɔ si mpa, ka lwɔhe si wá na fwu na ma na ku kúuli, ñka bage nyε a cwo mε, naha na yε ku nintaan'à cyán a jwɔ. ⁴⁹ Nka shinŋi u nyε na mii jwumpe nûru, maa mpyi u nyε na pu kurigii jaare mε, urufoo na nyε mu à jwo bafaanraŋi u à u bage nintaani cyán jìntiige na ke. Zanh'à pa, ka lwɔhe si wá na fwu na ma na ku kúuli ke, ka bage si ntíl'a pi a wu.»

7

*Yesu à sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi wà bilina
cùuŋɔ
(Macwo 8.5-13; Yuhana 4.43-54)*

1 Yesu à puru jwumpe puni jwo a kwò sùpyir'á ke, maa ḥkàre Kapérénamu kànhe e. **2** Ṣòròmu sòrolashiibii yyaha yyére shinji wà na mpyi wani kuru kànhe e ná biliwe e. Uru bilinaji kani mpyi a waha u na. Ka yampime si mpa uru bilinaji cù, fo u na ḥko s'a kuro caa.

3 Nyé uru jùñufoonj'à Yesu kyaa lógo ke, maa Yahutuubii kacwónribii pìi tun pi sà Yesu jàare u u mpa uru bilinaji cùuñø. **4** Pi à nø Yesu yyére ke, maa u jàare fànha na, maa jwo: «Ngé jùñufoonj'à yaa ná mpwøh'e, mu à yaa mu u u pwøhø. **5** Naha kurugo ye wuu Yahutuubii kyal'à tåan u á sèl'e. Uru mû sí u à wuu Kile Jwumpe kàlambage faanra.»

6 Nyé ka Yesu si jñee maa ḥkàre ná pi e. Tèni i pi à sà byanhara sòrolashiibii yyaha yyére shinji pyenje na ke, lir'á sòrolashiibii yyaha yyére shinji ta u à u ceveebii pìi tun pi sà yi jwo Yesu á: «Kafoonji, ma hè maye kànha mpa mii pyenje e mε, naha na ye mii jùñk'à cyére mu u jyè mii pyenje e. **7** Lire kurugo mii à li kàanmucya mà li ta na mii yabilini nyé a yaa mii u shà mu fye e mε. Nka jwuñkanja niñkin jwo, kuru sí mii bilinaji cùuñø. **8** Mii wi ke, sòrolashiibii pìi na nyé mii jùñø na, mii sí nyé pìi jùñø na. Mii aha wà pyi “Ta sì” u maha ḥkàre. Mii aha wabèrè pyi “Ta ma” u maha mpa. Mii aha na bilinji pyi “Nde pyi” u maha lire pyi.»

9 Nyé Yesu à puru jwumpe lógo sòrolashiibii jùñufoonji ceveebii jwø na ke, ka uru nàñji kani si u kàkyanhala. Supyikuruñke ku mpyi a taha Yesu fye e ke, ka u u yyaha këennj'a pi wíi wíi, maa jwo: «Mii sí yi jwo yii á, mii sàha ntél'a sùpya nya ná ngé dániyanji fiige e mε, ali Izirayeli shiinbii shwøhøl'e

mii nyε a u fige nya mε.»

¹⁰ Mà jwo tÙnntunmpii pi nûr'a nô sòrolashiibii yyaha yyére shinni pyenge e ke, pi à sà uru bilinanj ta u à cùuñø.

Yesu à nànjiiibili niñkwuu ñè

¹¹ Lire kàntugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si yîri na ñkèege Nayimu kànhe e, shinnyahara mpyi a taha pi fye e.

¹² Pi à sà byanhara kànhe tajyijwôge na ke, ka pi i ncíri ná kànhe shiinbii pìl'e, pi i ñkèege ná nànjiibilini là niñkwul'e fanñyi i. Lenkwucwoñj wà u pyiniñkinge ku mpyi ku ki. Kànha shiinbii niñyahamii mpyi a taha leñkwucwoñj na, pi i ñkèege uru buñi tatoñke e. ¹³ Kafoonji Yesu à uru ceenj mëesuwuñi nya ke, ka u ñùñaare si jyè u e, ka u u u pyi: «Fyâha, ma hà raa mëe súu mε!»

¹⁴ U à yire jwo ke, maa file buñi lwáfeebii na, maa bwòn kariyi na, ka pii yyére. Ka u u jwo buñ'á: «Nànjiiwe, yîri!» ¹⁵ Ka nànjiiñi si yîr'a tèen, maa li nwô cû na yu, ka Yesu si u kan u nun'á.

¹⁶ Shin maha shin u mpyi wani ke, ka li i pi puni bilibili, fo pi na Kile pêre marii ñko: «Kile tÙnntunñi nimbwonoñj wà u à uye cyêe wuu na! Kile à pa u shiinbii tègë!» ¹⁷ Nde Yesu à pyi ke, ka sùpyire si sà a lire yu Zhude kùluni ná li kwùumpe kùligii puni i.

Yuhana Batizelipyiñji à tÙnntunmii tun Yesu á (Macwo 11.2-19)

¹⁸ Nyε karigii Yesu à pyi ke, ka Yuhana cyelempyiibii si ñkàr'a sà cyire puni yyaha jwo u á. Yuhana à yire lôgo ke, maa u cyelempyiibii pìi shuunni yyér'a ¹⁹ tun pi sà Kafoonji Yesu yîbe na: «Y'à jwo na ñge u sí n-pa ke, uru u nyε mu

laa, wabərε wuu à yaa wuu a sigili?» **20** Pire cyelempyiibil'à kàr'a sà nò Yesu na ke, maa u pyi: «Yuhana Batizelipyinji à wuu tun na wuu pa mu yíbe na “Ngemu kyaa l'à jwo na u sí n-pa ke, mu u nyε u wi laa, wuu a wabərε sigili?”»

21 Lire tèni mpyi a Yesu ta u u yamii njyahamii ná cwòhòmòfee njyahamii cùunji, maa jínabii kòre na yige pifeebil'e, maa fyinmii njyahamii nyii mûru. **22** Nyε ka Yesu si tùnnntunmpii pyi: «Yii à ndemu lógo maa ndemu nya ke, yii a sì, yii i sà lire yyaha jwo Yuhana á na: fyinmpii naha na naa, tonkègøyifeebii sí i naare, tògofeebii sí i ncùunji, njùncunnibii sí i núru, kwùubii sí i njèni, Jwumpe Nintanmpe sí i yu fòjøfeeabil'á. **23** Nyε mii kapyiïnkii ká mpyi cyi nyε a ñgemu pyi u à cye láha mii na mε, urufoo wuun'à njwø.»

24 Yuhana tùnnntunmpil'à nûr'a kàre ke, ka Yesu si wá na Yuhana kyaa yu sùpyir'á, u à pi pyi: «Canjke yii ná ñkàre sìwage e ke, taha nyegε yii mpyi a kár'a sà wíi kafeege sí i ku nyàha la? **25** Naha yii sí mpyi a kàr'a sà wíi yε? Vàansinayafoo la? Yii li cè na mpii pi maha vàansinayi leni, maa pi nyii karigii pyi, maa pi nyii njyìñi lyî ke, pire maha mpyi saanbii bayi i.

26 Nyε lire sanni i ke, naha tawiige e yii mpyi a kàre yε? Kile tùnnntunñø la? Mii sí yi jwo yii á, u bá à fàンha tò Kile tùnnntunñø na. **27** Naha kurugo yε Kile Jwumpe Semenji à jwo ñgemu kyaa na na
“Wíi, mii sí na tùnnntunñi tun
u sà mu kuni yaa mu yyaha na*” ke,
uru tùnnntunñi u nyε Yuhana.

* **7:27** Malaki 3.1

28 Mii sí yi jwo yii á, sùpya sàha ñkwà a si ñgemu u à fànhà tò Yuhana na mε, lire ná li wuuni mú i, Kile Saanre shiinbii puni nimbilen'à fànhà tò Yuhana na.

29 Sùpyire ti mpyi na núru Yuhana jwə na, mà bâra múnalwɔore shwofeebii na ke, pire puni mpyi a tèen ná l'e na Kile à tíi, maa jneε ka Yuhana si pi batize. **30** Nka Kile mpyi a ndemu yaa mà yyaha tíi ná sùpyire e ke, Farizhεenbii ná Kile Saliyanj cyelentiibii jnye a jneε lire na mε, maa jnyé pi jnye a jnən'a batize mε.

31 Ná jaha shi i, mii sí nte sùpyire shinjì tàanna yε? Ti ná jaha shi k'à fworo bε? **32** Ti na jnye mu à jwo nàñkopyire, ntemu ti jnye na bâhare kàfuge na ke, tà na bâhare maa ñko ti shèrεfeebl'á:

“Wuu à tiinmpini wyì yii á, yii jnye a jnən'a kwôhɔ mε. Wuu à jáhampe myahigii cêe yii á, yii jnye a jnən'a mεsú mε.”

33 Yii li cè, Yuhana Batizelipyinji à pa ke, u mpyi na jnyì tɔɔn wu lyí mε, u mú mpyi na sinmε byii mε, ka yii i jwo na jína u jnye u e. **34** Supyanjì Jyanjì à pa, maa lyí maa byii, ka yii i jwo na u sònnyore jnye a taha yaage kabere na mε, fo jnyìnjì ná sinmbyaaní kanni, maa nûr'a pyi mεpεnge shiinbii cevoo mu à jwo múnalwɔore shwofeebii.

35 Nka yákilifente Kile maha ñkaan ke, tire ká mpyi wà á, li maha jncè urufoo kapyiijkil'e.»

Yesu à fwòrobacwoñi wà kapegigii yàfa u na

36 Nye Farizhεennji wà na mpyi wani, uru mεge na mpyi Simɔ. Canjka uru nàñ'à Yesu yyere na u sà lyí ná ur'e, ka u u jneε maa ñkàre, ka pi i sà ñkwûulo na lyí.

37 Mà pi yaha wani, ceenji wà na mpyi kuru kànhe e, kànhe sùpyire puni mpyi na uru ceenji cyére kampyahii na, u kapegigii kurugo. Uru ceenj'à pa ncè na Yesu na nyé uru Farizhènnji bage e ke, ka u u mpa ná lonjgaracwol'e[†], l'à jñi sìnmë nùguntanga wumø na. **38** Maa ntòro Yesu kàntugo yyére mà sà yyére u tooyi taan, maa mæe sú sée sèl'e, fo nyii lwəh'à wu mà Yesu tooyi jníjë, maa u jùnjjoore tèg'a yi cwuugo, maa yi pûr'a cû, maa puru sìnmpe nùguntanga wumpe tèg'a yi tìri.

39 Nyé Farizhènnji u mpyi a Yesu yyere ke, ur'à lire nya ke, maa jwo uye funn'i: «Kampyi sèeñi na ñge nàñi na nyé Kile túnntunñø, u mpyi na sí li cè na ceenji shinji u nyé na bwùun uru na ke, na u nyé kapimpiy়ে.» **40** Ka Yesu si Farizhènnji funzøññore cè, maa u pyi: «Simø, jwumø na naha mii u jwo mu á.» Ka Simø si u pyi: «Ta yu, cyelentuñi.»

41 Ka Yesu si jwo: «Nàñi wà fwəhii na mpyi shiin shuunni na, u kampwəhii ñkwuu kañkuro (500.000) na mpyi wà na, u sanñi wuñi sí nyé kampwəhii beeshuunni ná ke (50.000). **42** Ná li síñi sí nyé a pyi pi wà na mà jà a u fwooni tò më, ka uru nàñi si cyire fwəhigii yàfa pi na. Nyé pire shiin shuunniñi i, uru nàñi kyaa sí n-táan pi jofol'á mà tòro u sanñi na yé?»

43 Ka Simø si u pyi: «Mii na sôññi ñgemu u fwoo li mpyi a pêe sèl'e ke, nàñi kyaa sí n-táan ur'á mà tòro u sanñi na.» Ka Yesu si u pyi: «Mu à sèe jwo.»

44 Maa yyaha kêenjë ceenji yyére maa jwo Simø á: «Mu à ñge ceenji nya la? Mii à pa mu yyére, mu bá nyé a lwəhə kan mii i na tooyi jyé më. Ñka ñge ceenji wi ke, u à mii tooyi jyé ná u nyilwəhe e, maa

---

[†] **7:37** Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mæge nyé: «alibatiri».

yi cwuugo ná u jùñjoore e. ⁴⁵ Mu nyε a mii pûr'a cû maa mii shéere mε, ñka ñge ceenj wi ke, mà lwó u à jyè bage e ke, u à kwôro na mii tooyi shwɔɔnre ná u jwøge e. ⁴⁶ Mu nyε a mii jùñke tìri ná sìnm'e mε, ñka ñge ceenj wi ke, u à mii tooyi tìri ná sìnm'e nùguntanga wum'i. ⁴⁷ Lire kurugo mii sí yi jwo mu á, kapegigii u à pyi ke, cyi ná cyi nyahañi mú i, cyi pun'à yàfa u na. Lire e u à mii kyaa táan uy'á sèe sèl'e. Kapegii nimpýigir'à yàfa ñgemu na ke, urufoo tàange nyε a pêe mε.»

⁴⁸ Lire kàntugo ka Yesu si ceenj pyi: «Mu kapegil'à yàfa mu na.» ⁴⁹ Mpii pi mpyi na lyî siñcyan ná Yesu i ke, ka pire si wá na ñko piye funj'i: «Naha supyifiwe u nyε ñge nàñi mà sà nø, fo u u sùpyire kapegigii yàfani ti na yε?» ⁵⁰ Ñka Yesu nyε a puru jwumpe lwó a wíi mε, maa jwo ceen'á: «Mu dâniyañ'à mu shwø, ta sì yyeniñke e.»

8

Cyeebii pi mpyi a taha Yesu ná u cyelempyiibii nwøh'i ke

¹ Lire kàntugo ka Yesu si wá na jaare na ntùuli kànbwoyi ná kànpýeere na, maa Jwumpe Nintanmpe yu mà yyaha tíi ná Kile Saanre e. U cyelempyiibii ke ná shuunniñi mpyi ná u e. ² Cyeebii u à cùuñø, mà bâra mpiimu jínahii u à kòr'a yige pi e ke, pire piì mü na mpyi ná u e. Wà mege na mpyi Mariyama, pi mpyi maha uru pyi Magidala Mariyama mü (uru ñge ceenj i Yesu mpyi a jínabii baashuunniñi kòr'a yige) ³ ná Cwuza cwoñi Zhanε (Cwuza u mpyi na saanni Erødi karigii cwøɔnre) ná Suzani ná cyeebii piibérii niyyahamii. Pire

cyeebii mpyi maha pi cyeyaayi yà kaan Yesu ná u cyelempyiibil'á, pi i piye tère.

*Neeenuguñi bataage
(Macwo 13.1-23; Marika 4.1-20)*

⁴ Nyé canjka shinjyahara à pa binni Yesu taan, tire súpyire mpyi a yíri kanya njyahaya na, ka u u bataaga jwo pi á. U à jwo: ⁵ «Neeenuguñi wà u ná fwor'a kàre neemé tanuguge e. Mà u yaha u u sùmapyanji wàa fini fíge, wà à cwo kuni jwøge na, ka kuntorobii si uru tánhana, ka sajcyεenre si mpa u jò. ⁶ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, maa fyín. U nyé a mo mε, maa waha, naha na yε mbyime nyé a pyi kuru cyage e mε. ⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ñgurotaha na, maa fyín, maa wá na lyεge, ka ñgure si u cû. ⁸ Nka wà tacwug'à pa bê ná jìnke tacennje e, maa fyín, maa lyε, maa se. Sùmacige maha sùmacig'à sùmapyanji se mà nò ñkuu (100) na.»

Yesu à kuru bataage jwo ke, maa jwo fàンha na: «Ngemu la ká mpyi si karii yyaha cè ke, urufoo u u ninjyigigii cyán sèl'e.»

⁹ Ka u cyelempyiibii si u yíbe: «Kuru bataage jwøhe ku nyé naha shi ye?» ¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Karigii cyi à yyaha tíi ná Kile Saanre e ná cyi à jwøhø ke, yii á cyire jncèn'à kan, nka súpyire sannt'á bataay'i cyi à jwo:

“bà pi si mpyi s'a pu wíi, pi àha raa pu naa raa
jcwúu mε,
s'a pu núru, pi àha raa pu yyaha cìni mε*.”

¹¹ Kuru bataage jwøhø ku nyé: sùmashiñi u nyé Kile jwumpe. ¹² Kuni jwøge na sùmashiñi tacwug'à

---

* **8:10** Ezayi 6.9

pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ka Sitaanniŋi si pu wwû pi funn'i, bà pi si mpyi pi àha ndá pu na, si shwɔ mε.

¹³ Kafaafoge juŋ'i sùmashiŋi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa nyee pu na ná funntange e, ŋka pu nyε a já a ndire le t'e mε. Pi maha mpyi Kile kuni i tère nimbilere e kanna, kawaa ká pi ta, pi maha fworo l'e.

¹⁴ Ngure shwɔhol'e sùmashiŋi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ŋka mà jwo tère nimbilere li nɔ ke, funmpεenre karigii ná nàfuunji lage ná nyε dijyεŋi máguroŋi karigii maha pu cwɔnrɔ, fo pu yasεere sì n-jà nɔ mε.

¹⁵ Nìŋke niŋcenŋke na sùmashiŋi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa nyee pu na ná funnɔ niŋkin i, maa ŋkwôro pu nyε i ná nywɔmee niŋkin i ke, tire sùpyire ti maha tiye waha tèrigii puni i, marii Kile nyii wuuni pyi.

Kile Jwumpe na nyε fùkina fige (Marika 4.21-25)

¹⁶ Wà nyε na fùkina mîni si u le nyígile yaaga nywɔh'i mε. Ŋka u maha mîni maa u dûrugo yaage kà nun'i, bà u si mpyi s'a bëenmpe yige bage jyifeebil'á mε. ¹⁷ Nyε kyaa maha kyaa li nyε numpini i ke, cyire puni sì n-pa n-yige bëenmpe na, kyaa maha kyaa l'à nywɔhɔ ke, lire là sì n-kwôro ncèmbaa mε.

¹⁸ Lire kurugo jwumpe yii nyε na nûru mii nywɔ na ke, yii yákili yaha pu na sèl'e, naha na yε ŋgemu u à yaaga cè ke, kà sì n-bâra urufoo u taceŋke na. Ŋka ŋgemu u nyε u nyε a yafyin cè mε, ali u na sônŋi na ur'á nimbileni ndemu cè ke, lire sì n-shwɔ u na.»

*Mpii pi nyε Yesu nuñi ná Yesu cìnmpyibii ke
(Macwo 12.46-50; Marika 3.31-35)*

¹⁹ Nyε ka Yesu nuñi ná u cìnmpyibii si mpa u yyére. Nka sùpyire nyahanji kurugo, pi nyε a jà a tabaraga ta u na mε. ²⁰ Ka wà si Yesu pyi: «Mu nuñi ná mu cìnmpyibii na ha cyíinji na, pi na ha na mu kyaa pyi.» ²¹ Ka Yesu si jwo: «Mpii pi nyε na Kile jwumpe núru, marii pu kurigii jaare ke, pire pi nyε mii nuñi ná mii cìnmpyibii.»

*Yesu à kafeebwɔhe yyéenje bañijunj'i
(Macwo 8.23-27; Marika 4.35-41)*

²² Cannka Yesu à u cyelempyiibii pyi: «Yii a wá, wuu u bañi jyiil'a kēenje kùmpoge sanñke na.» Ka pi i jyé bakwɔäge e na bañi jyiili. ²³ Må pi yaha pi i ñkèege lwɔhe juñ'i, ka Yesu si mpa ñóo, ka kafeebwɔhɔ si wá na fwu na lwɔhe lwúu na wàa bakwɔäge funjke e. Ku mpyi na ñko si jñi lwɔhe na, fo na ñko s'a ntíri lwɔhe jwɔh'i. ²⁴ Ka cyelempyiibii si Yesu jñè, maa jwo: «Cyclentuñi, cyclentuñi, wuu sí n-kwû dε!» Ka Yesu si yîri maa fàンha cyán kafεege na, maa lwɔhe pyi: «Tèen tanuge e!» Ka kafεege si yyére, ka lwɔhe si ntèen. ²⁵ Ka u u u cyelempyiibii yíbe maa jwo: «Taha yii bá nyε a dá mii na mε?» Nka cyelempyiibii fyagara wuubii ná pi kakyanhala wuubii pi mpyi, ka pi i wá na piye yíbili: «Jofoo u nyε ñge nàñi fo ka kafεege ná lwɔhe si ntèen u wuuni taan ye?»

*Yesu à jínahii niñyahamii kòr'a yige nàñi w'e
(Macwo 8.28-34; Marika 5.1-20)*

²⁶ Nyε ka Yesu ná u cyelempyiibii si bañi jyiil'a sà nò Gadara shiinbii kùluni i, lire kùluni na nyε Galile wuuni yyetiimpe na bañi kàntugo. ²⁷ Pi nivworobii

bakwɔ̄ge e, ka kuru kànhe nàŋi wà si Yesu jùŋo bɛ, jínabii mpyi uru nàŋi i. Li mpyi a mɔ, u sàha mpyi na vâanŋyi leni mɛ, u sàha mpyi na shùun kànhe e mɛ, fo fanŋyi i†. ²⁸ Tèni i uru nàŋ'à Yesu nya ke, ka u u ŋkwúulo, maa jncwo Yesu fere e, maa jwo fànhna na: «Yesu, Kileŋi njnyi wuŋi Jyanji, naha mu nyε na jcaa mii á yε? Mii na mu jnáare, ma hà kawaa pyi na na mà dε!»

²⁹ Nàŋ'à yire jwo, naha na yε Yesu mpyi a jínaŋi pyi na u fworo u e. Uru jínaŋi mpyi maha u cyáan tèrii njnyahagil'e. Sùpyire mpyi maha uru nàŋi cwôre maa u cyeyi ná u tooyi pwu ná yðrøy'e, bà u si mpyi si ntéen tanuge e mɛ, ŋka u mpyi maha yire yapwoyi puni kwùun. Lire kàntugo jínaŋi mpyi maha sì ná u e síwage e.

³⁰ Nyε ka Yesu si nàŋi yíbe u mege na, ka u u jwo: «Mii mege nyε Shinjnyahara.» U à yire jwo naha na yε jínabii pi mpyi u e ke, pire mpyi a nya. ³¹ Ka pire jínabii si Yesu jnáare na u àha pire kòrɔ ŋkàre kacyewyicuguŋke e mɛ.

³² Nyε lir'à caakurumbwɔ̄hɔ ta ku u lyî jaŋke kà numpenye na wani, ka jínabii si Yesu jnáare sèl'e na u pire yaha pire pi sà jyè kuru caakuruŋke e, ka u u ŋee. ³³ Nyε ka jínabii si fworo nàŋi i maa sà jyè caabil'e. Ka kuru caakuruŋke puni si sùrug'a yíri jaŋke numpenye na mà cwo cwo baŋi i mà kwû.

³⁴ Cáanahabil'à lire nya ke, maa fê a kàr'a sà a yi yu kànhe ná sishwɔ̄nbugure puni i. ³⁵ Ka sùpyire si fwor'a kàre si sà cyire karigii nya. Nàŋi i jínabii mpyi ke, ka pi i sà u ta u à tèen Yesu fere e ná

---

† **8:27** Yahutuubii maha pi fanŋyi wwû kafaayi jnuŋ'i. Pi maha ku jwɔ̄ge yal'a yaa fo maha tatεenŋɔ̄yaa mû.

vàanjyi i tanuge e, ka pi i fyá. ³⁶ L'à pyi mpiimu jyii na ke, ka pire si nàji cuuŋɔŋkanni jwo pi sanmpil'á. ³⁷ Nyε ka Gadara kùluni shiinbii puni si Yesu jnáare na u fworo pire kùluni i, jnaha na yε pi mpyi a fyá u yyaha na sèl'e. Ka Yesu si jyè bakwɔɔge e s'a ŋkèege.

³⁸ Nàji i jínabil'à fworo ke, ka uru si Yesu jnáare sèl'e, na uru na ŋkèege ná u e. Ka Yesu si u núruŋo maa jwo: ³⁹ «Núru, ma a sì pyengε, kabwooni Kile à pyi mu á ke, ma a sà lire yyaha jwo ma pyengε shiinbil'á.» Ka nàji si ŋkàre kànhe funjke e, nde Yesu à pyi u á ke, maa sà a lire yu na ntùuli cyeyi puni i.

*Yesu à ceenji wà cùuŋɔ, maa Zharusi pworoni
buwuŋji nè*

(Macwo 9.18-26; Marika 5.21-43)

⁴⁰ Nyε tèni i Yesu à nûr'a baŋi jyiil'a kêenŋe kùŋke sanŋke na ke, ka shinŋyahara si u jnùŋo bê, jnaha na yε pi puni mpyi na u sigili. ⁴¹ Kile Jwumpe kàlambage kà jnùŋufoo na mpyi wani, uru mege mpyi Zharusi, ka uru nàji si mpa niŋkure sín Yesu fere e maa u jnáare fàンha na na u shà uru pyenge e, ⁴² jnaha na yε pworoni niŋkinŋi u mpyi u á, ná u mpyi a yyee kε ná shuunni kwò ke, uru mpyi na yà, fo u mpyi na ŋko raa ŋkwûu.

Nyε Yesu niŋkareŋi Zharusi pyenge e, sùpyire mpyi a u kwûulo kàmpanŋyi puni na, fo na u fənre piye shwəhəl'e.

⁴³ Ceenji wà na mpyi tire sùpyire shwəhəl'e, lùwulìŋkwombaayi mpyi u na yyee kε ná shuunni funj'i. Wempiibii mpyi a kwò u cyeyaare puni na, ŋka wà nyε a jà a u cùuŋɔ mε.

44 Nyε ka u u mpa Yesu kàntugo yyére maa bwòn u vàanjyi zhwòore na, ka yampe si ntíl'a kwò. **45** Ka Yesu si sùpyire yíbe: «Jofoo u à bwòn mii na yε?» Ka sùpyire puni si wá na ñko: «Mii bà mε.» Ka Pyéri si jwo: «Cyclentuñi, mu nyii nyε sùpyire na t'à mu fénre kàmpanjyi puni na mà?» **46** Ka Yesu si jwo: «Wà kòn'à bwòn mii na, naha na yε mii à li kàanmucya mà li nya na fànhe kà a fworo mii i.»

47 Nyε ceen'à li nya na nde ur'à pyi ke, na Yesu à li cè ke, ka u u fyá fo na jnyéennni, maa mpa niñkure sín Yesu fere e, nde l'à u pyi u à bwòn Yesu na ke, ná pyinkanni na u à uye nya u à cùuñjø tèenuuni mujye e ke, u à yire yyaha jwo Yesu á sùpyire puni nyii na. **48** Ka Yesu si u pyi: «Na pworo, mu dánianj'à mu cùuñjø. Kile u yyeniñke kan ma á.»

49 Mà Yesu yaha puru jwumpe na, túnntunñ'à yíri jnùñfooñi Zharusi pyenge e mà pa yi jwo Zharusi á: «Kile wuuni na wá à nə mu pworonji na. Ma hà núru cyclentuñi yaha u uye kànha u a ma mε.» **50** Yesu à yire lógo ke, maa jwo Zharusi á: «Ma hà raa fyáge mε, dá mii na kanna, mu pworonji sí n-yíri.»

51 Nyε pi à sà nə Zharusi pyenge jwóge na ke, Yesu nyε a jne sùpyañi wabere u jyè ná ur'e mε, fo Pyéri ná Yuhana ná Yakuba ná pyàñi tuñi ná pyàñi nuñi. **52** Sùpyire puni ti mpyi pyenge e ke, pire puni mpyi na myahigii súu marii ñkwúuli pyàñi ñkwùñi na. Ka Yesu si pi pyi: «Yii àha raa mε súu mε, pyàñi nyε a kwû mε, u na ñwúuni!» **53** Ka pi i wá na jnyáhali u na, naha na yε pi à li cè na pyàñ'à kwû.

54 Nyε ka Yesu si pyàñi buwuñi cû u cyége na, maa jwo fànha na: «Pyà, yíri!» **55** U à yire jwo ke, ka pyàñi munaani si nür'a jyè u e, lire tèenuuni mujye

e, ka u u yíri, ka Yesu si pi pyi pi njyì kan u á. ⁵⁶ Ka lire kani si pyàŋji sifeebii bilibili. Ka Yesu si yi jwo pi á na pi àha nde kani jwo sùpyanji wà tuflig'á me.

9

Yesu à u cyelempyiibii tun pi sà a Jwumpe Nintanmpe yu

(*Macwo 10.5-15; Marika 6.7-13*)

¹ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunniŋji pyi pi à binni u taan, maa síŋji ná fànhé kan pi á, bà pi si mpyi s'a jínabii puni kòre s'a yige pifeebil'e, s'a yampii cùuŋji me. ² Lire jnwaŋha na, u à pi tun pi sà a Kile Saanre kyaa yu sùpyir'á, pi raa yampii cùuŋji. ³ U à pi pyi: «Yii àha nkwo yaaga lwó yiye cye e lire kùsheeni na me, mu à jwo kàbii, lire nyé me boro ná bwúuru ná wyére. Yii wà hà nkwo vánantinŋke kabere lwó mbâra u yacige woge na me. ⁴ Yii aha nkare kànha maha kànha na, ka wà si jneé yii sunmbage na, yii tèen wani fo mà sà yaa ná yii tèekani i. ⁵ Nka kànhe nkemu shiin kampyi pi nyé a jneé yii i yii sunmbage tîrige pire yyére me, yii nivworobii kuru kànhe e, yii yii tooyi bambaŋji kwòro kwòr'a wu wani, lir'à kajwuu kwò kuru kànhe shiin na.»

⁶ Nyé ka pi i yír'a kàr'a sà a Jwumpe Nintanmpe yu na mâre kànyi puni i, maa yampii cùuŋji.

Saanŋji Erədi na uye yíbili na Yesu nyé jofoo yé

(*Macwo 14.1-12; Marika 6.14-29*)

⁷ Nyé Yuhana boŋkwooni kàntugo, saanŋji Erədi à pa Yesu kapyiŋkii lógo, ka li i u yákiliŋji wùrugo sèl'e, naha na yé pìi mpyi na nkó na Yuhana Batizelipyinji u à jnè a fworo kwùŋji i. ⁸ Pìi sí i nkó na

Kile túnntunji Eli u à nûr'a pa, pìi mû sí i ñko na tèecyiini Kile túnntunji wà u à jè a fworo kwùnji i.
9 Ka Erëdi si jwo: «Mii à pi pyi pi à Yuhana jùnye kwòn, jofoo shenre mii saha síjyé na nûru amë yé?» Ka u u wá na Yesu caa si u jya.

*Yesu à shiin kampwəhii kañkuro jwə cya
 (Macwo 14.13-21; Marika 6.30-44; Yuhana 6.1-14)*

10 Nyé Yesu túnntunmpil'à nûr'a pa ke, maa pi kapyiñkii puni jwo u á, ka u u yíri ná pi e sùpyire sannte taan mà kàre pi mege cyage e Bëtisayida kànhe kàmpañke na. **11** Sùpyir'à pa pi saha cè ke, maa ñkàre wani pi fye e. Ka u u pi cùmu lemë jwə, maa Kile Saanre kyaa jwo pi á. Mpíi pi mpyi na yà pi e ke, maa pire cùuñø.

12 Tèni i canñk'à pa a ntíri ke, ka Yesu cyelempyiibii ke ná shuunniñi si file u na maa yi jwo u á na u sùpyire cye yaha, bà pi si mpyi si sà jnjyì ná tashwonyø cya kànyi ná sishwɔnbugure e me, naha na ye sige funjke e pire nyé. **13** Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpíi pi pi kan pi lyí.» Ka pi i u pyi: «Bwúuru jùnyø kañkuro ná fyapya shuunni cyi naha wuu á kanna, fo l'aha nta wuu yabilimpíi sí n-sà jnjyì cya mpa ñkan nte supijñyahare pun'á.»

14 Tire sùpyire e, nàmbaabii kanni mpyi a shiin kampwəhii kañkuro (5.000) kwò, ka Yesu si u cyelempyiibii pyi pi à sùpyire tìjë tìjë kuruyo kuruyo, yire kurujyì niñkin niñkinji puni mpyi a shiin beeshuunni ná ke ke kwò.

15 Nyé ka pi i sùpyire puni tìjë tìjë, bà Yesu mpyi a yi jwo me. **16** Ka Yesu si yire bwúuru jùnyø kañkuruñi ná cyire fyapyaagii shuunniñi lwó, maa

yyahe yîrige nìjyinji i, maa fwù kan Kile á yi kyaana, maa yi kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á, pi kan sùpyir'á. ¹⁷ Sùpyire puni ti mpyi wani ke, tire pun'à lyî a tìn. Ka pi i shàhii ke ná shuunni njî njyìpaanyi na.

*Pyeri à jwo na Kile Njcwənroŋi u nyε Yesu
(Macwo 16.13-21; Marika 8.27-31)*

¹⁸ Nyε lire kàntugo, mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha, u à yíri pi taan, maa sà Kile njáare. U à kwò ke, maa nûr'a pa, maa pi yíbe: «Sùpyire na mii sônjì jofoo ye?» ¹⁹ Ka pi i u pyi: «Pii wá na ñko na Yuhana Batizelipyinji u nyε mu, pìi sí i ñko na Kile túnntunñjì Eli u nyε mu, pìi mú sí i ñko na Kile túnntunmpii pi à tòro ke, na uru wà u à jè a fworo kwùnjì i.» ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii nyε na mii sônjì ye?» Ka Pyeri si u pyi: «Kile Njcwənroŋi u nyε mu.» ²¹ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á na pi àha ñkwò yire jwo sùpya á me.

²² Maa nûr'a jwo: «L'à pyi fàンha kyaan Supyanji Jyanji u kyaala sèl'e. Yahutuubii kacwənribii ná Kile sáragawwuubii njûnfeeblee ná Kile Saliyanji cye-lentiibii sí n-cyé u na, si u bò. Nka u kwùnjì canmpy-itänrewuuni, u sí jnè.»

*Pyijkanni na wuu à yaa wuu taha Supyanji Jyanji
Yesu fye e ke*

(Macwo 16.24-28; Marika 8.34--9.1)

²³ Lire kàntugo ka Yesu si yi jwo u lógofeeblee pun'á: «Ngemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabilinji nyii karigii na, u u ntèen kyaage taan u u ntaha mii fye e canja maha canja, pi méé ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. ²⁴ Naha na ye ngemu la ká mpyi si u niijjaanji yaa njwɔ

ke, urufoo sì nùmpañja ta mε, ηka ηgemu ká kàntugo wà u njijaan'á mii kurugo ke, urufoo sí nùmpañja ta. ²⁵ Naha li sí ηwø sùpyan'á mà ma nyii yaayí puni ta ηge diñyeñi i njijaa, mu nùmpañke si sà ηkèege yε?

²⁶ Lire kurugo ηgemu u na ηcyíge Supyanji Jyanji ná u jwumpe na ke, u aha bú mpa ná u sìnampé ná u Tuñi wumpe ná Kile mèlækéebii wumpe e canjke ηkemu i ke, u sí n-cyé urufoo na. ²⁷ Sèeñi na mii sí yi jwo yii á, pìi na nyε yii e, pi sì n-kwû ná pi nyε a Kile Saanre nya mà yε!»

*Yesu yyahe pyiñkann'à kêenñε
(Macwo 17.1-8; Marika 9.2-8)*

²⁸ Nyε canmpyaa baataanre fìig'à tòro puru jwumpe jwuñkwooni kàntugo ke, ka Yesu si ηkàre ná Pyεri ná Yuhana ná Yakuba e nañke kà na, si sà Kile njáare. ²⁹ Mà Yesu yaha Kileñarege na, u yyahe pyiñkann'à kêenñε, ka u vàanñyi si fñiñjε weewee fo na jñi. ³⁰ Lire tèenuuni i, ka nàmbaa shuunni si mpa jwo ná u e. Pire pi mpyi tèecyiini Kile túnntunmpiiMusa ná Eli. ³¹ Pi mpyi a pa ná sìnampé e. Pyiñkanni na Yesu mpyi na sí n-kàre n-sà u báarañi fùnñjø si ηkwû Zheruzalemu kànhe e ke, maa lire jwo u á.

³² Lire tèni mpyi a ηoɔmpe ta Pyεri ná u shèrεfeebii na sèl'e. Νoɔmp'à pa láha pi na ke, ka pi i pire nàmbaabii shuunniñi njijyerebii nya ná Yesu i u sìnampé e. ³³ Tèni i pire nàmbaabii mpyi na yíri Yesu taan ke, ka Pyεri si jwo u á: «Wuu cyelentuñi, wuu à pa na ha ke, lir'à ηwø sèl'e. Wuu vùnyø taanre kwòro, niñkin sí n-pyi mu wogo, niñkin sí

n-pyi Musa wogo, niŋkin sí n-pyi Eli wogo.» Pyéri mpyi a puru jwumpe jwo uye jùŋo kurugo.

³⁴ Mà Pyéri yaha puru jwumpe na, ka jahaŋja si mpa pi tó. Mà jahaŋke yaha ku u pi tündi, ka pi i fyá. ³⁵ Ka mëjwuu si fworo kuru jahaŋke e na: «Mii Jyaŋi u nyé ñge, mii à u cwɔənro. Yii a núru u jwɔna.» ³⁶ Lire mëjwuuni fworoŋkwooni kàntugo, Yesu baare e, cyelempyiibii saha nyé a wà nyá mε. Nde pi à nyá ke, ka pi i lire yaha piye funj'i, pi nyé a yaaga jwo wà á lire tèni i mε.

*Yesu à pyàŋi wà jína kòr'a yige u e
(Macwo 17.14-18; Marika 9.14-27)*

³⁷ Kuru canŋa nùmpañja, Yesu ná u cyelempyiibii nintigibii jaŋke na, ka supyikurumbwəhó sí sà u jùŋo bê. ³⁸ Tire sùpyire shwəhəl'e, ka nàŋi wà si jwo fàンha na: «Cyeleantuŋi, mii na mu jàare, maa na jyaŋi kàanmucya. Uru niŋkinŋi u nyé mii á. ³⁹ Jínaŋi wà u nyé u e, u aha yíri u kurugo, u maha ñkwúuli, jínaŋi maha u cúnŋo cúnŋo fàンha na, u jwɔge maha bàafwəhe yige, u maha u kàンha sèl'e, maa nta a fworo u e. ⁴⁰ Mii à mu cyelempyiibii jàare pi jínaŋi kòr'a yige u e, ñka pi nyé a jà mε.»

⁴¹ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimpibii, fo jaha tère e mii sí n-kwôro ná yii e yé? Mii sí yii kapyiŋkii kwú naye e sà nō fo jaha tère na yé? Ta ma ná ma jyaŋi i jaha.»

⁴² Nyé mà pi yaha pi i filili ná pyàŋi i Yesu na, ka jínaŋi si pyàŋi cúnŋo cúnŋo fàンha na maa u cyán jìŋke na. Nyé ka Yesu si fàンha cyán jínaŋi na, maa u pyi u à fworo pyàŋi i, maa u kan u tuŋ'á. ⁴³ Sùpyire ti mpyi wani ke, Kile sífente mpyi a pire puni kàkyanhala.

*Yesu à jwo u kwùŋi kyaa na sahaŋki
(Macwo 17.22-23; Marika 9.30-32)*

Karigii Yesu mpyi a pyi ke, cyire mpyi a sùpyire puni kàkyanhala. Mà pi yaha pur'e, ka u u yi jwo u cyelempyiibil'á: ⁴⁴ «Yii mpe jwumpe lóg'a tàra, li saha sì mə mε, pi sí Supyanji Jyanji le cye e, pi i pi nyii wuuni pyi u na.» ⁴⁵ Nka cyelempyiibii nyε a mpyi a puru jwumpe yyaha cè mε, naha na ye pu jwəhe mpyi a jwəhə pi na, pi mú sí mpyi na fyágé si u yíbe pu jwəhe na.

*Sùpyanji u nyε jùŋufoo Kile yyére ke
(Macwo 18.1-5; Marika 9.33-37)*

⁴⁶ Nyε ka nàkaana si mpa yíri cyelempyiibii ná piye shwəhəl'e, tire jùŋke ku mpyi na pire puni i jofoo u nyε jùŋufooŋi ye. ⁴⁷ Yesu à pa tire nàkaante jùŋke cè ke, maa pyàŋi wà lwó a yaha uye taan, ⁴⁸ maa jwo cyelempyiibil'á: «Shin maha shin u à ñge pyàŋi cùmu lemε jwə mii kurugo ke, urufoo mú à mii cùmu lemε jwə. Ngemu ká mii cùmu lemε jwə ke, urufoo mú à mii tunvoonji cùmu lemε jwə. Nyε ngemu u à uye pyi yii puni kàntugo yyére wuŋi ke, uru u nyε yii puni jùŋufooŋi.»

*Ngemu ká mpyi u nyε wuu zàmpen mε, uru na nyε ná wuu e
(Marika 9.38-40)*

⁴⁹ Nyε ka Yuhana si jwo Yesu á: «Cyclentuŋi, wuu à nàŋi wà nya u u jínabii kòre na yige sùpyire e ná mu mεge e, ka wuu u u sige li na, naha na ye wuu wà bà mε.» ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Yii àha u sige li na mε, naha na ye ngemu u nyε u nyε wuu zàmpen mε, urufoo na nyε ná wuu e.»

51 Nyε tèni i Yesu tèefworon'à pa byanhara njε dijyεŋi i, s'a nkèege nìjyinji na ke, ka u u sàa li lwó uye funj'i si nkàre Zheruzalemu kànhe e,
52 maa túnntunmii tùugo uye yyaha na, ka pire si nkàr'a sà nò Samari kànhe kà na, maa sunmbage tatirige cya Yesu mεε na kuru kànhe shiinbil'á.
53 Nka kuru kànhe shiinbii nyε a nyε mε, naha na yε Zheruzalemu i u mpyi na nkèege.

54 Tèni i u cyelempyiibii pìi shuunni Yakuba ná Yuhana à pa yire lógo ke, maa jwo: «Kafoonji, mu sí wuu yaha wuu nage yige nìjyinji na wuu tìrigé pi nyuŋ'i wuu u pi shi bò mà?» **55** Ka Yesu si yyaha kēennj'a le pi e maa pi faha sèl'e*. **56** Lire kàntugo ka pi i ntòr'a kàre kànhe kabere na.

*Mpii la ku nyε si ntaha Yesu fye e ke
(Macwo 8.19-22)*

57 Mà pi niŋkaribii yaha, ka nàŋi wà si Yesu pyi: «Kafoonji, mii sí n-taha mu fye e ma tasheyi puni i.» **58** Ka u u u pyi: «Wyigii na nyε sigepwuunbil'á, shèere mú sí nyε saŋcyεenr'á. Nka tashwɔngɔ nyε Supyanji Jyanji á mε.» **59** Maa wabere pyi: «Taha na fye e.» Ka uru si jwo: «Kafoonji, yyére, mii aha na tuŋi tò, mii sí n-ta n-pa n-taha mu fye e.» **60** Ka Yesu si u pyi: «Kwùubii yaha pi a piye tūni, nka mu wi ke, ta sì maa sà a Kile Saanre kyaa yu.» **61** Ka wabere si jwo: «Kafoonji, mii la nyε si ntaha mu fye e, nka na yaha si sà yijwo na pyεŋε shiinbil'á fəlɔ.» **62** Ka Yesu si u pyi: «Shin maha shin u à nùtuuge cû

---

* **9:55** Sémεbii pìi maha jwo: «Ka Yesu si yyaha kēennj'a le pi e maa pi faha sèl'e. Sònŋɔpeere ti nyε yii e amε ke, yii nyε a ti shi cè mε. Supyanji Jyanji nyε a pa si sùpyire shi bò mε, nka u à pa si pi múnahigii shwo.

nùfaanji na, maa wíi kàntugo ke, urufoo nyε a yaa ná Kile Saanre e mε.»

10

Yesu à túnntunmii beetaanre ná ke ná shuunni tun pi sà a Jwumpe Nintanmpe yu

¹ Lire kàntugo Kafoonji Yesu à nûr'a shiin beetaanre ná ke ná shuunni cwoonrɔ u fyējwəhəshiinbil'e, mà tun shiin shuunni shuunni uye yyaha na, kànyi puni ná cyeyi puni i u mpyi a yaa u tòro ke.

² Maa yi jwo pi á: «Sùmakwoonbil'à pêe, ñka sùmakwoonbil'à cyére. Lire e ke yii kerege foo náare, u u piì bâra sùmakwoonbii na. ³ Mii à yii tun, yii a sì. Yii sí n-pyi sùpyire shwəhəl'e, mu à jwo mpàa pi nyε sige yaaya shwəhəl'e.

⁴ Yii àha wyére lwó nde yiye ñuŋ'i mε, yii àha boro lwó mε, yii àha tanhaŋyi yabərε lwó mbâra yii tooyi wuyi na mε. Mà yii ninkaribii yaha, yii àha raa yyéreli kuni na s'a fwù pyi mε.

⁵ Yii aha jyè pyεngε maha pyεng'e ke, yii jwumpe niŋcyiimpe pu pyi “Kile u yyεnŋke kan yii á.” ⁶ Nyε sùpya ká nta kuru pyεnge e, ñgemu u nyε na ñcáa yyεnŋke na ke, urufoo sí kuru yyεnŋke dùbabii ta. Ñka l'aha nta uru sùpya nyε kuru pyεnge e mε, pire dùbabii sí n-kwôro yii á. ⁷ Pyεnge ñkemu ká ñεε yii sunmbage na ke, yii tèen wani. Pi aha yalyire ná yabyεere ntemu kan yii á ke, yii raa tire lyî, naha na ye báarapyinji sàraŋ'à yaa u kan u á. Yii àha raa sunmbage kēenŋji raa mâre mε.

⁸ Yii aha ñkàre kànha maha kànha na, ka pi i ñεε yii na, maa yalyire ntemu kan yii á ke, yii i tire lyî.

9 Yii i kuru kànhe yampii cùuñø, yii i yi jwo kànhe shiinbil'á na Kile Saanre à byanhara pi na.

10 Nka yii aha ñkàre kànha maha kànha na, ka pi i yii sunmbage cyé ke, yii jyè kuru kànhe pyenkuunji i, yii i yi jwo pi á **11** “Ali yii kànhe bambañi u à ta wuu tooyi na ke, wuu sí uru kwòro kwòro n-yaha yii na*. Nka lire ná li wuuni mú i, yii li cè na Kile Saanre à byanhara yii na.”

12 Mii sí yi jwo yii á, dijyεŋi canŋkwøge, nde li sí kuru kànhe shiinbii ta ke, lire sí n-waha mà tòro nde li sí n-pyi Sôdømu kànhe shiinbii na ke.»

Yesu à kànyi yà faha

(Macwo 11.20-24)

13 Ka Yesu si nûr'a jwo: «Yii Korazën kànhe shiinbii, yii wuun'à këege! Yii Bëtisayida kànhe shiinbii, yii wuun'à këege! Naha na ye kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Tiri kànhe ná Sidøn kànhe e cyire mpyi a pyi, nume mpyi na sí pi ta pi à pi toroŋkanni kêenñø maa láha kapegigii na fo tèemøni i, maa cafubørigii le mà pyi pi vàanŋyi, maa cwøɔnre wu piye na†. **14** Lire l'à li ta, canŋke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiñkil'e ke, nde li sí yii ta ke, lire sí n-waha mà tòro Tiri ná Sidøn kànyi‡ wuuni na.

15 Yii Kaperenamu kànhe shiinbii pi ke, yii na sôñŋi na yii sí n-kàre Kile yyére nìŋyinji na bε? Lire

* **10:11** Mà ma tooyi bambañi kwòro kwòr'a yaha kànha na»: lire nwohe ku nyε, wuu nàzhan à fworo yii karigil'e, yii jùñø tuguro ti. † **10:13** Nde mpyi kyaa ndemu l'à li cyée na pi a piye cëege pi kapegigii na ke. ‡ **10:14** Tiri ná Sidøn na mpyi kànbwoyo shuunni njemu y'à cè ná kapegigii mpyinji i ke (Ezayi 23.1-18; Ezekiyeli 26; Zhoueli 3.4-8; Aməsi 1.9-10).

mpyi nyε mε, yii sí n-sìi n-tîrige fo jìnke jwɔhɔ shiinbii cyage e.»

16 Lire kàntugo ka Yesu si nûr'a jwo u tùnnntunmpil'á: «Ngemu ká jen'a lôgo yii jwɔ na ke, l'à pyi mu à jwo mii jwɔ na urufol'à lôgo. Ngemu ká yii cyé ke, l'à pyi mu à jwo mii urufol'à cyé mú. Ngemu sí u à mii cyé ke, l'à pyi mu à jwo mii tunvoonjì urufol'à cyé mú.»

17 Nyε ka pire tùnnntunmpii beetaanre ná ke ná shuunniyi si ñkàre mà sà tère pyi, ka pi funntanga wuubii si nûr'a pa, maa jwo: «Kafoonji, mu mege cye kurugo, ali jinabil'á kúu wuu á.» **18** Ka Yesu si pi pyi: «Mii à Sitaanniyi nya, u à yíri nìnyiñi na nyaa niñkin, kileñini füge, mà pa jecwo jìnke na. **19** Nyε mii à li sírji kan yii á, yii a jaare wwòobii ná nónjyahigii jnuñ'i, yii i wuu zàmpenñi fànhe fwòonjò yiye tooy'e, yafyin sì n-jà kapii pyi yii na mε. **20** Lire ná li wuuni mú i, yii àha funnyi táan na jinabil'á kúu yii á mε, ñka yii pyi funntange e, naha kurugo yε yii mεy'à séme Arijinañi i.»

*Sùpya nyε a Kile cè Jyafoonji Yesu baare e mε
(Macwo 11.25-27; 13.16-17)*

21 Lire tèenuuni i, ka Kile Munaani si Yesu funnye pyi k'à táan sèl'e, ka u u Kile kêe maa jwo: «Tufoonji Kile, nìnyiñi ná jìnke Kafoonji, mii fwù nyε mu na, naha na yε kani mu à jwɔhɔ yákilifeebii ná kaceempii na ke, mu à lire cye nàñkopyire na. Sée wi, Tufoonji, mu à lire pyi mà tåanna ná ma nyii wuuni i.» **22** Lire kàntugo ka u u jwo sùpyir'á: «Mii Tuñi à karigii puni le mii cye e. Sùpya nyε a Jyafoonji cè Tufoonji baare e mε. Sùpya mú nyε a

Tufoonji cè Jyafoonji baare e mε, fo Jyafoonji la ká mpyi si u cyêe ηgemu na ke.»

²³ Lire kàntugo ka Yesu si yyaha kêenjε u cyelempyiibii kann'á maa yi jwo pi á: «Karigii yii na jnaa ke, mpii pi na cyire jnaa ke, pire wuun'á jwɔ. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á, nde yii à nya maa ndemu lógo ke, Kile túnntunmii niñyahamii ná saanlii niñyahamii la mpyi si lire nya, si li lógo. Nka pi nya a já a li nya maa li lógo mε.»

Bàtaage Yesu à jwo mà yyaha tíi ná Samari shinji niñcenji i ke

²⁵ Canjka Kile Saliyanji cyelentuji wà à yîr'a yyére si Yesu pere ncû maa jwo: «Wuu cyelentuji, jaha mii à yaa mii u pyi si shiñji niñkwombaaji ta yε?» ²⁶ Ka Yesu si u pyi: «Nde l'à séme Kile Saliyanji Semenji i ke, jaha mu à cè lire e yε?» ²⁷ Ka u u Yesu pyi: «Y'à séme Saliyanji Semenji i na “Ma Kafoonji Kile kyaa táan may'á ná ma zòmbilini puni ná ma mûnaani puni ná ma fânhe puni ná ma sònñore puni i. Mà bâra lire na, ma supyijneenji kyaa táan may'á bà mu kyal'á táan may'á mε§.”» ²⁸ Ka Yesu si u pyi: «Mu jwɔshwɔr'á jwɔ. Mu aha já na lire pyi, mu sí shiñji niñkwombaaji ta.»

²⁹ Nka nàji la mpyi si tànga kan uy'á maa jwo: «Jofoo u nya mii supyijneenji yε?» ³⁰ Ka Yesu si u jwɔ shwɔ ná bâtaag'e na:

«Nàji wà u ná yîri Zheruzalemu kànhe e na ηkèege Zheriko kànhe e. Mà u yaha kuni na, ka kakuumpyiibii plì si ncwo u na, maa u cyeyaayi puni cyán a shwɔ u na, maa u bwòn fo mà u

bânnaga a yaha kwùubii ná jyii wuubii shwəhəl'e,
maa yîri u taan.

³¹ Lir'à bê ná Kile sáragawwuŋi w'e u u ma lire kuni i, ur'à pa nō nàŋi njncwuŋi na ke, maa fênn'a tòro u taan. ³² Nyε ka Kileŋaarebage báarapyiŋi wà si mpa a ntùuli lire kuni ninuuni i, uru na mpyi Levi tûluge shin, uru mû à pa nō nàŋi njncwuŋi na ke, maa fênn'a tòro u taan.

³³ Lire kàntugo ka Samari shinji wà kùshe wu si wá na ma lire kuni i mû. Ur'à pa nō nàŋi njncwuŋi na ke, ka u jnùnaare si u ta. ³⁴ Ka u u file u na, maa u nɔɔyi wyére yal'a pyi, maa u lwó a dûrugo u dùfaanŋke jnun'i, maa ŋkàre ná u e nàmpwuunbii tatirige bage k'e, maa yaha u na. ³⁵ Kuru canŋa nùmpañja, maa bage sàraŋi wwû uye jnun'i mà kan bage foon'á, maa yi jwo u á "Yaha ŋge nàŋi na, mu aha wyére maha wyére wwû u jnùŋo taan ke, mii aha nûr'a pa, mii sí uru puni nûruŋo mu na." ³⁶ Nyε Yesu à puru jwo ke, maa uru Saliyanji cyelentuŋi pyi: «Mpii shiin taanreŋi i, mu á, ŋgi u à ŋge nàŋi nimbannaŋi pyi u supyijneŋi yε?» ³⁷ Ka u u Yesu pyi: «Nàŋi u à u jnùnaara ta ke, uru u jyε u supyijneŋi.» Ka Yesu si u pyi: «Ta sì, maa sà lire fiige pyi.»

Karigii cyi à Marita yyaha jî ke, cyire ná Mariyama wuuni nyε niŋkin me

³⁸ Mâ Yesu ná u cyelempyiibii yaha pani na na ŋkèege Zheruzalem kânhe e, pi à sà nō kânhe kà na, maa sunmbage lèŋe ceenji wà yyére. Uru ceenji mège na mpyi Marita. ³⁹ Marita kàntugo wuŋi wà na mpyi wani, uru mège mpyi Mariyama, ka uru si ntèen Kafoonji Yesu taan marii

u jwumpe núru. ⁴⁰ Lir'à Marita cyεge ta k'à cwônrɔ sushwəhɔbaaranji na, ka u u file Yesu na maa jwo: «Kafoonji, taha mu bá u à mii cɔɔnji nya u à tèen, maa mii kanni yaha mii i báaraanj pyi mε? U pyi u yîr'a na tègε ke!» ⁴¹ Ka Kafoonji si u pyi: «Marita, Marita, mu yyah'à wyɛrε ná karii niyyahagil'e maa cyi tèg'a maye funjø pεn. ⁴² Nka kyaa niŋkin kannalìnye tòən wuuni mà tòro cyi sanŋkii puni taan, lire Mariyama à pyi. Sùpya sì n-jà u láha lire mpyinj na mε.»

11

*Yesu à u cyelempyiibii taanna Kileŋarege
pyiŋkanni na*

(Macwo 6.9-13; 7.7-11)

¹ Canjka Yesu mpyi na Kile jnáare cyage k'e. U à kwò Kileŋarege na ke, ka u cyelempyanji wà si u pyi: «Kafoonji, wuu taanna Kileŋarege pyiŋkanni na, bà Yuhana a u cyelempyiibii taanna ku na mε.»

² Ka Yesu si u pyi: «Yii aha a si raa Kile jnáare, yii jwo: “Tufooŋji,
mu mεge ku táan.

Ma pyi saanwa sùpyire puni jnùŋjø na.

³ Wuu canjja maha canjja jnýlŋji kan wuu á.

⁴ Wuu kapiegigii yàfa wuu na,
jnaha na yε wuu maha wuu shinjñεebii wogigii puni
yàfani pi na.

Ma hà yaaga yaha ku wuu yyaha kêεnŋε
kapiegigil'á mε.”

⁵ Nyε maa nûr'a pi pyi: «L'aha mpyi mu à jwo cevoo na jnε yii wà á, ka urufoo si yîr'a kàre jnùŋjke na uru cevoonji yyére, maa sà u bage kúu mà jwo “Na cevoo, bwúuru jnùŋyi taanre kan na á, ⁶ jnaha

na yε mii à nàmpɔnŋɔ ta, yalyire sí na ha mii u kan u á mε.” ⁷ Yii na sɔnnɔ na uru cevoonɔ sí n-tèen bage funŋke e si jwo “Ma hà zìi mpa na yyaha fwóhɔrɔ mε. Mii à bage tò a kwɔ, mii ná na pyìibii na ha a sínn'a kwɔ, mii saha na ha na sì n-jà n-yíri bwúuru kan mu á mε” la? ⁸ Mii sí yi jwo yii á, u mée ká mpyi u nyε a yír'a bwúuruŋi kan mu á yii cempe kurugo mε, u mεkεgεrε* yyaha na, yaaga maha yaaga mu nyε na ncaa ke, u sí n-yíri kuru kan mu á.

⁹ Mii sí yi jwo yii á, yii a Kile náare, u sí yii kan, yii a ncaa, yii sí n-ta, yii a bàrage kúuli, ku sí múgo yii á.

¹⁰ Naha kurugo yε shin maha shin u nyε na Kile náare ke, Kile sí urufoo kan.

Ngemu u nyε na ncaa ke, urufoo sí n-ta.

Ngemu ká a bàrage kúuli ke, ku sí múgo urufol'á.

¹¹ Jofoo u nyε yii shwɔhɔl'e, ngemu u sí nyε wwò kan u pyàŋ'á mà li ta fya u à náare u á yε? ¹² Lire nyε mε, mà nóŋgyaa lwɔ a kan u á, mà li ta ŋkùcere u à náare yε?

¹³ Nyε yii sùpyiibii pi à pi ke, cyage e yii maha jà a yacεnnyε kan yii pyìibil'á ke, yii nyε a cè a jwo na yii Tuŋi u nyε nìnyinji na ke, na ur'à bégel'a tòro yii taan si u Munaani le u náarafeebil'e mà?»

*Pyinjanni na Yesu maha jínabii kòre ke
(Macwo 12.22-30; Marika 3.22-27)*

¹⁴ Canjka Yesu mpyi na jínaŋi wà kòre na yige nàŋi w'e, uru jínaŋi mpyi a nàŋi pyi búbu. Tèni i jínaŋ'à pa fworo u e ke, ka uru nàŋi si li nywɔ cù na yu. Sùpyire ti mpyi wani ke, ka li i pi puni kàkyanhala.

---

* **11:8** Pìi maha jwo: «mu nyàhavyεnre».

15 Nka pìl'à jwo sùpyire shwəhəl'e, na jínabii jnùjufoonji Bélizebuli[†] u à síji kan Yesu á, u u jínabii kòre na yige pifeebil'e. **16** Pìi la na mpyi si Yesu pcre ncû, maa jwo na u kani là pyi ndemu li sí li cyée pire na na u à fworo Kile e ke.

17 Nka Yesu mpyi a pi funzònñore cè maa yi jwo pi á: «Kìre maha kìre li nyε na liye túnni ke, lire maha mpa jya. Pyengε maha pyengε shiin ká yíri piye kurugo ke, kuru maha mpa jya mú.

18 Ná yii na sônnji na jínabii jnùjufoonji Bélizebuli fànhé cye kurugo mii nyε na jínabii kòre na yige sùpyire e, nyε Sitaanniñi báarapyibii ká ntáa maa piye túnni, pi saanre sì n-kwò mà? **19** Yii aha jwo na mii na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Bélizebuli fànhé e, lire sanni i ke, yíi shiinbii pi nyε na pi kòre ke, ná jofoo u fànhé e pire maha pi kòre yε? Yii shiinbii yabilimpíi pi sí jwumpe pyi pu cwo yii jun'i. **20** Nka mii aha a jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Kile fanhe e, lir'à li cyée na Kile Saanre à nɔ yii na mà kwò.

21 Yii li cè na fànhapyahagafuu ká kàshikwɔnyaaya lwó a tèen u pyengε nwəge na marii ku sajcwənñi sigili, sùpya sì n-jà u yaage kà lwó mε. **22** Nka wabere ká mpa ncwo pyengefoo na, ñgemu u à fànhá tò u na, maa jà u na ke, pyengefoo cyεge mpyi a taha kàshikwɔnyaayi ñjemu na ke, urufoo sí yire shwɔ u na, si u cyeyaaayi cyán zhwɔ u na, si ntáa.

23 Shinñi u nyε u nyε ná mii i mε, urufoo nyε mii zàmpen, ñgemu u nyε u nyε na mii tère na sùpyire

---

[†] **11:15** Bélizebuli: Sitaanniñi mεge kà ku nyε ku ki.

wàà tiye na mε, urufoo na ti jnùñjø kyángé.

(Macwo 12.43-45)

²⁴ Jína ká fworo sùpya e, u maha sà jaara síwage yyaha kurugo, maa tateëengé cya. U aha mpyi u nyε a kà ta mε, u maha jwo “Mii sí núru raa wà na tayirige e.” ²⁵ Nyε u aha núr'a pa urufoo ta baga fiige ñkemu k'à pwó maa ku funyke bégel'a jnwø ke, ²⁶ u maha núr'a kàr'a sà jínahii baashuunni lwó a bâra uye na, mpaa pi à pi mà tòro u yabiliñi na ke, maha mpa jyè urufol'e. Lire ká mpyi, urufoo pyinjkanni nívønn'a sì nâara a pi mà tòro nijyeeni na.»

Shinji wuuni l'à jnwø ke

²⁷ Nyε mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka ceenji wà si jwumpe lwó sùpyire shwøhøl'e maa jwo u á: «Ceenji u à mu si maa mu byé ke, uru wuun'à jnwø de!» ²⁸ Ka Yesu si ceenji pyi: «Ngemu u nyε na Kile jwumpe núru, marii pu kurigii jaare ke, urufoo wuun'à sàa jnwø.»

Yesu tayyéreg'à fànha tò Zhonasi woge na, ñka sùpyire nyε a u jnwømæeni cù mε

(Macwo 12.38-42)

²⁹ Sùpyir'à pa bínni mà Yesu kwûulo ke, ka u u jwo: «Nte sùpyir'à pi. Ti la na nyε mii u kakyanhala kani là pyi si ncyée ti na ndemu l'à li cyée na mii à fworo Kile e ke. Ñka nde l'à pyi Kile túnntunji Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha sì n-pyi n-cyée ti na mε. ³⁰ Nde l'à pyi Zhonasi na ke, lir'à li cyée Ninive kènhe shiinbii na na Kile u mpyi a u tun. Lire pyinjkanni na, nde li sì n-pa Supyanji Jyanji ta ke, lire li sì li cyée nte sùpyire na na Kile u à u tun.

³¹ Canjke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiinjkil'e ke, saancwonji u mpyi Sheba kìni jùñjo na ke, uru sí n-pa n-yíri n-yyére, si nte sùpyire cêegé, na ha na ye uru saancwonji mpyi a yíri dijyéngi jùñke kà na, mà sà saanji Solomani yákilifente jwumpe lógo. Mà li ta wà na jyé na ha, ñgemu u yákili u à pêe Solomani wuñji na ke, ti sí jyé a jen'a lógo uru jwò na me.

³² Kuru canjke, Ninive shiinbijí mú sí n-pa n-yíri n-yyére, si nte sùpyire cêegé, na ha na ye Zhonasi mpyi a sà Kile jwumpe jwo Ninive shiinbil'á ke, pi à pi toronkanni këenjé. Mà li ta wà na jyé na ha, ñgemu u tayyérege k'à fàンha tò Zhonasi woge na ke, nte sùpyire sí jyé a jen'a ti toronkanni këenjé me.»

*Bèenmpe sèe wumpe kani
(Macwo 5.15; 6.22-23)*

³³ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Wà jyé na fùkina mîni si u le ncyigile cere jwòh'i me. Nka u maha dûrugo yaage kà jnun'i, bà u si mpyi s'a bèenmpe yige bage jyifeebil'á me. ³⁴ Sùpyanji jyiigii cyi jyé u bèenmpe. Ngemu u jyii cyi à jwò ke, urufoo puni maha mpyi bèenmpe e mú. Ngemu wogigii sí cyi à këege ke, urufoo puni mú maha mpyi numpini i. ³⁵ Lire e ke yii yiye kàanmucya a wíi, yii bèenmpe kà bú ñkwò nta numpire me. ³⁶ Yii jyiigii ká jwò sèe sèl'e, làmpańi bèenmpe sí yii pyi yii a jnaa yii a jcwúu kuni i.»

*Yesu à Farizhëenbijí ná Saliyanji cyelentiibii cêegé
(Macwo 23.1-36; Marika 12.38-40)*

³⁷ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Farizhënnji wà si sà u yyere na u pa lyí uru yyére, ka u u jyé. Tèni i pi à jnyìñji kwûulo si raa lyí ke, ³⁸ ka li i

Farizhenji kàkyanhala, na ha na ye u à li kàanmucya mà li nya na Yesu nyé a u cyeyi jyè mà tåanna ná Yahutuubii làdaabil'e, maa nta na lyî me.

³⁹ Kafoonji Yesu à li nya l'à Farizhenji kàkyanhala ke, maa pi pyi: «Yii Farizheenbii pi ke, yii maha yii yajigiyi kàntuyi jyí na fíniyi, mà li ta yii funjy'à njî nànjkaage ná pege karigii na. ⁴⁰ Yii na nyé sìnjconyo! Kileñji u à yaage kàntuge yaa ke, uru mú bà u à ku funjke yaa mà? ⁴¹ Yii nànjkaage ná pege yaha, yii raa yii cyeyaayi kaan fònjfeebil'á. Lire ká mpyi, yii sí n-pyi fyìnme sùpyii.

⁴² Yii Farizheenbii pi ke, yii wuun'à këege! Naha na ye yii maha yii nànayenji ná kajyeji yafwøhøfwøhøre sannte puni yáhanji wwû, yii sí nyé na katiigii pyi, maa Kile kyaa táan yiy'á me. Mà li ta lire l'à yaa li pyi yii kapyiini njencyiini, yii i nta a cyi sanjkii bâra lire na. ⁴³ Yii Farizheenbii pi ke, yii wuun'à këege! Naha na ye yii aha nkàre Kile Jwumpe kàlambayi i, bwompe tateenyi yii maha ncaa. Sùpyire tabinniyi i yii la maha mpyi sùpyire s'a yii pêre s'a yii shéere. ⁴⁴ Yii wuun'à këege! Yii na nyé mu à jwo fanjyeye, sùpyire maha naare na ntùuli njemu njun'i piye pàama ke.»

⁴⁵ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Kile Saliyanji cyelentunji wà si jwo: «Cyelentunji, mpe jwumpe saha nyé Farizheenbii kanni wumø mà dø! Mu na wuu cyere mú dø!» ⁴⁶ Ka Yesu si u pyi: «Yii Kile Saliyanji cyelentiibii wuun'à këege mú, na ha na ye yii à Kile Saliyanji pyi tuguro sùpyire njun'i, pi sì n-jà ntemu lwó me. Yii yabilimpiii mú sí nyé na neeg'a pi tègø ti njwøoji na, ali nimbilere me. ⁴⁷ Yii wuun'à këege! Naha na ye yii tulyey'à

Kile tÙnntunmpii mpiimu bò tÙecyiini i ke, yii à pire kwònhigii yaa na faanre. ⁴⁸ Lire l'à li cyêe na kapegigii yii tulyey'à pyi ke, na cyir'à bê yii á, naha na yé pir'à Kile tÙnntunmpii bò. Nka yii pi ke, yii na pi kwònhigii faanre. ⁴⁹ Kile à tÙen u yákilifente e maa jwo "Mii sí raa na tÙnntunmpii pìi tunni pi á, pi sí pìi bò si pi sanmpii kyérege." ⁵⁰ Lire kurugo Kile tÙnntunmpii pi à bò mà lwó fo tÙecyiini i ke, Kile sí n-pa yii ná yii tulyeyi cêegé pire kyaa na, ⁵¹ mà lwó Abeli mbònjí na, fo mà sà nò Kile tÙnntunljí Zakari mbònjí na, Zakari pi à bò Kilejaarebage sÙecyage ná sárayi tawwuge shwòhòl'e ke. Sèenji na mii sí yi jwo yii á, Kile sí yii ná yii tulyeyi cêegé tire boore puni kurugo.

⁵² Yii Kile Saliyanjí cyelentiibii, yii wuun'à kÙegé! Naha kurugo yé kuni li maha sÙipyre pyi t'à Kile jwumpe cè ke, yii à para pi yaha lire kuni i. Yii yabilimpii nyé na lire kuni jaare mè, mpii la ku nyé s'a li jaare ke, maa pire tegelé kwòn.»

⁵³ Nyé puru jwumpe puni kàntugo, ka Yesu si fworo uru Farizhènnjí bage e na ñkÙegé. Ka Saliyanjí cyelentiibii ná Farizhëenbii lùyiri wuubii si yibiyi shinji puni taha u na. ⁵⁴ Pi mpyi na lire pyi si nta u pere ñcû u ñwòshwòre cye kurugo.

12

*Yesu à u cyelempyibii yere na pi àha fyìnme tò
wwomò na mè*

(Macwo 10.26-27)

¹ Lire tèni i, ka supyikuruñò nimbwòhò si mpa binni Yesu taan fo na piye fwòonji. Pi mpyi a shiin kampwòhii lada kwò. Ka Yesu si jwumpe sìi u cyelempyibii na maa jwo: «Yii a yiye kàanmucaa,

yii àha fyìnme tò wwomə na Farizhæenbii fiige mε. Pi na jyε bwúurunji yîrigeyirige yaani fiige lire ndemu lì maha mbyimpe nijcwənhəmpe yîrige sùpyanji pàama ke. ² Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à ɻwəhə ke, cyire puni sí n-pa raa naa. Kyaa maha kyaa li jyε numpini i ke, lire là mû sì n-kwôro jncèmbaa mε. ³ Lire l'à li ta, yii aha jwumə maha jwumə ɻwəh'a jwo numpini i ke, puru sí n-lógo canjke e, yii aha jwumə maha jwumə jwo katilwəhore e yii bayi kûrujcwəngil'e ke, puru sí n-pa raa jáare katanjyi jnuŋ'i.»

*Wuu a fyáge Kile na, wuu jyε a yaa wuu kyaa
tèg'a wuye funjø pen mε*
(Macwo 10.28-31)

⁴ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Yii pi jyε mii ceveebii ke, mii sí yi jwo yii á, ɻgemu u jyε u sì n-jà yaage kabere pyi sùpyanji na u mbòŋi kàntugo mε, yii àha raa fyáge uru yyaha na mε. ⁵ Yii à yaa yii a fyáge ɻgemu yyaha na ke, uru u jyε Kile, naha na yε uru u maha jà a sùpyanji wà nafugombaage e u bonkwooni kàntugo. Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii a fyáge Kile na.

⁶ Tá zíiziine kanjkuro maha mpérε daashii shunni kannna mε? Nka Kile à yaha ti puni niŋkin niŋkinnji na, marii ti saŋcwənŋji sigili. ⁷ Yii pi ke, yii li cè na yii kan'à waha Kile na mà tòro tire zíiziiné niŋyahara na. Ali jnùŋjoore ti jyε yii jnùŋyi i ke, Kile à tire puni pèrεge cè. Lire kurugo yii àha nûru kyaa tègε yiye funjø pen mε.»

*Mà jyε Supyanji Jyanji Yesu na, lire jyε mε mà cyé
u na*
(Macwo 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

⁸ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Mii sí yi jwo yii á, shin maha shin ká yyére li na sùpyire nyii na na uru na nyé Supyanji Jyanji wu ke, Supyanji Jyanji mú sí n-yyére li na Kile mèlèkèebii nyii na na urufoo na nyé uru wu. ⁹ Nka ñgemu ká mii cyé sùpyire nyii na ke, mii mú sí urufoo cyé Kile mèlèkèebii nyii na. ¹⁰ Sùpya ká nyé Supyanji Jyanji jwumpe na, lire kapiini sí n-jà yáfa urufoo na. Nka ñgemu ká Kile Munaani mëge këege ke, lire kapiini sì yáfa urufoo na më.

¹¹ Pi aha mpa a yii cyáan na ncwôre na ñkèege Kile Jwumpe kàlambayi nyúñufeebii, lire nyé më kini yyaha yyére shiinbii ná yukyaabii yyére tèni ndemu i ke, jwumpe yii sí n-jwo pi i jicè na yii na nyé sèenjì nyunj'i ke, yii àha puru kani tège yiye funnjø pën më, ¹² naha na yé lire tèni yabilinji i, jwumpe yii à yaa yii jwo ke, Kile Munaani sí puru tîrige yii funnj'i.»

*Nàfuuji sèe wuñi kani ná karigii cyi nyé cyi nyé a
yaa cyi sùpyanji funnjø pën më*
(Macwo 6.19-34)

¹³ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka nàñi wà si jwo u á sùpyire shwôhj'l'e: «Wuu cyelentuñi, mii la nyé maa yi jwo mii yyahafoonj'á na u wuu tuñi kôoge tâa, u u na nàzhan woge kan na á.» ¹⁴ Ka Yesu si u pyi: «Ei! Nà wà we! Jofoo u à mii tìñe mà pyi yii kacwônröñi, lire nyé më yii tuñi kôoge tâafoonjí yé?»

¹⁵ Nyé Yesu à uru nàñi jhwô shwô amuni ke, maa yi jwo u lógofeebii pun'á: «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha nàfuunji lage yaha ku tateenje fô yii na më. Naha kurugo ye sùpyanji nàfuunji mée ká nyaha fo mà sà

mpyi u tayahaga na jcaa na nkànre, yii li cè na uru nàfuuñi sì n-jà urufoo sige kwùñi na mε.»

¹⁶ Mà tàanna ná puru jwumpe e, ka Yesu sí bàtaaga jwo pi á na: «Nàfuufoonji wà u ná mpyi ná kerege e, kuru kerege yaayaí mpyi na jwøge u á sèl'e. ¹⁷ Canjka ka u u ntèen maa funjke cya maa jwo uye funnj'i "Mii sàha na ha na kapyii cè mε, na ha na ye tayahaga nyε mii njyee sùmanji na mε." ¹⁸ U à funjke kyáala a kwò ke, maa jwo "Nde mii sí n-pyi ke, lire li nyε, mii sí na bwønhigii jya, si núru nimbwøhii faanra, si na sùmanji ná na yaayi sanjyi puni le cyire e. ¹⁹ Lire ká mpyi, mii sí n-jwo naye funnj'i, na mii à yyee njyahagii njyì bégel'a yaha naye mεe na. Mii saha sì raa naye kànre mε, s'a lyî s'a byii si mpyi funntange e kanna." ²⁰ Nyε uru nàfuufoon' à puru jwo uye funnj'i mà kwò ke, ka Kile si jwo u á "Mu funnjø baa shinñi! Nke numpilage yabilinji i, mu sí n-kwû. Yaayi mu à bégel'a yaha maye mεe na ke, jofoo u sí n-pyi ná yire e yε?"

²¹ Nyε amuni li mú nyε, shin maha shin u nyε na nàfuuñi caa na bínnini ñge dijyεñi i uye mεe na, mà li ta nàfuuñyε urufol' à Kile yyére mε, urufoo sí n-pa n-kwû n-yíri u taan ñge nàfuufoonji fiige.»

²² Nyε ka Yesu si jwo u cyelempyiibil' á: «Lire e mii sí yi jwo yii á, yalyire yii sí raa lyî ná vàanjyi yii sí raa leni ke, yire tañkanni kà yii funnjø pen mε. ²³ Naha kurugo ye sùpyañi múnaani tayyéreg' à fàンha tò yalyire na, ka u cyeere tayyérege mú si fàンha tò vàanjyi na. ²⁴ Yii sajcyεεnre kàanmucya ke! Ti nyε na faa pyi mε, ti nyε na sùma kwùun mε, sùma tabegege mú nyε t'á mε. Nka Kile maha ti

ŋwɔ caa. Tá yii nyε a pwɔ́rɔ saŋcyεenre na sèl'e mε?
25 Funmpεenre sí n-jà yii jofoo pyi u jà a nimbilere
 bâra u shìŋji canmpyaagii na yε?

26 Nyε kampyi funmpεenre sì n-jà yafyin
 bâra yii shìŋji canmpyaagii na mε, naha na yii
 à yaayi sanŋyi kani tèg'a yiye funŋɔ pεn yε?
27 Yafwɔ́hɔ́fwɔ́hɔ́yi yi maha fȳn sige e maa
 yafyεenre nisinante yaa ke, yii sɔ̄nŋɔ yire kyaan
 na ke! Yi nyε na bâara pyi mε, yi mû nyε na kòonɔ
 pînni mε. Nka saanŋi Solomani ná u nàfuufente
 puni i, u vâanndeŋke kà lemε nyε a jà a jwɔ́ mà
 ŋke yafwɔ́hɔ́fwɔ́hɔ́ge kà niŋkin yafyεenre kwɔ́
 mε. **28** Yafwɔ́hɔ́fwɔ́hɔ́yi yi nyε sige e niŋjaa, ná
 nùmpanŋa yi sí n-le nage e ke, Kile ká yire lemε pyi
 p'à jwɔ́ amuni, yii nyε a li cè na nàkaana baa Kile sí
 vâanŋyi kan yii á mà? Yii dâniyanj'à cyére dε!

29 Yii yalyire ná yii yabyεere tanŋkanni nyε a yaa li
 tateŋge fô yii na mε. **30** Mpii pi nyε pi nyε a dá Kile
 na mε, pire pi maha funŋyi pεn ná yire yaayi kani
 i tèrigii puni i. Yii sí pi ke, yaaga maha yaaga kyaan
 li nyε yii na ke, yii Tuŋi Kile à yire puni cè. **31** Mà
 jwo yii kwôro yii a yire yaayi caa ke, yii yacyage
 niŋcyiig'à yaa ku pyi Kile Saanre. Lire ká mpyi, u
 sí yire yaayi sanŋyi kan yii á.»

32 Ka Yesu si nûr'a jwo u cyelempyiibil'á: «Yii na
 nyε mu à jwo mpàkuruŋɔ nimbilere, nka yii àha raa
 fyáge mε, naha na ye l'à tâan yii Tuŋi Kile e mà
 yii le u Saanre e. **33** Yii yii cyeyaayi pérε, yii i uru
 wyérenji tèg'a fôŋjøfeeblee tègε. Yii nàfuu tabegege
 niŋcenŋε yaa yiye mεε na niŋyinjí na, nkemu ku nyε
 kuru cyage e si nk̄wɔ́ u kèege mε. **34** Yii li cè, cyage

e sùpyaŋi nàfuuŋi nyε ke, wani u sònŋore maha mpyi.»

*Báarapyiŋi niŋcenŋi ná báarapyiŋi nimpinji kani
(Macwo 24.36-51)*

³⁵ Ka Yesu sí nûr'a jwo u lógofeebil'á: «Yii yii báarapyi vâanŋyi le yii i bégele têrigii puni i. Yii i yii làmpaabii mân'a yaha têrigii puni i. ³⁶ Yii pyi mu à jwo báarapyii mpiimu pi à bégel'a tèen pyenge e, na pi nùŋufoonji têepani sigili, u aha yîri cikwɔɔnre cyage e, mà pa tère o tère e, maa mpa pyenge nywɔge kúu ke, pi i yîr'a ku mógo u á. ³⁷ Nyε nùŋufoonji ká mpa báarapyibii mpiimu ta ŋóombaa ke, pire wuuni sí nywɔ. Sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, lire ká mpyi, nùŋufoonji sí uye pwɔ si nyi yaa ŋkan báarapyibii puni niŋkin niŋkinj'á, pi lyî. ³⁸ Lire e ke nùŋufoonj'á pa nyiŋke na yo, u à pa ŋkùpecyiini na yo, u aha mpa báarapyibii mpiimu ta ŋóombaa ke, pire wuuni kɔni sí nywɔ.

³⁹ Yii li cè na kàmpyi bage fooŋi mpyi maha nàŋkaŋji têepani cè, u mpyi maha sí nyε u yaha u kakyaare pyi me. ⁴⁰ Lire e ke yii mú à yaa yii bégel'a kwôro, naha na yε tèni i Supyanji Jyanji sí nûru n-pa ke, yii nyε a lire cè me.»

⁴¹ Yesu à puru jwo ke, ka Pyeri si u pyi: «Kafoonji, mu à ŋke bâtaage jwo mà yyaha tíi ná wuu kanni i laa, sùpyire puni kyaa li?»

⁴² Ka Yesu si u pyi: «Báarapyiŋi na, nùŋufoonj'á dá pi sanmpii shwâhəl'e, u yákiliŋi mú s'à pêe ke, uru báarapyiŋi shinji nùŋufoonji maha yaha u u pyenge karigii cwɔɔnre, maa nyiŋji kaan báarapyibii sanmpil'á u tèekanl'e. ⁴³ Nyε báarapyi maha báarapyi nùŋufoo, u à pa u ta u u báaraŋi niŋcenŋi pyi amuni

ke, uru wuuni sí jwə. **44** Sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, uru báarapyinji jnùŋufoonji sí u pyenget karigii puni jnùŋufente le u cye e.

45 Nka báarapyibii kacwənrəŋi ŋgemu ká a sôŋni uye funj'i na uru jnùŋufoonji sí mo lire kùluni i, maa wá na u báarapyinjeebii bwùun, maa uye yaha jnyiŋi ná mbyanji laage e, maa sinmpe byii na jncwo ke, **46** canjke ku nyε uru báarapyinji nyε a tèen ná k'e ná tèni li nyε u nyε a sôŋni ná l'e mε, u jnùŋufoonji sí n-pâa n-pa. Kapii maha kapii u à pyi ke, jnùŋufoonji sí u kyérege cyire puni na, mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i mε, si u ná pire sàranji pyi niŋkin.

47 Báarapyinji u à jnùŋufoonji nyii wuuni cè maa mpyi u nyε na li pyi mε, uru báarapyinji bwɔɔnre nizhwɔɔre sí jnyaha de! **48** Nka báarapyinji u nyε u nyε a u jnùŋufoonji nyii karigii cè mε, maa ntòr'a wurug'a kappyimbaala pyi ndemu l'à yaa ná bwɔnr'e ke, urufoo sì bwɔnrə niŋyahara shwɔ mε.

Amuni li mû nyε, Kile à yaaya niŋyahaya kan ŋgemu á ke, u maha yaaya niŋyahaya cya urufol'á. U aha karii niŋyahahayagii le ŋgemu cye e ke, u sí urufoo yíbe karii niŋyahahayagii kyaa na mû.»

*Sùpyire sí n-láhala tiye na Yesu kurugo
(Macwo 10.34-36)*

49 Ka Yesu sí nûr'a jwo: «Mii à pa mpa nage le jnìŋke na. Mii la mpyi numε si ku ta k'à mîn'a kwò.

50 Nka mii à yaa mii u mbyîgime yyefuge e fôlə, mu à jwo bà sùpyanji ká a ŋko si batize pi maha u mbyîgime lwɔhe e pyiŋkanni ndemu na mε. Mii funvwugo wuŋi u nyε na cyire karigii canmpyige sigili.

51 Yii àha raa sônlî na mii à pa si mpa jwum-abeŋke le sùpyire ná tiye shwəhəl'e njèke na mà de! Mii sí yi jwo yii á, mii à pa mpa mbèmbaanji le sùpyire ná tiye shwəhəl'e. **52** Lire kurugo mà lwó nume na, shiin kaŋkuro sí n-pyi pyenyi y'e, pi sì n-bê me. Shiin taanre sí n-wwò s'a shiin shuunni tûnni, shiin shuunni sí n-wwò s'a shiin taanre tûnni. **53** Pyenyi y'e, tufoonji sí n-yîri jyafoonji kurugo, jyafoonji mú sí n-yîri tufoonji kurugo. Nufoonji sí n-yîri pworofoonji kurugo, pworofoonji mú sí n-yîri nufoonji kurugo. Nacwooji sí n-yîri napworonji kurugo, napworonji mú sí n-yîri nacwooji kurugo.»

*Kacyeenkii ncèŋi
(Macwo 16.2-3)*

54 Supyikuruŋke ku mpyi wani ke, ka Yesu si nûr'a jwo kur'á: «Yii aha kileŋi nya u à wwò canŋjacwumpe* e, yii maha jwo na zànha sí n-pa, nàkaana baa ku mú maha mpa. **55** Kafëege ká a fwu na yîri wòro kùl'e, yii maha jwo na kfuge sí n-pêe njèja de! Amuni li mú maha mpyi. **56** Yii pi à fyìnme tò wwomø na ke, yii à jà a cyire karigii puni tèepyiaŋkii cè, ka naha si li ta ncyyii cyi nya na mpyi yii shwəhəl'e nume ke, yii nya a jà a cyire cè mà ye? **(Macwo 5.25-26)**

57 Naha na kani yii à yaa yii pyi ke, yii nya a jà a lire cè yiy'á si li pyi pyiŋkanna njèennne na mà ye?

58 Wà ha mu yyere fànhe e, ka yii i wá na ŋkèege wani, mu à yaa mu u jwumabeŋe cya fwəfwø ná urufol'e kuni na, bà u si mpyi u àha ma le yukyaanji

---

* **12:54** Izirayeli kini i, canŋjacwumpe e zànhe njyahaga maha yîri.

cye e, uru si ma le u báarapyiŋi cye e, pi i ma le kàsuŋi i mε. ⁵⁹ Mii sí yi jwo mu á, mu aha mpyi mu nyε a lire pyi mε, mu sì n-sìi n-fworo wani ná mu nyε a urufoo fwooni tò feefee mà yε!»

13

Yii à yaa yii toroŋkanni kêenŋε

¹ Nyε mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka sùpyire tà si mpa Galile kùluni shiinbii pii mbò jwo u á. Fànhafoonji Pilati u mpyi a pii tun pi à sà pire bò Kilenaarebage e mà pi yaha pi i sárayi wwû.

² Ka Yesu si pi pyi: «Nte sùpyire ti nte pi à bò amε ke, yii na sônnji na pire kapegigii nimpyiïŋkii cyi mpyi a nyaha mà tòro Galile kùluni shiinbii sanmpii wogigii na bε? ³ Lire bà mε, ɳka mii sí yi jwo yii á, ná yii nyε a yii toroŋkanni kêenŋε mε, yii puni mú sí n-kwû. ⁴ Silowe batɔ̄nge k'à keb'a cwo Zheruzalemu kànhe shiinbii ke ná baataanreŋi mpiimu ɲunj'i mà bò ke, yii na sônnji na pire kapegigii nimpyiïŋkii cyi à nyaha mà tòro Zheruzalemu kànhe shiinbii sanmpii wogigii na bε? ⁵ Lire bà mε, ɳka mii sí yi jwo yii á, ná yii nyε a yii toroŋkanni kêenŋε mε, yii puni mú sí n-kwû.»

⁶ Nyε ka Yesu si bàtaaga jwo pi á na: «Nàŋi wà na mpyi ná ɛrezɛn cikɔ̄ge e. ɛrezɛn cire shwəhəl'e fizhiye cige na mpyi wani. Cikɔ̄ge foo mpyi maha sì na kuru cige kàanmucaa u aha ɳkwò a yasere ta ku na. ɳka u shèe maha shèe, u mpyi maha sà yafyin ta ku na mε. ⁷ Ka u u yi jwo u báarapyiŋ'á “Wíi, cyi yyee taanre cyi nyε ɳcyii, mii na ma na ɳke cige kàanmucaa kampyi k'à yasere yaa, mii sí sì tò ta ku na mε. Ku kwòn à wà, ɳaha na yε ku nyε cikɔ̄ge

cire sannte shwəhəl'e kajwəɔ baa.” ⁸ Ka báarapyinji si u pyi “Mii jùñufoonji, mii na li caa mu á, maa ku yaha ku njnyee pyi, mii sí ku jùñke tûgo n-kwûulo si ñkyàra le ku taan. ⁹ Lire ká mpyi, ka ku u yasere pyi yyeela, ku sí n-yaha wani. Ñka k'aha mpyi ku nyé a yasere pyi me, maa nta a ku kwòn.” »

Yesu à dàfoo cùuñø canñøñke e

¹⁰ Nyé Yahutuubiicannøñke k'e, Yesu mpyi na sùpyire kâlali Kile Jwumpe kâlambage k'e. ¹¹ Sùpyire shwəhəl'e ceenji wà na mpyi wani, jínañi wà mpyi u e, uru jínañi mpyi a yyee ke ná baataanre pyi u e, maa dàñji yampe yaha u na, fo mà u pyi u saha nyé na jà a tîl'a yyére me. ¹² Nyé Yesu à u nya ke, maa u yyere maa jwo u á: «Ceewe, mu yamp'à láha mu na njnja.» ¹³ U à puru jwo ke, maa u cyeyi taha u na, lire tèenuuni i, ka ceenji tûbuñi si ntîl'a sànhana, ka u u Kile kêe.

¹⁴ Nyé tèni i Kile Jwumpe kâlambage jùñufoon' à Yesu nya u à ceenji cùuñø canñøñke e ke, ka li i u lùuni yîrige sèl'e, ka u u jwumpe lwó maa jwo sùpyir'á: «Cibilaage e, yii à yaa yii a báaranji pyi canmpyaa baani funj'i, lire e ke yii a ma, yii a cicuumpe caa cyire canmpyaagil'e, ñka canñøñke e bà me!» ¹⁵ Ka Kafoonji Yesu si u pyi: «Yii pi à fyinme tò wwomø na ke, jofoo u nyé yii shwəhəl'e ñgemu u nyé u nyé na u niyi, lire nyé me u dùfaanjyi sànre canñøñke e maa yi kan y'à bya mà ye? ¹⁶ Ná yii maha jà a lire pyi, ñge ceenji sí u nyé Ibirayima tûluge shin ke, ka Sitaanniñi si u cû a pwø, fo yyee ke ná baataanre e, ka nya si li ta tire pwøare kà njà zàンha ndáha uru ceenji na canñøñke e mà ye?» ¹⁷ Nyé Yesu à puru jwo ke, ka u zàmpœnbii puni si

silege. Nka sùpyire sannte puni mpyi funntange e Yesu kabwəhigii nimpyiinjii puni kurugo.

*Kile Saanre maha sìi nimbilere maa mpêre
(Macwo 13.31-33; Marika 4.30-32)*

¹⁸ Nyε ka Yesu si nûr'a kàlañi sogo maa jwo: «Kile Saanre nyε mu à jwo na ha bε? Ná na ha shi i mii sí ti tàanna bε? ¹⁹ Ti na nyε mu à jwo mutaridi cige yasere, nàñi wà a sà ntemu nûgo u cikɔɔge e ke. Kuru cige pyàñi maha yîlege, nka u aha fyîn, cige maha lyège fo maha mpa mpyi cibwəhɔ, sañcyεenr'a sì wá na ti shèere yaa ku nkéjyi i.»

²⁰ «Ná na ha shi i mii sí Kile Saanre tàanna sahanji yε? ²¹ Ti na nyε bwúuruñi yîrigeyirige yaani fiige. Ceewe ká li nimbilere le farini mbyìmè niñyaham'i mà cwɔñhɔ, li maha puru mbyimpe niñcwɔñhɔmpe puni yîrigé.»

*Nùmpañke tata kuni na nyε mu à jwo tajyijwɔ
nimbilere*

(Macwo 7.13-14, 21-23)

²² Nyε lire kàntugo ka Yesu si ntòro ná ñani i, na nkèege Zheruzalemu kànhé kàmpañke na. U niñkarenji mpyi na Kile jwumpe yu sùpyir'a kànbwoyi ná kànpýeere na. ²³ Ka nàñi wà si u pyi: «Kafoonj, tá nùmpañja tafeebii sí nyaha bε?» Ka Yesu si pi pyi: ²⁴ «Yii fàンha le yii i jyè tajyijwɔge nimbeni i, na ha na yε mii sí yi jwo yii á, tèni là na ma shinnyahara la sí n-pa n-pyi si jyè kuru tajyijwɔge e, nka pi sì n-pa jà mε. ²⁵ Tèni i bage foo sí n-pa n-yíri si bage tò si ku shwɔñhɔ ke, lire ká yii ta cyínnji na, yii sí raa bage kúuli s'a nkó “Kafoonj! Nwɔge mûgo wuu á.” Lire ká mpyi, Kafoonj sí n-jwo yii á na uru nyε a yii cè mε. ²⁶ Lire tèni i, yii sí

raa ḥko “Ko wuu ná mu à têl'a lyî maa bya sijcyan ke! Mu mû s'à Kile jwumpe jwo wuu á wuu kànhé pyenkuuñi i, ka mu u nûr'a jwo na mu nyé a wuu cè mà?” ²⁷ Yii aha puru jwo, u sí nûru yi taha yii á na uru nyé a yii cè mε, na yii yîri uru taan, yii kapimpyibii.

²⁸ Nyé mà yii yaha cyínnji na, yii aha mpa yii tulyeyi Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba ná Kile tûnntunmpii puni nya Kile Saanre e tèni ndemu i ke, yii nàvunñø wuubii sí raa myahigii súu s'a ḥkyànhigii kùru. ²⁹ Sùpyire tà mû sí raa yîri dijyëneni nûnyi sicyeereni na, si mpa jyè Kile Saanre e, si lyî. ³⁰ Lire tèni i, sùpyire ti nyé numε kàntugo yyére ke, tire tà sí n-pa n-pyi yyaha yyére. Mpii pi nyé numε yyaha yyére ke, pire pìi mû sí n-pa n-pyi kàntugo yyére.»

*Yesu à jwo Zheruzalemu kànhé kyaa na
(Macwo 23.37-39)*

³¹ Nyé lire tèni yabiliñi i, ka Farizhëenbii pìi si file Yesu na, maa yi jwo u á: «Mu à yaa mu u fworo nde kùluni i feefee, ma a sì cyage kabér'e, naha na yε saannji Erëdi wá na mu caa raa bùu.» ³² Ka Yesu si pi pyi: «Yii a sì, yii i sà yi jwo Erëdi cwofooñ'á, na mii naha na jínabii kòre na yige pifeebil'e marii yampii cùuñi nyé canmpyaagii shuunniñi i, cyire ká ntòro, canntanrewoge e mii báarañi sí n-kwò. ³³ Mii à yaa mii u cyire canmpyaagii taanreñi pyi si sà na báarañi fûnñø Zheruzalemu kànhé e. Naha kurugo yε Kile tûnntunñi wà tufige nyé a yaa u bò cyage kabér'e Zheruzalemu kàntugo mε.»

³⁴ Ka Yesu sí nûr'a jwo: «Ei! Zheruzalemu shiinbii, yii Zheruzalemu kànhé shiinbii, yii pi maha

Kile túnntunmpii wà ná kafaayi i maha bùu ke, y'à tooyo niñyahaya kwò, mii la mpyi si yii bínni yiye e, s'a yii kàanmucaa, bà ñkùnuñi maha u pyìre bínni tiye e maa bûru ti ñuñ'i me. Ñka yii ñye a ñee lire e me. ³⁵ Ku ke nume! Kile sí cye wwù yii kànhe taan si yii yaha yiye kannna na. Mii sí yi jwo yii á, yii ñyiini saha sì n-tègë mii na me, fo canñke yii sí n-pa raa ñko "Ngemu u ñye na ma Kafoonji Kile mege na ke, Kile u jwó le ur'á*."»

14

Yesu à yanji wà cùuñjø canñøñke k'e sahanjki

¹⁻² Nyé Yahutuubiicanñøñke k'e, Farizhæenbii jùñuñfooñi wà mpyi a Yesu yyere na u sà lyí uru yyére, ka Yesu si ñee. Sùpyìre ti mpyi wani uru shinbwoñi pyënge e ke, nàñi wà yançwu na mpyi tire shwøhøl'e, puru yampe mpyi a u cyeere cyeyi yà pyi y'à fwø fwø. Ka pi i wá na Yesu kàanmucaa kampyi u sí ñee uru yanji cùuñjø canñøñke e.

³ Ka Yesu si jwumpe lwó maa Kile Salianañi cye-lentiibii ná Farizhæenbii yíbe: «Mà tåanna ná wuu Salianañi i, wà à yaa u jà a yanja cùuñjø canñøñke e la*?» ⁴ Ka pi i fyâha, pi wà ñye a ñen'a u ñwø shwø me. Ka Yesu si u cyeyi taha yanji na maa u cùuñjø, maa u pyi u a sì pyënge.

⁵ Lire kàntugo ka Yesu si nûr'a pi yíbe: «Jofoo u ñye yii shwøhøl'e, ná urufoo jyanji, lire ñye me u nùñi wà ká ñcwo bëennj'i mà bê ná canñøñke e, urufoo sí ñee

---

* ^{13:35} Zaburu 118.26   * ^{14:3} Farizhæenbii u sònñøñkanni i, shinji u ñye na múnaa tawwugo caa ke, uru kanni wà sí n-jà n-tègë canñøñke.

u yaha wwùmbaa yε?» ⁶ Pi nyε a nεn'a u nwɔ shwɔ mε.

Nùnjirire ná nùzogore kani

⁷ Nyε Yesu à pa li kàanmucya mà li nya na Farizhεn'j'à sùpyire ntemu yyere ke, na bwompe tateenyi kurugo pi puni nyε na fì ke, ka u u nke bataage jwo pi á:

⁸ «Sùpya ká mu yyere cikwɔnrɔ na, ka mu u shà, ma hà zà ntèen yateenjyi puni yyaha yyére woge e mε. Naha kurugo yε u aha nta u à shinbwoñi wà yyere n̄gemu u à fàンha tò mu na ke, ⁹ uru ká mpa, ka yii yyerefoonji si mu pyi, na ma yîri maa kuru yateenjke kan uru shinbwoñ'á, mu silege wunji u sí n-yîri n-sà n-tèen fo kàntugo yyére yateenjke e. ¹⁰ Lire e mii sí yi jwo yii á, pi aha yii wà yyere lire kataanni fíge na, mu aha shà, sà ntèen yateenjyi puni kàntugo yyére woge e. Lire ká mpyi, mu yyerefoonji ká li nya na mu à yaa ná yateenjke yyaha yyére woge e, maa sà mu pyi “Na cevoo, yîri ma a ma naha, yateenjke yyaha yyére woge e.” Lire tèni i, mu nùnke sí n-yîrige ma lyìñeebii shwahol'e.

¹¹ Lire e yii li cè, shin maha shin u à uye dùrugo ke, Kile sí urufoo tîrige, nka shin maha shin u à uye tîrige ke, Kile sí urufoo dùrugo.»

¹² Nyε nàñi u mpyi a Yesu yyere na u sà lyî uru yyére ke, ka Yesu si yi jwo ur'á: «Mu aha a nko si sùpyii yyere pi pa lyî mu yyére canjke e, lire nyε mε numpilage e, mu sùpyire nijyerere nyε a yaa ti pyi mu ceveebii ná mu sìñeebii ná mu cìñmpyibii ná mu tεenjneebii nàfuuñeebii mε. Naha kurugo yε pire mû sí n-jà mu yyere canjka, nde mu à pyi pi á ke,

si lire fwooni tò mu á. ¹³ Nka mu aha sí raa kataan pyi, mu à yaa mu u fòñjøfeeblee ná cwòhømøfeeblee ná dìshiyifeebii ná fyinmpii yyere. ¹⁴ Lire ká mpyi, mu wuuni sí jwø, mpaa pi à tí ke, Kile ká pire jè a yige kwùnji i canjke nkemu i ke, kacenni mu à pyi tire sùpyire na ke, u sí lire fwooni tò mu á, naha na yé pi nyé a mpyi a jà a mu kacenni fwooni tò mu á mε.»

*Lyimbwooni bàtaage
(Macwo 22.1-10)*

¹⁵ Nyé Yesu lyìñeebil'à puru jwumpe lógo ke, ka pi wà ninjkin si jwumpe lwó maa jwo u á: «Mpaa pi sí n-jyè Kile Saanre e si lyí ke, pire wuun'à jwø!» ¹⁶ Ka Yesu si uru nàñi jwø shwø ná bátaag'e na:

«Canjka nàñi wà u ná jiyì niñyahawa shwø, maa shinjyahara yyere pi sà lyí uru yyére. ¹⁷ Tèelyiin'à pa nø ke, ka u u u báarapyinji tun u sà sùpyire yyere pi pa lyí. ¹⁸ Nka pi pun'à karii mëgë le maa jcyé karaga uru jiyì talyige e. Shincyinji báarapyin'à yyere ke, ka uru si yi jwo u á “Sà yi jwo ma jùñufoon'á na u uye sanja yaha na á, mii à këregé shwø, mii à yaa mii u sà ku kàanmucya.”

¹⁹ Ka báarapyinji si nkàr'a sà wabere yyere, ka uru si u pyi “Sà yi jwo ma jùñufoon'á na mii à ceewe fúru numε. Lire kurugo mii sì n-jà n-shà mε.”

²⁰ Ka u u nûr'a kàr'a sà wabere yyere, ka uru mû si u pyi “Sà yi jwo ma jùñufoon'á na mii à ceewe fúru numε. Lire kurugo mii sì n-jà n-shà mε.” ²¹ Nyé ka báarapyinji si nûr'a pa puru jwumpe yyaha jwo u jùñufoon'á. Ka u lùuni si yíri, maa jwo báarapyin'á na u fyâl'a sà fòñjøfeeblee ná

cwòhəməfeeblee ná dìshiyifeebii ná fyinmpii yyere, sùpyire tabinniyi ná pyenkuunji i, u a ma.

22 Nyé báarapyin' à sà pire yyere ke, maa jwo u jùñufoonj' á “Mii jùñufoonji, mii à mu túnnture pyi ñka tatεenye ningaya saha na naha dε!” **23** Ka jùñufoonji si u pyi “Sà ma a jaare ma a māre kumbwoyi ná kerekubil'e, ma a fànha le ma a sùpyire kárama t'a ma, bà tatεenye sanjyi si mpyi si jñi mε. **24** Mii sí yi jwo yii á, sùpyire t'à yyere yyecyiige na, ka ti i jncýe paña ke, pire wà cye sì n-jyè mii jnyìñj i mε.”»

*Pyinjanni na wà sí n-jà n-pyi Yesu cyelempya ke
(Macwo 10.37-38)*

25 Canjka mà Yesu yaha jnani na, supyikuruñj nimbwəhō mpyi a taha u fye e. Ka u u yyaha kēenjε pi á, maa jwo: **26** «Shin maha shin la ku jnyé si mpyi mii cyelempya ke, ná urufoo jnyé a mii kyaa táan uy'á mà tòro u tunji ná u nunji ná u cwoñji ná u pylibii ná u sìñeebibii na, maa mii kyaa táan uy'á, ali mà tòro u yabilini na mε, urufoo jnyé a yaa ná mii cyelempygire e mε. **27** Shinjji la ku jnyé si mpyi mii cyelempya ke, urufoo u taha mii fye e, pi méé mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Lire baare e urufoo jnyé a yaa ná mii cyelempygire e mε.

28 Jofoo u jnyé yii shwəhəl'e, ná urufoo la jnyé si batəangə faanra, u sì n-tèen si funjke kyaala fəlo, si li kàanmucya kampyi u sì n-pa n-jà ku faanra n-kwò mà yε? **29** Ná urufoo jnyé a lire pyi mε, maa ku jnwɔ cû na faanre, kàntugo ka bage sannke si u jà faanraga, mpii pi na ntùuli marii ku jnaa ke, pire sí raa urufoo cyàhali, **30** s'a ñko: “Aa! Nge nàj' à u bage jnwɔ cû na faanre, ka ku u mpa u jà faanraga.”

³¹ Amuni li mú nyε, l'aha mpyi mu à jwo saanji wà na ñko raa kàshi kwùun u saanjeeñi wà na ná u kàshikwɔənbii kampwɔhii keñi i (10.000). Tá u sí n-tèen si funjke kyaala si ncè kampyi u kàshikwɔənbii sí n-jà u zàmpenji kàshikwɔənbii kampwɔhii beñjaaganji (20.000) tún me? ³² Nka u aha li kàanmucya mà li nyā na u sì n-jà uru saanji na me, u sí n-wyèrε sìsurufoo tûugo u sà jwumabenje cya u á.

³³ Nyε amuni li mú nyε, yii ñgemu ká mpyi u nyε a kàntugo wà u cyeyaayi puni na me, urufoo sì n-jà n-pyi mii cyelempya me.

*Yesu wuubii nyε suumø ná bɛεnmε fige
(Macwo 5.13; Marika 9.50)*

³⁴ Suumpe na nyε yacenñe. Nka pu tìpoompe ká fworo p'e, naha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahanji yε? ³⁵ Pu saha sì n-jà là nywø niñke na me, pu mú sì n-jà n-pyi ñkyàra me. Pu sí n-wà cyíinji na.

Nyε shin maha shin la ku nyε si karii yyaha cè ke, urufoo u niñgyigigii pεrε, u raa núru.»

15

*Mpàñi nimpinniñi bàtaage
(Macwo 18.12-14)*

¹ Nyε canjka, mepenge shiinbii pìi niñyahamii mu à jwo múnalwɔore shwofeebii mpyi a pa bínni Yesu taan s'a u jwumpe núru. ² Nyε Farizhεenbii ná Kile Saliyanji cyelentiibil' à lire nyā ke, ka pi i wá na ñkunni piye shwɔhɔl'e na: «Naha na ñge nàñ' à ñen'a mepenge shiinbii yaha pi i bârali u na, fo maha bínnini na lyî ná pi e yε?»

3 Nyε Yesu à pi kunuŋke lógo ke, maa ḥke bàtaage jwo pi á na:

4 «Jofoo u nyε yii shwəhəl'e, kampyi mpàa ḥkuu (100) pi nyε urufol'á, ka wà niŋkin si mpínni, tá urufoo maha pi sanmpii beecyεere ná ke ná baacyεereji (99) yaha waber'á sige e, maa sà a nimpinniŋi caa fo u aha nyā mε? **5** U aha u cya a nyā tèni ndemu i ke, u funntanga wuŋi sí u lwó nde yacige e, **6** si mpa pyεngε. U aha mpa ná u e, u sí u ceveebii ná u tεεŋεebii yyere si jwo “Yii a ma, wuu u mpa máguro siŋcyan. Mii mpàŋi u mpyi a pínni ke, mii à u nyā.”

7 Mii sí yi jwo yii á, amuni li múa nyε, kapimpiŋε niŋkin ká u toroŋkanni kēenŋε, funntange ku maha mpyi nìnyiŋi na uru kanni kurugo ke, kur'á pēe sèl'e. Kuru funntange fiige nyε na mpyi nìnyiŋi na, shiin beecyεere ná ke ná baacyεere (99) kurugo mε, pire mpiimu piŋyε na sônni na pir'á tí na pire saha nyε a yaa pi pi toroŋkanni kēenŋε mε.»

Wyέrefyinŋi nimpinnini bàtaage

8 Ka Yesu si nûr'a bàtaage kabεrε jwo na:

«Ceeŋi ḥgire u nyε, kampyi wyέrefyinŋi daashii ke u nyε u á, ka niŋkin si jcwo mà pínni bage e, na u sì lúuni táan si lámpa mîni si bage kùruŋcwəngii puni yaa mpwó, si u cya fo si u nyā mà yε? **9** U aha u nyā tèni ndemu i ke, u sí u pucyaabii ná u ciŋεebii yyere si yi jwo pi á “Yii a ma, wuu u mpa máguro siŋcyan. Mii wyέreŋi u mpyi a pínni ke, mii à u nyā.” **10** Lire pyiŋkanni na, mii sí yi jwo yii á, kapimpiŋε niŋkin ká u toroŋkanni kēenŋε, kuru maha mpyi funntanga nimbwəhə Kile mèlekeεbil'á nìnyiŋi na.»

Jyafoonji nimpinniŋi bàtaage

¹¹ Nyε ka Yesu sí nûr'a bàtaage kabεrε jwo pi á na: «Nàni wà u ná mpyi ná jyaa shuunni i. ¹² Canŋka ka jyafoonji nimbileni si jwo tufoonjá “Baba, mii nàzhanj'à yaa u pyi ḥgemu yii kɔ̄ge ke, yii ku tāa yii i uru kan na á!” Nyε ka tufoonji si jnεε, maa u nàfuunji tāa u jyaabii shuunniŋi shwɔ̄hɔ̄l'e. ¹³ Canmpyal'à tòro ke, ka jyafoonji nimbileni si u cyeyaayi puni pérε, maa fwor'a kàr'a sà ntèen kìritɔ̄nni l'e ná u wyérεnji i. Mà u yaha wani, ka u u cye le jnùŋɔ̄ baa karigil'e na mpyi, fo mà pa ḥkwò u nàfuunji na.

¹⁴ Tèni i u à u nàfuunji kèeg'a kwò feefee ke, ka lire mú si bê ná katibwɔ̄h'e k'à cwo lire kini na. Ka ḥgahanji si li jnwo cû na u taa. ¹⁵ Y'à pa u yyaha jà ke, ka u u ḥkàr'a sà jyè báaranji i lire kini shinji wà á, ka uru si ḥkàr'a sà u yaha sige e, u u caabii nâhe. ¹⁶ Kategé kurugo, u la mpyi maha mpyi s'a caabii yalyire lyî. Nka wà mpyi maha tà kaan u á mε.

¹⁷ Nyε mà u yaha pur'e, ka u u mpa sônnjɔ̄ uye funj'i canŋka maa jwo “Báarapyii niŋyahamii na nyε mii tuŋ'á wuu kini i, pi puni na lyî na ntìnni fo na cyeyi wwû ḥnjylinji i. Nka mii wi ke, kategé ku ḥke ku u ḥko raa mii bùu na ha. ¹⁸ Nde mii sí n-pyi numε ke, lire li nyε nde: mii sí nûru raa wá na tuŋi yyére, sí sà yi jwo u á na mii à kapii pyi Kile na, maa kapii pyi u na. ¹⁹ U saha nyε a yaa u mii cû u pyà fiige mε, ḥka u à yaa u mii cû mu à jwo u báarapyi.”

²⁰ Nyε u à funjke kyaala a kwò ke, maa kuni lwó na ḥkège u tuŋi yyére. Mà u yaha u sàha ḥkwò a nɔ̄ pyenje na mε, ka tufoonji si u nimpaŋi nyà tatɔ̄nge e, ka u jnùŋjaare si u ta, ka u u fê a jyafoonji jnùŋɔ̄ bê, maa sà u pûr'a cû mà ta uye na. ²¹ Ka jyafoonji si

jwo u á “Baba, mii à kapii pyi Kile na, maa kapii pyi mu na dε! Mu saha nyε a sàa yaa mu u mii cû ma pyà flige mε.”

²² Ka tufoonji si u báarapyibii yyere maa jwo “Yii fyâl'a sà vâanntinmbwoyi puni nisinaŋke lwó yii pa le u na, yii i kampefegeŋi wà le u na, yii i tanhajyi yà le u na, ²³ yii i sà kàcwøge nùŋji niŋcenŋji cû, yii pa bò, wuu u lyí wuu u móguro sèl'e. ²⁴ Naha kurugo yε mii jyanji u nyε ke, mii mpyi a li yaha na u à kwû, nyka u nyii wuŋ'à pa, u mpyi a pînni, nyka mii à u nyia sahanki.” Ka móguroŋi si jwɔ cû pi á.

²⁵ Lir'à pyi mà uru nàŋji jyanji niŋjyeni ta sige e. Nyε tèni i u à yíri sige e na ma mà pa byanhara pyεnge na, na yatire túnmpé nûru, maa kwøhkøhwøhbii jnaa ke, ²⁶ ka u u báarapyinji wà yyere mà yíbe, nde li nyε pyεnge e ke, si lire cè. ²⁷ Ka báarapyinji si u pyi “Mu kàntugo wuŋji u à pa, lire e yii tuŋ'à wuu pyi wuu à sà kàcwøge nùŋji niŋcenŋji cû mà pa bò, jaha na yε uru jyanji niŋcenŋe wu à nûr'a pa.”

²⁸ Yaha wuŋ'à puru lógo ke, ka u lùuni si yíri, u nyε a nyen'a jyè pyεnge e mε. Ka tufoonji si fwor'a pa si mpa u fôonjø si ndèŋε pyεnge e. ²⁹ Ka jyafoonji si jwumpe lwó maa jwo tufoon'á “Cyi yyee jùuli cyi nyε nyiyii mii na báaraŋji pyi yii á biliwe flige yε? Cannja ninjkin, yii sàha mii tun, ka mii i nyiyé mε. Nyka ali sikabilini nintiini yii nyε a li kan mà nyia mii ná na ceveebil'á wuu u móguro siŋcyan mε. ³⁰ Nyka mu jyanji u à mu nàfuŋji lwó a sà nykëege cibahani i ke, ur'à pa ke, ka mu u kàcwøge nùŋji niŋcenŋji cû mà bò u na.”

³¹ Ka tufoonji si jwumpe lwó maa jwo jyafoonji njyjen'á “Mii jyanji, ma hà lire waha maye na mε, mii ná mu u nyε naha tèrigii puni i ke, ko mii cyeyaayi puni nyε mu wuyo ke! ³² Wuu mpyi a li yaha na mu kàntugo wunj'á kwû, njka u nyii wunj'á nûr'a pa. U mpyi a pînni njka wuu à nûr'a u nyia. Lire e ke wuu à yaa wuu pyi funntange ná mûgurooji i.”»

16

Báarapyinji sìncyiime wuñi bàtaage

¹ Nyε Yesu à nûr'a bâtaage kà jwo u cyelempyi-ibil'á na: «Nàfuufoonji wà u ná mpyi a báarapyi lwó a yaha u u u karigii cwɔənre. Kàntugo, ka nàfuufoonji si mpa a nûru sùpyire jwɔ na, na u báarapyinji wá na u cyeyaayi këege. ² Ka u u báarapyinji pyi “Mii à lôgo na mu na mii cyeyaayi këege, naha k'à pa ná lire e bε? Nyε bégele ma a ma báarañi pyiñkanni yyaha jwo na á, naha na yε mu báarañi sí n-kwɔ njajaa.”

³ Ka báarapyinji si jwo uye funn'i “Mii jùñjufoonj'á jwo na mii báarañi sí n-yyére njajaa. Nyε naha mii sí raa n-pyi bε? Faapyi fânha nyε mii i mε. Na njáare na lyî, kuru silege mú sí nyε mii na. ⁴ Nyε nde mii sí n-pyi ke, mii naha a li cè numε. Mii aha lire pyi, mii jùñjufoonji ká mii yaha tèni ndemu i ke, sùpyire sannte sí mii mâra pi pyenyi i.”

⁵ U jùñjufoonji fwɔhigii mpyi mpiimu na ke, ka u u pire yyer'a yíbe niñkin niñkin maa shincyiini pyi “Mii jùñjufoonji jùuli u nyε mu na yε?” ⁶ Ka u u jwo “U sìñcerii njkuu (100) fwoo li nyε mii na.” Ka báarapyinji si u pyi “Tèen fwɔfwɔ, maa ma fwɔhigii sémeñji lwó, maa yi këenj'a séme na u sìñcerii beeshuunni ná ke fwoo li nyε mu na.”

⁷ Maa nûr'a wabere yîbe "Mu de? Mu fwooni nyé jùuli ye?" Ka uru si jwo "Sùmapyanji børii ñkuu (100)." Ka báarapyinji si u pyi "Tèen, maa ma fwøhigii sémenji lwó, maa yi kêenj'a séme na u sùmapyanji børii beecyeeere (80) fwoo li nyé mu na."

⁸ Uru báarapyinji mée nyé u à u jùjufoonji nàfuuñi këege ke, jùjufoonj' à u kée, naha na ye u à yákili ta maa u nùmpañke yaa. Nyé mpipi pi nyé numpini i ke, pire maha pi ná piye shwøhøj karigii cwøonre ná yákilifente e pyiñkanni ndemu na ke, mii à ñke båtaage jwo pire kyaa na si ntège yii yere, yii mpi-imu pi nyé bëenmpe e ke, bà yii sí mpyi si yii nùmpañke bégele mε.»

Wà sì n-jà raa báare jùjufee shuunn'á mε

⁹ Nyé ka Yesu si nûr'a jwo: «Yii àha nàfuuñi yaha yii karigii puni yyaha yyére mε, lire nyé a tí mε. Yii a cevee caa yiye na ná u e, lire ká mpyi, yii canmpyaagii ká ñkwò ñge dijyéñi i tèni ndemu i ke, Kile sí yii lèñe u pyenge e, yii sí n-pyi wani fo tèekwombaa.

¹⁰ Shinji u maha kapyeeere pyi ná fyìn'm'i ke, urufoo mú maha kabwøhigii pyi ná fyìn'mpe e. Ñka shinji u nyé u nyé na kapyeeere pyi ná fyìn'm'i mε, kabwøhii mée ká le urufoo cye e, u nyé na cyi pyi ná fyìn'mpe e mε.

¹¹ Yii aha mpyi yii nyé a jà a ñge dijyéñi nàfuuñi báara ná fyìn'mpe e mε, nàkaana baa Kile mú sì ñee sèe nàfuu le yii cye e mε.

¹² Yaage ku nyé sùpyanji wabere wogo ke, yii aha mpyi yii nyé a kuru báara ná fyìn'mpe e mε, ñke Kile à bégel'a yaha yii yabilimpii mée na ke, nàkaana baa, u mú sì ñee kuru kan yii á mε.

13 Yii li cè na báarapyinji sì n-sìi n-jà raa báare jùñufée shuunn'á mε. Lire ká mpyi, u sí jùñufoonji wà kyaa táan uy'á, si u sanñi kyaa pēn uy'á. U mú sí n-kúu wà na, si kàntugo wà u sannji na. Nyε amuni li nyε, nàfuunji lag'à tateengé fô yii mpiimu na ke, yii sì n-jà n-pyi Kile báarapyii mε.»

(*Macwo 11.11-13; 5.31-32; Marika 10.11-12*)

14 Nyε Farizhεenbil'à puru jwumpe puni lógo ke, ka pi i wá na Yesu fwóhore, naha na yε nàfuunji kani mpyi a pēe pi á. **15** Ka Yesu si pi pyi: «Yii pi ke, yii maha yiye pyi mu à jwo yii à tíi sùpyire nyii na, mà li ta Kile à yii zòompii cè. Yii li cè, yaage k'à pēe sùpyire nyii na ke, kur'à pēn Kile á.

16 Nyε MusaSaliyanji ná Kile túnntunmpii sanmpii jwump'à kwôro tooy'e fo mà pa nə Yuhana Batizelipyinji tèni na. Mà lwó Yuhana Batizelipyinji na, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kile Saanre e ke, puru na yu sùpyir'á. Sùpyire puni la mú si nyε si fàンha le si jyè tire saanre e*. **17** Yii li cè na jìñk'à mpìnna tåaŋja a tòro Kile Saliyanji jwumbilini là niñkin mpìnna na.

18 Shin maha shin ká u cwoŋji yaha maa ceenji wabεrε lèŋε ke, urufol'à jacwɔrɔ pyi. Shin maha shin u à ciyahawa lèŋε ke, urufoo mú à jacwɔrɔ pyi.»

Kanhamafoonji Lazari ná nàfuufoonji bàtaage

19 Ka Yesu si nûr'a bàtaage kà jwo sùpyir'á na: «Nàfuufoonji wà na mpyi wani, u mpyi maha vâanŋyi nisinajyi longara wuyi leni, maa u nyii

* **16:16** Pì maha jwo: «Shin maha shin la ku nyε si jyè ke, urufol'à yaa u fàンha le u u puru jwumpe cù ná cyeyi shuunniŋi i.»

karigii pyi, maa u nyii njyìñi lyî canña maha canña.
20 Kanhamafoonji wà nizinniwe mpyi maha mpyi uru nàfuufoonji pyenge jwøge na. Uru nàñi cyeere puni mpyi nœyo, u mëge mpyi Lazari[†]. **21** U la mpyi maha mpyi s'a uru nàfuufoonji njyìpaanyi caa raa lyî, ñka u mpyi maha yi taa më. Mà bâra lire na, pwuunbii mpyi maha mpa a u nœyi laali.

22 Ka kanhamafoonji si mpa ñkwû, ka Kile mèlekëebii si mpa u lwò a kàr'a sà yaha Ibirayima taan Arijinajì i. Lire kàntugo ka nàfuufoonji mù si mpa ñkwû, ka pi i sà u tò. **23** Mà nàfuufoonji yaha kyaage e njyìke jwøhø shiinbii cyage e, u à wíl'a Lazari nya Ibirayima taan tatɔonge e Arijinajì i.

24 Nyé ka nàfuufoonji si Ibirayima yyere fànha na “Mii tuñi Ibirayima, jùñaara ta na na, maa Lazari pyi u sà u kampeeni fyinmè lwøhe e, u pa ntèg'a na ñkòonge jíjë. Naha kurugo ye kyaage e mii na ha na ñke nage e ke, kur'à pêe sèl'e!”

25 Ka Ibirayima si u pyi “Na pyà, mu à yaa mu u li cè na mu à ma tiñi puni pyi ntàanji kanni na. Ñka Lazari sí wi ke, ur'à u tiñi puni pyi kanhare e. Numë, Lazari nyé na ha yyejìñke e, mu sí nyé yyefuge e. **26** Mà bâra lire na, kacyewyicuguñø na nyé wuu ná yii shwøhøl'e. Lire kurugo wà sì n-jà n-yíri na ha wuu yyére, si ñkàre yii yyére më. Wà mù sì n-jà n-yíri wani yii yyére, si mpa na ha wuu yyére më.”

27 Nyé ka nàfuufoonji si jwo “Mii tuñi Ibirayima, l'aha mpyi amuni, mii na mu jàare, ma a Lazari tun dijyëñi i, mii tuñi pyenge e. **28** Sìjëe kañkuro na nyé wani mii kàntugo. Lazari yaha u sà pi

---

[†] **16:20** Lazari mëge jwøhe ku nyé Kile u nyé tegëfoonji.

yεrε, bà pi si mpyi pi àha ɳkwò mpa ɳke yyefuge e na ha mε.” ²⁹ Ka Ibirayima si nàfuufoonji pyi “Kile tÙnntunji Musa ná Kile tÙnntunmpii sanmpii jwumpe na jyε pi á, pi à yaa pi jyε pire jwumpe na.” ³⁰ Ka nàfuufoonji si jwo “Mii tuŋi Ibirayima, lire kanni sì n-jà pi pyi pi lógo mε, ɳka wà ha jè a fworo kwùnji i maa ɳkàr'a sà jwo ná pi e, lire e pi sì pi toroŋkanni kēenŋe.” ³¹ Ka Ibirayima sì nûr'a u pyi “Pi aha mpyi pi jyε a jyε Kile tÙnntunji Musa ná Kile tÙnntunmpii sanmpii jwumpe na mε, ali wà mέε ká jnè, maa ɳkàr'a sà jwo ná pi e, pi sì jyε urufoo jwumpe na mε.”»

17

*Wà jyε a yaa u wà jnùŋo kyán Kile na mε
(Macwo 18.6-7, 21-22; Marika 9.42)*

¹ Canjka Yesu à jwo u cyelempyiibil'á: «Karigii cyi maha sùpyaŋi jnùŋo kyán Kile na ke, cyire mpyimbaa jyε a sii mε. ɳka ɳgemu ká mpyi kajnùŋo maa sùpya jnùŋo kyán Kile na ke, urufoo wuun'à kèege!

² Li bá sì n-pwóro urufol'á pi kafaabwóhó pwó u yacige e, pi i u wà baŋi i, mà tòro u nde nàŋkobilini là niŋkin jnùŋo kyán. ³ Lire e ke yii a yiye kàanmucaa.

Mu cìnmpworonji ká mu mùmpenmε pyi, u yyere maa u yεrε. U aha mu yεrεge lógo, maa toroŋkanni kēenŋe, mu à yaa mu u yàfa u na lire kani i. ⁴ Cannke niŋkinji i, mu cìnmpworonji ká mu mùmpenmε pyi mà sà nta fo tooyo baashuunni, tɔ̄gɔ̄ maha tɔ̄gɔ̄ u a sì mpa uye mpìnni kan mu á, mu à yaa mu u yàfa u na cyire karigii puni i.»

⁵ Ka Yesu tÙnntunmpii si u pyi: «Kafoonji, jyε lire sanni i ke, là bâra wuu dâniyanji na.» ⁶ Ka Kafoonji si

pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii dániañi mée n'a mpyi a cyére mutaridi bile fiige, yii mpyi na sí n-jà ñke cibwəhe pyi ku kò kuy'á, ku u sà ncûru banji i, ku mú mpyi na sí lire pyi.»

Báarapyinjnye a yaa ná ñkèenji waber'e me

⁷ Ka Yesu si nûr'a jwo: «L'aha mpyi mu à jwo báarapyi na nyε yii wà á, ka u u yîri faa sige e, lire nyε me yatoore tanahage e mà pa, tá urufoo sí nee báarapyinj pyi u til'a tèen u u lyî la? ⁸ Tá urufoo sì báarapyinj pyi u vâanjwəhøyi wwû, u u shwəhø a kan uru u lyî si bya, lire kàntugo báarapyinj si nta a lyî si bya me? ⁹ Báarapyinj mée ká u tayyerege jñi, u nyε a yaa ná ñkèenji waber'e me!»

¹⁰ Amuni li mú nyε, báarañi Kile à kan yii á ke, yii aha uru pyi a kwò, yii li cè na yii nyε a yaa ná ñkèenji waber'e me. Naha kurugo ye nde yii mpyi a yaa yii pyi ke, lire yii à pyi.»

Yesu à tògofee ke cùuñjø

¹¹ Nyε mà Yesu niñkarenji yaha Zheruzalemu kànhe e, u mpyi na ñkèegē Samari kùluni ná Galile wuuni tègenkuunji i. ¹² U à sà byanhara kànhe kà na, ka tògofee ke si wá na u jñuñjø bêni, maa ntèen laage e, ¹³ maa jwo ná u e fàンha na: «Yesu! Cyelentunji! Nùñaara ta wuu na!» ¹⁴ Yesu à pi nya ke, maa pi pyi: «Yii a sì, yii sà yiye cyéé Kile sáragawwuubii na.» Mà pi niñkaribii yaha, ka pi i ncùuñjø.

¹⁵ Nyε pi wà niñkin a uye nya u à cùuñjø ke, maa nûru na Kile kêre fàンha na, na ma. ¹⁶ U à pa nô Yesu na ke, maa niñkure sín u taan maa yyahe cyigile jñjke na maa fwù kan u á sèl'e. Uru nàñji na mpyi Samari shin. ¹⁷ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo:

«Tá shiin ke bà mii à cùuñø mε? Taa pi sanmpii baacyεεreni jyε ke? ¹⁸ Nge nàñi u jyε u jyε Yahutu mε, uru kanni baare e, sùpya jyε a ta mpii shiin kεñi i, si núru n-pa fwù kan Kile á mà?» ¹⁹ Maa yi jwo nàñ'á: «Yíri ma a sì, mu dániyañ'à mu cùuñø.»

*Yii bέgele yii a Yesu cannuruge sigili
(Macwo 24.23-28, 37-41)*

²⁰ Nyε lire kàntugo, ka Farizhεεnbii si Yesu yíbe Kile Saanre téesiini kyaa na, ka u u pi pyi: «Kile Saanre sí n-pyi, ñka ti sì n-pyi yawiige, ²¹ sùpyire sí raa ñkemu cyέre piye na s'a ñko “Yii wíi, ti te nahal!” lire jyε mε “Ti te mεñi i!” mε. Yii li cè na Kile Saanre jyε yii shwəhəl'e.»

²² Maa jwo u cyclempyiibil'á: «Tèni là na ma, canjke Supyanji Jyanji à yaa u pa ke, yii la sí n-sìi n-pyi kuru canjke ku wyér'a nø, ñka ku sì nø lire tèni i mε. ²³ Sùpyire sí n-pa raa ñko “U naha naha!” lire jyε mε “U wá mε yyére!” Ñka yii àha ntaha pi ñwəh'i, si ñkàre wani mε. ²⁴ Bà sùpyire puni maha kileñini nya l'à yíri dijyεñi jùñke kà na, maha sà fworo jùñke sanjke na mε, amuni Supyanji Jyanji sí nya u cannuruge.

²⁵ Ñka mà jwo kuru canjke ku nø ke, u à yaa u kyaala sèl'e, sùpyire njyahara sí u cyé.

²⁶ Nyε Supyanji Jyanji tèenuruni ká byanhara, karigii cyi mpyi na mpyi Nuhu tìñji i ke, cyire shinji sí raa n-pyi. ²⁷ Nuhu tìñji i, sùpyire mpyi na lyî, marii byii, maa cyeebii lèñji, marii pi pyìibii kaan nàmbaya na, fo mà sà nø canjke Nuhu a jyè bakwøøge e, ka lùbwooni si sùpyire sannte puni shi bò ke.

²⁸ Nyε amuni Loti tèni i sùpyire mû mpyi. Pi mpyi na lyî, maa byii, marii zhwoñji ná pεrempe

pyi, maa cire c̄enmi, maa bayi faanre. ²⁹ N̄ka can̄jke Loti à fworo S̄od̄mu kànhe e ke, ka nage ná ñkiriginj si fworo niñyinj na zànpya flige, mà wu kànhe sùpyire na, maa pi shi bò, ³⁰ nyε can̄jke Supyanj Jyanj sí núru uye cyēe sùpyire na ke, amuni kuru can̄jke sí n-pâa pi e.

³¹ Kuru can̄jke ká n̄, mà ñgemu ta u bage kàtan̄jke juñ'i ke, urufoo kà núru ntîge si yaaga lwó bage e mε, u tíl'a tîge u a fí. L'aha mpyi mà ñgemu ta k̄er̄ege e ke, urufoo kà núru raa ma pyengε mε. ³² Nde l'à Loti cwoñi ta ke, yii s̄on̄jɔ lire na kε! ³³ Shinñi u nyε na li caa u niñjaanj si jwɔ ke, urufoo nùmpañke sí n-k̄ege. N̄ka shinñi u à u niñjaanj k̄ege mii kurugo ke, urufoo sí nùmpañja ta.

³⁴ Mii sí yi jwo yii á, lire tèni ká bê ná numpilage e, mà shiin shuunni ta pi à sinni yasinniñε niñkin na, wà sí n-lwó si u sanñi yaha. ³⁵ L'aha cyee shuunni ta pi i sùma súu siñcyan, wà sí n-lwó si u sanñi yaha. [³⁶ L'aha mpyi mà nàmbaa shuunni ta k̄er̄ege e, wà niñkin sí n-lwó si u sanñi yaha.]»

³⁷ Nyε ka cyelempyiibii si Yesu yíbe: «Kafoonj, taa lire sí n-pyi ke?» Ka u u pi pyi: «Cyage e yakwugo nyε ke, wani cinmpunñyí nyε na bínnini.»

18

Yukyaanj nintiumbaanj bàtaage

¹ Ka Yesu si bàtaaga jwo u cyelempyiibil'á maa li cyēe pi na na pi à yaa pi kwôro Kileñarege na tèrigii puni i, pi àha sàa le mε. ² U à jwo pi á: «Yukyaanj wà u mpyi kànhe kà na, u mpyi na fyáge Kile na mε, u kuro mû sí mpyi sùpya e mε. ³ Lenkwucwoñi wà mû na mpyi kuru kànhe e, sùpyanj wà mpyi a

u mùmpemnme pyi. Uru leñkwucwonji mpyi maha sì uru yukyaanji yyére tèrigii puni i, bà u si mpyi si u ná uru nànji láha piye na me. ⁴ Ceenj'à ma uru zhà maa nùrunji i, naha na ye yukyaanji la mpyi sì lire pyi me. Ka ceenj si li wyèeñje u jwəh'i, fo u à pa jwo uye funnj'i “Mii mées nye mii nye na fyáge Kile na me, maa mpyi mii kuro nye sùpya e me, ⁵ ná nye leñkwucwonji s'à mii yyaha fwóhəro mà nø nye cyage e, mii sì u ná uru nànji láha piye na. Ná lire nye a pyi me, mii sì yyeñiñe ta u nyeii na me.”»

⁶ Puru jwuñkwooni kàntugo, ka Kafoonji Yesu si u cyelempyibi yíbe: «Yii à uru yukyaanji nintiumbaanji jwumpe lógo ke! ⁷ Nye ná u s'à uru ceenj tànga kan, Kile njcwnribi pi nye Kile jwəh'i marii u náare pìлага bâra canja na ke, Kile sì n-sìi pire tànga kan. Yii li cè u à lùuni bò ná pi e. ⁸ Mii sì yi jwo yii á, Kile sì tànga kan pir'á wahawaha. Nka lire ná li wuuni mû i, Supyanji Jyanji cannuruge ká nø nyeke na, tá u nye a yaa u pa dánafee ta ku na me?»

Farizhëñji ná múnalwøore shwofoonji bàtaage

⁹ Lire kàntugo ka Yesu si nûr'a bàtaage kabere jwo mà yyaha tí ná sùpyibi pìl'e, mpiimu pi nye na piye sônnji na pir'á tí maa piye pwóñø sùpyire sannte na ke. U à jwo: ¹⁰ «Shiin shuunni pi ná nyere Kilejaarebage e zà Kile náare. Wà na mpyi Farizhən, u sanjji sì nye múnalwøore shwofoo. ¹¹ Mà pi yaha Kilejaarebage e, ka Farizhëñji sì yîr'a yyére u mege cyage e, maa Kile náare na “Kile, mii à fwù kan mu á, naha na ye mii à pwóro sùpyire sannte na, mpiimu pi nye na nàñkaage pyi, marii jacwøore pyi, mà bâra kapegigii sanjkii shiñji puni

na ke. Mii à pwórɔ ḥge múnalwɔɔre shwofoonji na mú. ¹² Cibilaaga maha cibilaaga, mii maha canmpyaa shuunni sún le. Yaaga maha yaaga mii à ta ke, mii maha yire puni yáhanji wwû.”

¹³ Múnalwɔɔre shwofoonji wi ke, ka uru si yîr'a yyére tatɔɔnge e Kilejaarebage funjke e, maa jùñke sôgo, maa mejwuuni tîrige maa jwo “Kile, mii na mu jnáare, maa lùñiñe wà ma lùuni na, jaha na yε mii nyε kapimpyiñe.”

¹⁴ Nyε mii sí yi jwo yii á, Kile à múnalwɔɔre shwofoonji kapegigii yàfa u na, ka u u nûr'a kàre pyengε. Nka Farizhennji wi ke, uru u kapegigii nyε a yàfa u na mε. Yii li cè na shin maha shin u à uye pêe ke, Kile sí urufoo tîrige. Ngemu u à uye tîrige ke, Kile sí urufoo dûrugo.»

*Yesu à jwó le nàŋkopyire tà á
(Macwo 19.13-15; Marika 10.13-16)*

¹⁵ Lire kàntugo ka pi i mpa ná pyìlibii pìl'e Yesu yyére, bà u si mpyi si cyeyi taha pi na, si jwó le pi á mε. Cyelempyiibil'â lire nya ke, mpii pi à pa ná pyìlibil'e ke, ka pi i pire faha. ¹⁶ Ka Yesu si pyìlibii file uye na, maa jwo: «Yii àha pi sige na na mε. Yii li cè na sùpyiibii pi nyε mpii pyìlibii fiige ke, Kile Saanre nyε pire woro. ¹⁷ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, ngemu ká mpyi u nyε a jnən'a uye tîrige pyà fiige mε, urufoo sì n-sìi n-jà n-jyè Kile Saanre e mε.»

*Nàfuufoonji kani
(Macwo 19.16-30; Marika 10.17-31)*

¹⁸ Nyε canjka, Yahutuubii yyaha yyére shinji wà à Yesu yíbe: «Cyelemtuunjì njicenjì, jaha shi mii à yaa mii u pyi si shìnjì niñkwombaanjì ta bε?» ¹⁹ Ka Yesu si u pyi: «Naha na mu nyε na mii yiri njicenjì yε? Kile

kanni baare e, sùpya nyε a nwɔ mε. Mu à sôñŋɔ lire na la? ²⁰ Mu à Kile Saliyanj kurigii cè mà kwò “Ma hà zínni ná wabere cwo e mε, ma hà sùpya bò mε, ma hà nàŋkaaga pyi mε, ma hà vini ntaha wà na mε, ma tuŋi ná ma nuŋi pêe*.”» ²¹ Ka nàŋi si Yesu pyi: «Cyeleñtuŋi, mii na cyire karigii puni pyi fo mà mii yaha nàŋkocyere e.»

²² Nyε uru nàŋ'à puru jwo ke, ka Yesu si u pyi: «Yaaga niŋkin saha à mu fô, ta sì ma a sà ma cyeyaayi puni pére, ma a yi wyérenji tâa tâa fòŋfeeblee na. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Ma a nta a pa ntaha na fye e.»

²³ Tèni i uru nàŋ'à puru jwumpe lógo ke, ka li i mpén u e, naha na ye nàfuuwbwɔhoo u mpyi u wi. ²⁴ Yesu à u nyε u à yyahe tanha ke, maa jwo u á: «Nàfuufeeblee jyìm'à sàa pén Kile Saanre e. ²⁵ Nwɔhɔŋi jyìm'à tâan mûsennéŋi wyiini i mà tòro nàfuufooŋi u jyè Kile Saanre e.»

²⁶ Nyε mpii pi à puru jwumpe lógo ke, ka pire si jwo: «Lire sanni i ke, jofoo u sí n-jà nùmpañja ta bε?» ²⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Kani l'à sùpyire jà ke, lire nyε na Kile jìnì mε.»

²⁸ Ka Pyéri si jwumpe lwó maa Yesu pyi: «Wuu de? Wuu à kàntugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à ñen'a kàntugo wà u pyenge, lire nyε mε u cwoŋi, lire nyε mε u cimmpyibii, lire nyε mε u sifeebii, lire nyε mε u pylibii na Kile Saanre kurugo ke, ³⁰ urufoo sí pire fiigii niŋyahamii ta mà u yaha naha diŋyεŋi i, sí shiŋi niŋkwombaŋi ta diŋyεŋi nimpanji i.»

---

* **18:20** Ekizodi 20.12-16, Duterenomu 5.16-20

*Yesu à jwo u kwùŋi ná u ñèŋi kyaa na sahaŋki
(Macwo 20.17-19; Marika 10.32-34)*

³¹ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunniŋi yyére maa yi jwo pi á: «Wuu niŋkaribii pi mpia Zheruzalemu kànhe e. Kyaa maha kyaa Kile túnntunmpil'á séme Supyanji Jyanji kyaa na ke, cyire puni sí n-tòro cyi jwuŋkanni na. ³² U sí n-le Kilecembaabii cye e, pire sí raa u fwóhore, s'a u cyere, s'a ntìlwàhe wàa u na, ³³ si u bwòn ná kàsɔrigil'e, si u bò. Nka u kwùŋi canmpyitanrewuuni, u sí ñè.»

³⁴ Cyelempyiibil'á puru jwumpe lógo, nka pi mpyi a já a pu ñwàhe cè mε, naha na yε pu ñwàhe mpyi a ñwàhø pi na.

*Yesu à fyinnaŋi wà ñyii mógo
(Macwo 20.29-34; Marika 10.46-52)*

³⁵ Nyε Yesu ná u cyelempyiibii niŋkaribii Zheruzalemu kànhe e, pi à sà byanhara Zheriko kànhe na ke, ka pi i fyinnaŋi wà ta u à tèen kuni ñwàge na na sùpyire náare.

³⁶ Sùpyire màhan'á jyè u ningyigigil'e ke, ka u u yíbe: «Naha na sùpyire nyε na ñge màhanji pyi amε yε?» ³⁷ Ka pi i yi jwo u á na Nazareti kànhe shinŋi Yesu u nyε na ntùuli. ³⁸ Fyinnaŋ'á puru lógo ke, maa jwo fàンha na: «Dawuda Tuluge Shinŋi Yesu, ñùñaara ta na na!» ³⁹ Mpia pi mpyi yyaha yyére ke, ka pire si u faha na u fyâha. Nka u nyε a ñen'a fyâha mε, maa là bâra u jwuŋkanni na: «Dawuda Tuluge Shinŋi, ñùñaara ta na na!»

⁴⁰ Ka Yesu si yyére, maa pi pyi pi u cû a pa. Pi à pa ná u e ke, ka Yesu si u yíbe: ⁴¹ «Naha mu la nyε mii u pyi mu á yε?» Ka fyinŋi si u pyi: «Kafoonji, mii la nyε si núru s'a ñaa.» ⁴² Ka Yesu si u pyi: «Ta

jaa, mu dániyanj'à mu cùuŋjø.» ⁴³ Lire tèenuuni i, ka fyinji si ntíi na jaa, maa ntaha u fye e, maa Kile kêe. Sùpyir'à lire jya ke, maa Kile kêe mû.

19

Yesu ná múnalwøore shwofooŋi Zaŋke kani

¹ Nyε mà Yesu yaha u u ntùuli Zheriko kànhe e, ² nàŋi wà na mpyi wani kuru kànhe e, u mege mpyi Zaŋke. Múnalwøore shwofeebii jùŋufooŋi wà u mpyi u wi. Nàfuufoo u mpyi u wi. ³ U la mpyi si Yesu jya, si ncè sùpyanji u nyε u wi ke. Nka u mberenjì ná sùpyire nyahanji kurugo, u nyε a jà a Yesu jya mε. ⁴ Ka u u fê a kàre yyaha yyére, maa sà dùgo sikomɔri cige e, kuni jwøge na, bà li si mpyi Yesu ká mpa a ntùuli ku jwøh'i, si u ta jya mε. ⁵ Yesu à pa nø kuru cyage e ke, maa jùŋke yîrig'a wíi cige e, maa jwo: «Zaŋke, fyâl'a tîge naha, naha na yε mii à yaa mii u sunmbage lèŋε mu pyenje e njijaa.»

⁶ Ka Zaŋke si fyâl'a tîge maa Yesu jùŋjø bê ná funntange e maa nkàre ná u e pyenje e. ⁷ Sùpyire puni ti mpyi wani maa lire jya ke, ka li i mpèn pi e, fo pi na nkunni piye shwøhøl'e, marii nkø: «Ngø nàŋj'à kàr'a sà sunmbage lèŋε ngø kapimpyinji pyenje e.»

⁸ Nka mà pi yaha tire jwoore na, Zaŋke njijyerenj'à kwôro Kafoonji Yesu taan, maa yi jwo u á: «Kafoonji, mii sí na cyeyaayi puni taaga niŋkin kan fòŋjøfeebil'á. Yaaga maha yaaga mii à cyán a shwø sùpyire na ke, mii sí yire yaayi puni fiigii sicyεεre kan kan pi á.»

9 Ka Yesu si jwo: «Zhwoŋ'à nə ŋke pyεnge na niŋjaa, naha na yε ŋge nàŋi mū na yε Ibirayima tūluge shin. **10** Mii sí yi jwo yili á, mpii pi à pinni ke, Supyanji Jyanji à pa mpa pire cya si pi shwɔ.»

*Báarapyibii bàtaage
(Macwo 25.14-30)*

11 Mà sùpyire yaha ti i núru Yesu ŋwɔ na, pi à pa byanhara Zheruzalemu kànhe na ke, ka Yesu si li kàanmucya mà li nya na sùpyire sònñor'à taha li na na Kile Saanre sí n-sìi lire tèni yabilinji i. Lire kurugo u à ŋke bàtaage jwo pi á **12** na:

«Fànhafoonji wà jya u ná mpyi na ŋkèege kíritɔɔnl'e, bà lire kini saanbwɔhe si mpyi si u tìŋe mpyi saanwa, u u nûr'a pa ntèen u yabilinji kini shiinbii ɲùŋɔ na mε.

13 Mà jwo u lire kùluni tɔɔge lwó ke, u à u báarapyii ke yyere, maa wyérεfyinji tɔɔnyɔ ke kan pi puni niŋkin niŋkin á, maa pi pyi na pi à cwòhɔnte pyi ná u e, pi i tòɔn ta u na, mà jwo uru u nûr'a pa ke.

14 Nka uru ŋge nàŋi kyaa mpyi a táan u kini shiinbil'á mε. U karenjkwooni kàntugo, ka pi i túnntunmii tun saanbwɔh'á, maa yi jwo u á na pire la yε u u ŋge nàŋi tìŋe pire ɲùŋɔ na mε. **15** Nka lire ná li wuuni mū i, saanbwɔh'á u pyi saanwa, ka u u nûr'a pa u kini i. U à pa ke, maa u báarapyibii yyere, mpiimü á u niŋkareŋi mpyi a wyérεŋi kan ke, si ncè kampyi pi à tòɔn ta u na. **16** Ka báarapyinji niŋcyiŋi si mpa maa jwo “Kafoonji, wyérεŋi mu mpyi a kan mii á ke, mii à cwòhɔnte pyi ná u e, mà u ffigii ke tòɔn ta.” **17** Ka saannji si yi jwo uru báarapyinj'á “Fwù faa na. Mu na yε báarapyi niŋcénŋε. Ná mu s'à pyi

dáanasupya kapyεεre e, mii sí mu tìjε n-pyi jnùjufoo kànyi ke jnùjø na.”

¹⁸ Nyε ka báarapyinji shənwuŋi si mpa maa jwo “Nùjufoonji, wyérεŋi mu mpyi a kan mii á ke, mii à cwèhɔnte pyi ná u e mà u fiigii kaŋkuro ta.” ¹⁹ Ka saanŋi si yi jwo ur'á mú “Mii sí mu tìjε kànyi kaŋkuro jnùjø na.”

²⁰⁻²¹ Ka báarapyinji wabεrε si mpa maa jwo “Nùjufoonji, wyérεŋi mu mpyi a kan mii á ke, u we, mu yyahafyagar'á mii ta, ka mii i u le a pwɔ vāanŋke k'e, mà bégele, naha na yε mu à kyán, mu cyεge nyε a yaage ɻkemu yaha mε, mu maha kuru lwó, mu nyε a kεrεge ɻkemu nûgo mε, mu maha kuru sùmaŋi kwòn.” ²² Ka saanŋi si yi jwo u á “Mu nyε báarapyi niŋcenŋε mε. Jwumpe mu à jwo mii na ke, mà tāanna ná pur'e, mu ná ndemu l'à yaa ke, mii sí lire pyi mu na. Mu à cè na mii na nyε supyikyanga, na mii nyε a yaage ɻkemu yaha mε, mii maha kuru lwó, mii nyε a kεrεge ɻkemu nûgo mε, mii maha kuru sùmaŋi kwòn.” ²³ Nyε mu à yire puni cè, naha na mu sí nyε a mpyi a jà a mii wyérεŋi yaha wyérεŋi bwùunni na mà yε? Kampyi mu mpyi a lire pyi, mii à nûr'a pa ke, mii mpyi na sí u ná u tòonŋi ta.”

²⁴ Mpii pi mpyi ná saanŋi i wani ke, ka saanŋi si yi jwo pir'á “Yii na wyérεŋi shwɔ ɻge báarapyinji na, yii kan báarapyinji niŋcyiŋ'á, ɻgemu u à cwèhɔnte pyi mà u wyérεŋuŋke fiigii ke ta ke.” ²⁵ Ka pi i saanŋi pyi “Kafoonji, wyérεŋi u nyε uru báarapyin'á ke, ur'á nyaha mà kwò.” ²⁶ Ka saanŋi si pi pyi “Yii lógo! Shin maha shin u nyε ná yaage e ke, kà sí n-bâra urufoo woge na. ɻka shin maha shin

cyenjaya wu u nyε ke, yaaga sì n-kan urufol'á mε. Nimbileni urufoo bá na sônnji uye cye e ke, lire sí n-shwɔ u na. ²⁷ Nyε numε, mii zämpεenbii pi mpyi na li kòre bà mii si mpyi mii àha bú mpyi saanwa pire jùñjø na mε, yii pi cû a yige naha, yii i pi bò na nyii na.” »

*Saanji Yesu à jyè Zheruzalemu kànhe e
(Macwo 21.1-11; Marika 11.1-11; Yuhana 12.12-19)*

²⁸ Nyε Yesu à puru jwumpe puni jwo ke, maa ntòro sùpyire yyaha na na ɲkèege Zheruzalemu kànhe e. ²⁹ Tèni i pi à sà byanhara Béfajye ná Béhani kànyi na, Olivye cire jaŋke taan ke, ka Yesu si u cyelempyibii pìi shuunni tun, ³⁰ maa pi pyi: «Kànhe ku nyε yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii sí sà pi ta pi à dùfaanjjaaga pwɔ wani, sùpya sàha ɲkwò a dùgo ku na mà nyā mε. Yii i ku sànha, yii a ma yii pa ɲkan na á. ³¹ Wà ha yii yíbe na “Naha na yii nyε na ku sànre yε?” yii i urufoo pyi “Ku kyaa li nyε Kafoonji na.” »

³² Ka cyelempyibii mú shuunni si ɲkàre. Jwuŋkanni na Yesu mpyi a yi jwo pi á ke, ka pi i sà yi ta amu. ³³ Tèni i pi à wá na dùfaanjke sànre ke, ka ku feebii si jwo: «Hεn! Naha na yii nyε na ku sànre yε?» ³⁴ Ka pi i pi pyi: «Ku kyaa li nyε Kafoonji na.» Nyε pi à yire jwo ke, ka dùfaanjke feebii si pi yaha pi à ku sànha a kàre.

³⁵ Ka pi i mpa ná kuru dùfaanjke e Yesu yyére, maa pi vàanŋyi yà taha ku na, maa Yesu pyi u à dùgo ku na. ³⁶ Ka pi i wá na ɲkèege. Mà pi niŋkaribii yaha, ka sùpyire si wá na ti vàanntinŋyi yà wwû na

mpìli Yesu yyaha na kuni i*. ³⁷ Pi mpyi a byanhara Zheruzalemu kànhé na mà kwò. Pi à nō Olivye cire jaŋke tatigige e ke, ka u fyèjwəhəshiinbii puni funntanga wuubii si li jwə cû na Kile kère fànhá na Yesu kakyanhala karigii kurugo, pi à cyire ncyiimu jya ke. ³⁸ Pi mpyi na yu fànhá na:
 «Saanji nimpanji u ñge Kafoonji Kile mëge na ke,
 Kile u jwó le u á!
 Kilerji u nyé nìnyirji na ke,
 uru u nyé yyeñiñkefoo!
 Kile mëge ku kée nìnyicyeyi puni i!†.»

³⁹ Nyé Farizhænbii pi mpyi sùypyire shwəhəl'e ke, ka pire pì si Yesu pyi: «Cyeleuntuji, ma cyelempyiibii faha, bà pi si mpyi si fyâha më.» ⁴⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Mii cyelempyiibii mëe ká fyâha, njé kafaayi sí raa ñkwúuli pi cyaga.»

Yesu à mëe sú Zheruzalemu kànhé shiinbii kurugo

⁴¹ Nyé pi à sà byanhara Zheruzalemu kànhé jwøge na, ka Yesu si kànhé jya ke, maa mëe sú ku shiinbii kurugo maa jwo: ⁴² «Kuni i yyeñiñke nyé na ntaa ke, kàmpyi yii mpyi a lire lwó a wíi, li mpyi na sí n-táan mii i njnjaa dë! Nka lir'á ñwøhø yii na numë.

⁴³ Nyé cannja na ma, yii zàmpεenbii sí n-pa n-cwo yii na, si yii kwûulo kajcinne fiige, si kàssøgø le ntaha yii kwûulo, si yii fenre kàmpañyi puni na. ⁴⁴ Pi sí yii kànhé jya si ku ñkunuñyi puni waraga feefee, si yii puni bò, naha na yé Kile à pa yii ntègëñji mëe na, nka yii nyé a li cè ná u e më.»

---

* **19:36** Saanji pi nyé na mpêre ke, pi maha nde kani pyi si u bê (2 Saanbii 9.13). † **19:38** Zaburu 118.26

Yesu à cwòhəmpii kòr'ayige Kilejaarebage ntàani na
(Macwo 21.12-17; Marika 11.15-19; Yuhana 2.13-22)

⁴⁵ Lire kàntugo ka Yesu si ɳkàre Kilejaarebage ntàani na. Mpíi pi mpyi pérëmpe na wani ke, maa pire kòrɔ‡. ⁴⁶ Maa yi jwo pi á: «“Mii bage sí n-pyi Kilejaarebaga.” Yire y'à séme Kile Jwumpe Seméji i. Nka yii pi ke, yii à ku kéennj'a pyi “nàŋkaalii tabinniga§.”» ⁴⁷ Yesu mpyi maha Kile jwumpe yu Kilejaarebage ntàani na canja maha canja. Ka Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii ná yyaha yyére shiinbii si wá na pyiŋkanna caa si u bò. ⁴⁸ Nka u cùŋkanni mpyi a pi funŋɔ wwòoŋɔ, naha na yε u jwumpe mpyi a sùpyire puni jùmbogigii shwɔ a ta.

20

Pi à Yesu yíbe u fànhé tatage kyaa na
(Macwo 21.23-27; Marika 11.27-33)

¹ Canjka mà Yesu yaha u u sùpyire kâlali maa Jwumpe Nintanmpe yu t'á Kilejaarebage ntàani na, ka Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii ná Yahutuubii kacwɔnribii si shà u yyére, ² maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu na jcyii

---

‡ **19:45** Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabere e ke, wyérfaabii mpyi maha pire wyérenji fare Kilejaarebage wuŋi na. Lire pyiŋkanni na, wyérenwɔge ku mpyi a yaa k'a sârali Kilejaarebage e ke, pi mpyi maha jà a kuru sâra, maa nûr'a jà a ntègɛ pyi. Yatoore ti maha yaa ti jà a pyi sâraga ke, pérëmpyiibii mpyi maha tire péreli pir'á. Pi mpyi maha ti lwɔore dûrugo. § **19:46** Ezayi 56.7, Zheremi 7.11

karigii pyi yε? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi yε?»

³ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yii yíbe, ⁴ jofoo u mpyi a Yuhana tun u pa a sùpyire batizeli yε? Kile laa sùpyire?» ⁵ Ka pi i ɲkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na jaha na wuu sí nyε a ɲen'a dá u na mà yε? ⁶ Wuu sí ká jwo na sùpya u mpyi a u tun, sùpyire sí wuu wà n-bò ná kafaayí i, jaha na yε pi pun'á dá na Yuhana na mpyi Kile túnntunyø.»

⁷ Pi à piye taanna a kwò ke, maa nûr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinji u mpyi a u tun ke, wuu nyε a cè mε.» ⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Nyε l'aha mpyi amuni, ɲge u à kuni kan mii á, mii u a ɲcyii karigii pyi ke, mii mú sì uru cyée yii na mε.»

*Erezén kəɔ̄ge faafeebii bàtaage
(Macwo 21.33-46; Marika 12.1-12)*

⁹ Lire kàntugo ka Yesu si bàtaaga jwo sùpyir'á. U à jwo: «Nàŋi wà u ná erezén cikɔ̄gø yaa, maa faafee lwó a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasεere táali piye na, maa nta a kère kùlutoɔnl'e mà sà mɔ wani. ¹⁰ Nyε erezénji yasεere tèekwøənn'à pa nɔ ke, ka u u u báarapyiŋi wà tun faafeebil'á u sà uru nàzhan erezénji shwø, u a ma. Ɲka uru túnntunyø nɔ pi na ke, ka pi i u cû maa u bwòn, maa u cyengaya wuŋji kòr'a tùugo.

¹¹ Ka cikɔ̄ge foo si nûr'a báarapyi shønwu tun pi á, ka pi i uru bwòn maa u cyahala, maa uru cyengaya wuŋji kòr'a nûruŋø mû.

¹² Ka u u nûr'a shin tanrewu tun pi á. Ka pi i sà uru cû, maa u bwòn mà bânnaga, maa u yige cikɔ̄ge kàntugo.

¹³ Nyε ka cikɔɔge foo si ɳkànha a jwo “Naha mii sí n-pyi numε be? Jyanji niŋkinŋi u nyε mii á, ná u kyal'à tāan mii á ke, mii sí uru tun pi á. Shwəhəl'e, pi aha uru nya, pi sí n-sílege uru na.” ¹⁴ Nka faafeebil'à cikɔɔge foo jyanji nya ke, maa wá na yu piy'á “Cikɔɔge foo koolyinji u nyε ŋge. Yii a wá, wuu u bò, kɔɔge sí n-ta n-pyi wuu wogo.” ¹⁵ Nyε u à pa nɔ pi na ke, ka pi i u cû a wà cikɔɔge kàntugo maa u bò.”

Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire yíbe: «Naha cikɔɔge foo sí n-pyi yε? ¹⁶ Nàkaana baa, u aha mpa, u sí pi puni bò si cikɔɔge kan piiberil'á.»

Nyε sùpyir'à puru lógo ke, maa jwo: «Ei! Kile u wuu shwɔ lire shinji na dε!»

¹⁷ Ka Yesu si pi wí wí maa jwo: «Y'à séme Kile Jwumpe Semεŋi i na:
“Bafaanribil'à cyé kafaage ɳkemu na ke,
kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage
mblìni na*.”

Di puru jwumpe jwəhe nyε yε?

¹⁸ Nyε shin maha shin u à cwo kuru kafaage nun'i ke, urufoo sí n-kyεεgε n-kyεεgε, kuru kafaage sí ká ɳcwo shin maha shin ɳun'i ke, ku sí urufoo cwɔñhɔñɔ.»

¹⁹ Nyε Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka Kile sáragawwuubii ɳùŋufeebii ná Kile Saliyanji cye-lentiibii si wá na ncāa si cye taha u na, si u cû lire tèenuuni i, naha na yε pi mpyi a cè a jwo na u à ɳke bàtaage jwo a wà pire na. Nka pi mpyi na fyáge sùpyire na. ²⁰ Nyε ka pi i wá na Yesu kàanmucaa, maa cwòfeeblee pìi yaha pi à kàr'a sà piye pyi sèeshiin si kànhanja cyán u na, si nta u cû u ɳwɔjwumpe

---

* ^{20:17} Zaburu 118.22

kurugo, si u le Ḍrōmu shiinbii fànhafoonji u nyε kuru cyage e ke, uru cye e.

*Pi à Yesu yíbe múnalwɔore ñkanji kyaa na
(Macwo 22.15-22; Marika 12.13-17)*

²¹ Nyε pire cwòfeebl'à sà nə Yesu yyére ke, maa jwo: «Wuu cyelentuŋi, wuu à li cè na mu jwumpe ná mu kàlanj'à tii, mu nyε na fyáge sùpya na ma kàlanji tapyige e me. Jwumpe mu sí nyε na yu mà yyaha tii ná Kile kuni i ke, puru na nyε sèe. ²² Wuu sí mu yíbe, wuu à yaa wuu a múnalwɔore kaan Ḍrōmu Saanbwɔhe Sezari á la?»

²³ Ka Yesu si ntíl'a li cè pi e, na cwòfee pi nyε pi pi, maa pi pyi: ²⁴ «Yii wyérəbile cyée na na wee.» Pi à là cyée u na ke, ka u u pi pyi: «Jofoo nànja ná u mege ku nyε ñge wyérənji na ye?» Ka pi i jwo: «Saanbwɔhe Sezari.» ²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Nyε yii a Sezari wuŋi kaan Sezari á, yii raa Kile wuŋi kaan Kile á.»

²⁶ Nyε pire cwòfeebii nyε a jà a jwumɔ niŋkin ta Yesu jwɔ na sùpyire nyii na, mpe pu sí n-pa ná l'e pi jà a u cû me. Yesu jwɔshwɔore mpyi a pi tégelə ta fo pi à fyâha fyi.

*Sadusiibil'à Yesu yíbe kwùubii ñèŋji kyaa na
(Macwo 22.23-33; Marika 12.18-27)*

²⁷ Nyε Sadusiibii pi maha jwo na kwuŋenε nyε nùmpañja me, pire pìl'à file Yesu na maa jwo:

²⁸ «Wuu cyelentuŋi, Kile túnntunŋiMusa à mpe jwumpe séme wuu Saliyanji i na “Nò ká ceewe lèŋε, maa ñkwû, mà u ta u nyε a pyà ta u na me, u coɔnnj'á yaa u ceenji lèŋε zànbangara na, u u pyìi si u na, u yyahafoonji niŋkuŋi mege na.”

²⁹ Nyε sìŋee baashuunni na mpyi waní, pi puni niŋyεnji mpyi a ceewe lèŋε maa ñkwû, u nyε a pyà

ta u na mε, ³⁰ ka sìjneεŋi shənwuŋi si ceenji lwó maa ŋkwû mà u yaha pyàtambaa. ³¹ Ka tanrewuŋi wuuni mû si mpyi amuni fo mà sà ŋkwò pi baashu-unniŋi na. Pire sìjneεbii pun'à uru ceenji niŋkinni lèŋ'a círi, maa ŋkwû, pi wà nyε a pyà ta u na mε. ³² Pire puni kàntugo, ka ceenji mû si mpa ŋkwû. ³³ Nyε ná pire nàmbaa baashuunniŋi puni s'à uru ceenji lèŋ'a círi, kwùubii jèŋi ká bú nta sèe, pi aha bú jèŋi canŋke ŋkemu i ke, pi ŋgir'á ceenji sí n-kan yε?»

³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «ŋge diŋyεŋi i, nàmbaabii na cyeebii lèŋi, cyeebii sí i nàmbayi jyè, ³⁵ ŋka sùpyire t'à yaa ná diŋyεŋi nimpanji i, ná Kile sí ti jè n-yige kwùŋi i ke, tire e, nàmbaabii sì cyee lèŋε mε, cyeebii mû sì nàmbaya jyè mε. ³⁶ Pi sí n-kwôro shì na fo tèekwombaa, si mpyi Kile mèləkεebii fiige. Ná Kile s'à pi jè a yige kwùŋi i lir'à li cyée na pi à pyi Kile pyìi.

³⁷ Kile túnntunji Musa sémenji mû à yi fíniŋ'a jwo wuu á na kwùubii maha jèni. Tèni i Kafoonji Kile à jwo ná Musa e tahe nage woge taan ke, u à jwo “Mii u nyε Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba u Kile†.” ³⁸ Nyε puru jwump'à li cyée na pire mpii nyii wuu pi nyε wani Kile yyére. Sùpyire nyii woore ti maha Kile pêre, kwùubii kyaa bà mε. Kile yyére, sùpyire puni nyii wuu pi nyε.»

³⁹ U à puru jwo ke, ka Kile Saliyanji cyelentiibii pìi si file u na, maa jwo: «Cyeleuntuŋi, mu naha a jwumpe cè dε!» ⁴⁰ Lire kàntugo wà saha nyε a jèn'a Yesu yíbe mε.

Kile Nj̄cwaŋnrəŋjijyε Dawuda Tuluge Shin kanna

---

† 20:37 Ekizodi 3.6

*mε**(Macwo 22.41-46; Marika 12.35-37)*

⁴¹ Nyε ka Yesu si jwumpe lwá, maa jwo: «Mpii pi maha jwo na Kile Nijcwənrəŋi na nyε Dawuda Tuluge Shin ke, naha yii na sônnji pur'e bε? ⁴² Jwumpe Dawuda à jwo Zaburu sémenji i ke, yii sônnjø puru na mú. U à jwo:

“Kafoonji Kile à jwo mii Kafoonji á,
 ‘Ta ma a pa ntèen na kàniŋε cyεge na,
⁴³ fo mii aha mu zàmpεεnbii le
 mu tooyi jnwəh'i‡.’”

⁴⁴ Ná Dawuda na Kile Nijcwənrəŋi yiri “Kafoonji” lir'à li cyēe na Dawuda Tuluge Shin kanna bà mε, u Kafoo mú wi, sèe bâl'à?»

*Yesu à Kile Saliyanji cyelentiibii faha**(Macwo 23.1-36; Marika 12.38-40)*

⁴⁵ Mà sùpyire yaha ti i núru Yesu jwə na, u à yi jwo u cyelempyiibil'á: ⁴⁶ «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha ñkwò mpyi Kile Saliyanji cyelentiibii flige mε. Mà vâanntinmbwoyi le na jaare, lire l'à tâan pi á. Sùpyire tabinniyi i, pi la maha mpyi pi a pire père pi raa pire shéere. Pi aha shà Kile Jwumpe kâlambayi i, lire nyε mε wà ha pi yyere kataan nyì na, bwompe tatεenyi pi maha jncaa. ⁴⁷ Mà bâra lire na, pi maha leñkwucyebii cyeyaayi puni shuu pi na ná pi jnwətanyi i. Pi maha Kile jnáare na mɔni, sùpyire nyijnyage na. Lire kurugo nde li sí n-pa pi ta ke, lire sí n-waha sèl'e.»

---

‡ **20:43** Zaburu 110.1

21

*Bùnyeŋji leŋkwucwoŋ'à pyi ke
(Marika 12.41-44)*

¹ Nyé Yesu à pa wíl'a nàfuufeebii pìi nya pi i ma na pi bùnyeŋji leni u yaleŋke e. ² Leŋkwucwoŋji kanhamafoonji wà mú mpyi a pa bùnyeŋ pyi ná daashipyara shuunni i. ³ Ka Yesu si u lógofeebii pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, ñge leŋkwucwo fòŋjefooŋ'à bùnyeŋji ñgemu pyi ke, ur'à fànhà tò pi sanmpii puni wuŋi na. ⁴ Naha na ye pi sanmpii pun'à wwú pi cyeyaayi niŋyahayi i, mà kan Kile á. Ñka ñge leŋkwucwoŋji kanhamafoonji wi ke, u ñùŋo wyérəŋji puni u à kan Kile á, canŋke yalyire lwəɔre mú bá nya u á mε.»

*Yesu à jwo na Kileŋaarebage sí n-jya
(Macwo 24.1-14; Marika 13.1-13)*

⁵ Lire kàntugo ka pìi si jwo ná Yesu i Kileŋaarebage kyaan na na k'à faanra ná kafaayi nisinajyi i, maa sùpyire bùnyeŋ yaayi niŋkanyi tèg'a ku wiime táan. Ka Yesu si pi pyi: ⁶ «Ijke basinaŋke yii nyé na jan'amé ke, canŋa na ma, ku puni sí n-sìi n-pwòn n-cyán, si ku ñkunuŋyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

⁷ Ka pi i Yesu pyi: «Wuu cyelentunji, naха tère e cyire karigii sí n-pyi ye? Cyi tèepyiini ká nə, naха ku sí li cyée wuu na ye?»

⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo mε. Yii li cè na shinŋyahara sí mii mège le piye na, si mpa jwo na Kile Niŋcwənřəŋi kyaal'à jwo ke, na pire piŋyε ure. Pi sí n-pa raa ñko sùpyir'á na diŋyεŋji tèekwoon'à byanhara. Ñka yii àha ntaha pi fye e mε.

9 Yii sí n-pa raa kàshiyi ná nyàhañguruguñi kyaanúru, lire kà yii funñø pën më. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa nyé më, ñka lire bà li nyé dijnyéñi tèekwooni më.

10 Supyishinji wà sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo wà na, kini là sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo là na. **11** Nìñke sí n-pa raa jcyéenni cyeyi y'e s'a kakyaare pyi sèl'e, yampimpe ná katege sí n-pyi cyeyi y'e, fyagara yaayi ná kakyanhala kacyeenkii yaayi mú sí n-pa raa jnaa nìnyinji i.

12 Ñka mà jwo cyire karigii cyi sìi cyi a mpyi ke, pi sí raa yii kyérege, s'a yii cwôre s'a ñkèege Kile Jwumpe kàlambayi i, si nta raa yii cêege s'a yii tuni kàsuñi i. Pi sí raa yii yiri saanbii ná fanhafeebii yyére. Pi sí raa cyire puni pyi yii na mii mege kurugo. **13** Lire sí n-pyi tère njcenné yii á yii já yii a mii kyaanúru pi á. **14** Lire e ke jwumpe yii sí n-jwo si ntègë pi jùñø bë ke, yii àha puru kani tègë yiye funñø pën më. **15** Naha kurugo ye mii yabiliñi u sí puru tîrige yii funñ'i, si yákili njcenné kan yii á, bà yii si mpyi si jwumpe jwóge yaha yii zàmpéenbii na më. **16** Yii sifeebii ná yii sìjueebii ná yii címmpyibii ná yii ceveebii sí raa yii leni cye e, pi i yii pìi bò. **17** Yii kyaanúru n-pën sùpyire pun'á mii mege kurugo. **18** Ñka lire ná li wuuni mú i, ali yii wà jùñjuñø njèkin sì n-sìi n-pînni më. **19** Lire kurugo yii yiye waha yii i ntèen Kile kuni i. Lire ká mpyi, yii sí n-shwø.

20 Nyé yii aha mpa zàmpéenbii nya pi à Zheruzalemu kànhe kwûulo ná pi kàshicyeyi i tèni ndemu i ke, yii i ntèen ná l'e ku tèejyaan'à byanhara. **21** Lire tèni ká nø, mà shin maha shin ta Zhude kùluni i ke, pirefee pi a fì, pi a wá jnayi

kàmpanjke na. L'aha mpiimu ta Zheruzalemu yabilinji i ke, pirefee pi fê a fworo kànhe e. L'aha mpiimu ta sige e ke, pire kà nûru piye ta raa ma kànhe e me. ²² Naha kurugo yε cyire canmpyaagil'e, Kile sí Zheruzalemu shiinbii sâra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e. Lire mpyinji cye kurugo jwumpe Kile tûnntunmpil'à séme ke, puru sí n-fûnñø. ²³ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiifee ná pyìnëebii na sèl'e. Yii li cè, Kile lùuni sí n-yîri kini sùpyire taan sèl'e, yyefugo nimbwøhø ku sí n-pyi kini i. ²⁴ Pi zàmpëenbii sí n-pa niñyahara bò pi e ná kashikwønnwøoyi i, si pi niñyahamii cû ñkàre bilere na diñye yyaha kurugo. Supyishinji sannji sí n-pa Zheruzalemu jya, si fàンha cyán ku na, fo sí n-pa no Kile nyii tèni na.

*Yesu sí nûru n-yîri nìnyinji na si mpa
(Macwo 24.29-31; Marika 13.24-27)*

²⁵ Lire kàntugo kakyanhala kacyeenkii sí n-pa raa n-pyi canja nyiini ná yinjke ná wørigil'e. Suumpe lùbwøhe sí n-pa raa fuuli raa yîri s'a tûnmpe pyi sèl'e. Puru tûnmpe sí supyishinji puni pyi u a fyágé sèl'e. ²⁶ Kawaani li sí n-pa diñyeñji ná u funñøyaayi ta ke, lire funmpëenre sí pìi bò. Yii li cè niñyinji yaayi sí n-pa n-cûnñø n-cûnñø n-yîri yi tatæenyi i.

²⁷ Nye lire tèni i, pi sí Supyanji Jyanji nimpañi nya nahajyi i, ná sifente ná sinampe tegelé baa wumpe e.

²⁸ Yii aha cyire karigii nya cyi à sìi na mpyi tèni ndemu i ke, yii i yii jùnyi yîrige, yii i yyahayi le niñyinji i, naha na yε tèni i Kile sí yii shwø ke, lire tèn'â byanhara.»

*Yii a kacyeeŋkii kàanmucaa
(Macwo 24.32-35; Marika 13.28-31)*

²⁹ Nyε ka Yesu si yyecyeenε pyi na: «Yii fizhiye cige ná cire sannte puni kàanmucya a wí ke! ³⁰ Yii aha mpa ti nya ti i fúnni, yii maha ntèen ná l'e na nùnjgwöh' à byanhara. ³¹ Lire pyinkanni na, yii aha mpa cyire karigii nya cyi i mpyi, yii i ntèen ná l'e na Kile Saanre tèn' à byanhara. ³² Sèeŋji na mii sí yi jwo yii á, mpaa pi à dá mii na ke, pire sí cyire karigii nya tapyige e*. ³³ Nìnyinji ná njèke sí n-pa n-tòro, ɳka mii jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa.

³⁴ Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha yii sònñore taha lyimbwooni ná sinmbyaani ná ɳge dijyeni yaayi ɳcyani na fo mii cannuruge ku pa n-pâa yii e mε. Bà fyanji maha mpâl'a uye nya cwoŋji i mε, ³⁵ amuni mii cannuruge sí n-pâa dijyeni sùpyire puni i. ³⁶ Lire e yii àha sàa le mε, yii kwôro Kileŋarege na tèrigii puni i, bà yii si mpyi si fàンha ta, si shwɔ kawaagii nimpaaŋkii na, si jà njyére Supyanji Jyanji yyahe taan mε.»

³⁷ Canjke e Yesu mpyi maha Kile jwumpe yu sùpyir' à Kileŋaarebage e, ɳka numpilage e, jaŋke pi maha mpyi Olivye cire jaŋke ke, u mpyi maha ɳkàr'a sà shwòn wani. ³⁸ Nyèsøøge na, sùpyire puni mpyi maha ɳkàre Kileŋaarebage e, maha sà a nûru u jwɔ na.

22

*Zhudasi à bégele si Yesu le cye e
(Macwo 26.1-5, 14-16; Marika 14.1-2, 10-11;
Yuhana 11.45-53)*

---

* **21:32** Piì maha jwo: «nde tèni shiinbii sí cyire karigii nya tapyige e.»

¹ Nyε Yahutuubii mpyi maha kataanni là pyi, pi mpyi maha lire mεge pyi bilerenkwonji kataanni, lire nyε mε bwúuruñi njnjirigembaanji kataanni. Lire kataann'à pa byanhara ke, ² ka Kile sáragawwuubii jnùnjueebii ná Kile Saliyanji cyclentiibii si wá na pyinkanna caa si Yesu nwəhə mbò, naha na yε pi mpyi na fyáge sùpyire na.

³ Nyε Zhudasi pi maha mpyi: «Isikariyoti» ke, Sitaanninji mpyi a sɔnñɔpeere tà t̄irige uru funj'i. Yesu túnntunmpii ke ná shuunniñi wà u mpyi u wi. ⁴ Nyε ka u u yír'a kàr'a sà jwo a nwə ná Kile sáragawwuubii jnùnjueebii ná Kilenaarebage sajnchwənsigibii jnùnjueebil'e, bà u si mpyi si pyinkanna ta si Yesu le cye e mε. ⁵ Ka lire si ntáan pi e sèl'e, ka pi i wyére nwə jya u á. ⁶ Nyε ka u u neε, maa li nwə cû na pyinkanna caa si Yesu le pi cye e, sùpyire pàama.

*Kataanni njyìñi karigii ncwəənrəñi kani
(Macwo 26.17-25; Marika 14.12-21; Yuhana 13.21-30)*

⁷ Nyε bwúuruñi njnjirigembaanj kataanni tooy'e, canjke Yahutuubii mpyi a yaa pi yatɔore tà pyi sáraga pi bilerenkwonji kurugo ke, ⁸ ka Yesu si Pyeri ná Yuhana tun maa yi jwo pi á: «Yii a sì, yii sà kataanni njyìñi karigii cwəənrə.» ⁹ Ka pi i Yesu yíbe: «Taa mu la nyε wuu u sà li karigii cwəənrə ke?» ¹⁰ Ka u u pi pyi: «Yii aha sà nə kànhe tajyijwəge na, yii sí n-bê ná nàñi w'e, u à lwəhə kucwoo tugo. Yii i ntaha u fye e fo u aha sà jyè pyengete nkemu i ke. ¹¹ Yii aha sà nə wani, yii i yi jwo pyengetoñ'á, na yii cyclentuñ'à jwo yii sà u yíbe, na bage nkire e uru ná u cyelempyibii sí kataanni njyìñi lyí yε.

12 Yii aha kuru yibige pyi, uru nàŋi sí batɔɔnge nìjyibabilini là cyēe yii na, l'à bégel'a ñwɔ sèl'e. Kuru bage e, yii sí kataanni njyìŋi karigii cwɔɔnra.»

13 Nyε ka Pyεri ná Yuhana si ɳkàr'a sà yi ta Yesu jwuŋkanni na. Ka pi i kataanni njyìŋi karigii cwɔɔnra wani.

Wwoŋeegē njyìŋi

(*Macwo 26.26-30; Marika 14.22-26; 1 Korenti Shiinbii 11.23-25*)

14 Nyε tèelyiin'à nə ke, ka Yesu ná u túnntunmpii ke ná shuunniŋi si njyìŋi kwûulo na lyî. **15** Ka u u yi jwo pi á: «Mii à sàa li lwó naye funŋ'i fo tèemənī i si zìi nde kataanni njyìŋi lyî ná yii e, si nta ɳkyala. **16** Mii sí yi jwo yii á, mii saha sì n-sii ɳge njyìŋi fige lyî mε, fo canŋke Kile sí u kalyiini ɳùŋke pyi ku fûnŋo u Saanre e ke.»

17 Lire kàntugo ka u u fùnjcwokwuu lwó ná ɛrezən sinm'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa jwo cyelempyiibil'á: «Yii ɛrezən sinmε shwɔ a táa yiye na, yii bya. **18** Mii sí yi jwo yii á, mà láha nijja na, mii saha sì ɛrezən sinmε bya mε, fo Kile Saanre tèni ká nə.»

19 Lire kàntugo ka Yesu si bwúuruŋi lwó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á, maa jwo: «ɳge bwúuruŋi u nyε mii cyeere, t'à kan yii kurugo ke. Yii a nde pyi, yii raa yiye funŋo cwo na na.» **20** Nyε pi à kwò njyìŋi na ke, ka Yesu si fùnjcwokwuuni lwó, ɛrezən sinmε mpyi l'e, maa jwo cyelempyiibil'á: «Nde fùnjcwokwuuni li nyε Kile tunmbyaare nivonnte, t'à le ná yii e mii sìshange niŋguŋke cye kurugo ke.

21 Nka lire ná li wuuni mú i, yii li cè, ḥgemu u sí n-pa mii le cye e ke, urufoo cyege na naha ná mii woge e ḥnyiṇi yaage e. **22** Sèenji na, Kile à li lwó Supyanji Jyaṇi u bò. Nka ḥgemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'à kèege!»

23 Nyε Yesu cyelempyiibil'à yire lógo ke, ka pi i wá na piye yíbili na jofoo u nyε pire shwəhəl'e, ḥgemu u sí nyε n-pa lire kapiini shiṇi pyi ye.

Jwuṇyahama à yîri cyelempyiibii shwəhəl'e na jofoo u nyε pire shwəhəl'e nùṇufooṇi ye

24 Lire kàntugo ka jwuṇyahama si mpa yîri cyelempyiibii shwəhəl'e. Puru jwuṇyahampe nùṇke ku mpyi na jofoo u nyε pire shwəhəl'e nùṇufooṇi ye. **25** Ka Yesu si pi pyi: «Yii li cè, naha nìṅke na, saanbii maha fànhe pyi kìnì sùpyire nūn'i. Mpíi nūn'i pi sí nyε na kuru fànhe pyi ke, pi la maha mpyi pire s'a pi kêre s'a ḥko na pi na nyε sèeshiin. **26** Nka yii wuuni nyε a yaa li pyi amuni mε, yii puni yyaha yyére shinṇj'à yaa u pyi yii puni kàntugo yyére shinṇi. ḥgemu la ku nyε si mpyi yii puni nùṇufoonji ke, urufol'à yaa u uye pyi yîi puni báarapyi.

27 Báarapyiṇi u maha ḥnyiṇi sore u nùṇufoonj'a sì ntèen maa lyî kanna ke, pire shiin shuunniṇi i, ḥgire u nyε yyaha yyére shinṇi ye? Tá ḥge u à tèen marii lyî kanna ke, uru bà mε? Nka mii wi ke, mii nyε báarapyi yii shwəhəl'e.

28 Yii pi ke, yii à kwôro ná mii i na yyefuge tèrigil'e. **29** Lire kurugo bà mii Tuṇi à mii tìṇj'a pyi saanwa mε, amuni mii mú sí yii tìṇjε n-pyi saanlii. **30** Lire e yii sí n-pa lyî si bya ná mii i, mii Saanre

e. Yii sí n-pa n-tèen saanre tatεεnyi y'e, s'a Izirayeli tùluyi ke ná shuunniñi shiinbii kēenñi.»

*Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nyε a uru cè
mε (Macwo 26.31-35; Marika 14.27-31; Yuhana
13.36-38)*

³¹ Lire kàntugo ka Yesu si jwo Simø Pyeri á: «Simø! Simø! Sitaanniñi à li cya si yii nyàha ñgùrugo, bà sùmapyanji maha nyàha a wùrugo tafwøge e ntanh'e mε. ³² Nka mii à Kile ñáare mu kurugo, bà mu si mpyi si ñkwôro Kile kuni i mε. Mu aha maye cêege ma kapyiini na, si núru raa ma mii yyére tèni ndemu i ke, ma a màban le ma cìnmpyiibii dánafeebil'e.» ³³ Ka Simø Pyeri si Yesu pyi: «Kafoonji, l'à pyi kàsuuyire yo, l'à pyi kwù yo, mii à bégele cyire puni mε na ná mu i.» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Pyeri, mii sí yi jwo mu á, ninjaa ñkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na na mu nyε a mii cè mε.»

³⁵ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii pyi: «Tèni i mii à yii tun, maa yii pyi na yii àha wyérε ná boro ná tanhajyi yabere lwó mbâra yii tooyi wuyi na mε, tá yaaga kul'à yii ta be?» Ka pi i u pyi: «Yaaga kuu nyε a wuu ta mε.» ³⁶ Ka Yesu si jwo: «Numε, wyérε na nyε yii ñgemu á ke, urufoo u u lwó, yii ñgemu u nyε ná bor'e ke, urufoo u li lwó, ñgemu u nyε kàshikwónñwɔɔ baa ke, urufoo u u vàanntinjke pér'a tèg'a là shwo. ³⁷ Naha kurugo yε mii sí yi jwo yii á, Kile túnntunmpil'à jwumpe mpemu séme mii kyaa na ke, puru tèefunjɔn'à byanhara. Y'à séme na “Pi à u cû kapimpyiñε fiige*.” Nde l'à séme mii kyaa na ke, lire tèepyiin'à byanhara.» ³⁸ Ka

---

* **22:37** Ezayi 53.12

cyelempyiibii si jwo: «Kafoonji, kàshikwɔnñwɔhii shuunni cyi jncyii.» Ka Yesu si pi pyi: «Yi à ta[†].»

*Yesu à Kile jnáare Zhetisemani cikɔɔge e
(Macwo 26.36-46; Marika 14.32-42)*

³⁹ Nyé lire kàntugo, ka Yesu si yíri wani mà kàre Olivye cire jnałke na, bà u mpyi maha ntêe na li pyi mε. Ka u cyelempyiibii si jnkàre u fye e. ⁴⁰ Pi à sà nɔ kuru cyage e ke, ka Yesu si pi pyi: «Yii a Kile jnáare bà yii si mpyi si fàンha ta Sitaanniñi na, u àha jnkwò yii sòn jngà kapii na mε.»

⁴¹ Yesu à puru jwo ke, maa yíri cyelempyiibii taan, maa laaga nimbilere le u ná pi shwɔhɔl'e, maa niñkure sín, maa Kile jnáare. ⁴² U Kilejnarege e, u à jwo: «Tufoonji, kampyi mu sí jneε, na shwɔ jnke kyaage lwohe mbyanji na. Nka ma hà na jyii wuuni pyi mε, ma jyii wuuni pyi.» [⁴³ Nyé lire tèni i, ka Kile mèlèkenji wà si yíri niñyinji na, maa màban le u e. ⁴⁴ Yesu yákiliñi mpyi a wùrugo sèl'e, ka u u nûr'a là bâra Kilejnarege na, fo u fùnmp'à kêennj'a pyi sìshan na jncwo jnìñke na.]

⁴⁵ U à kwò Kilejnarege na ke, maa yîr'a kàre u cyelempyiibii cyage e, mà sà pi nàvunñjø wuubii ta pi à jnóo. ⁴⁶ Maa pi jnè, maa jwo: «Di k'à ta a jwo, ka yii i jnóo yε? Yii yíri, yii i Kile jnáare, bà li si mpyi Sitaanniñi kà jnkwò yii sòn jngà kapii na mε.»

*Yesu jncùñi kani
(Macwo 26.47-56; Marika 14.43-50; Yuhana 18.3-11)*

⁴⁷ Nyé mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka pi i wíl'a supyikuruñjø jnya ku u ma. Zhudasi u mpyi

---

[†] **22:38** Pìi maha jwo: «Ka Yesu si pi pyi “Cyire ká mpyi na sí n-jà yo!”»

Yesu cyelempyiibii kε ná shuunniŋi wà ke, uru u mpyi a ku yyaha cû. Pi à pa nō Yesu na ke, ka Zhudasi si file u na, maa u pûr'a cû, maa u shéere. **48** Ka Yesu si jwo: «Zhudasi, uru fwùŋji mu à pyi si Supyanj Jyanj le cye e kε!»

49 Nyε Yesu cyelempyiibil'à pa li nya ná Yesu tacunjke e pi à pa ke, ka pi i Yesu yíbe: «Kafoonji, wuu kàshikwənŋwəhigii lwó pi mεe na la?» **50** Ka pi wà niŋkin si ntíl'a u kàshikwənŋwəoge tèg'a Kile sáragawwuubii nùŋufembwəhe báarapyinjì kàniŋe ninŋenke kwòn a cyán. **51** Ka Yesu si jwo: «Yii kakyaare nwɔ yaha!» U à yire jwo ke, maa nàŋi ninŋenke lwó a sogo.

52 Lire kàntugo Kile sáragawwuubii nùŋufeebii ná Kilejaarebage saŋcwənsigibii nùŋufeebii ná Yahutuubii kacwənribii pi mpyi a pa Yesu tacunjke e ke, ka u u yi jwo pi á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwənŋwəoyi ná kàbiiyi i, si mpa ncû mu à jwo kakuumpyi u nyε mii, **53** mà li ta, tèni i mii mpyi maha mpyi ná yii e canŋa maha canŋa Kilejaarebage e ke, yii nyε a yaaga pyi mii na mε. Nka nde tèni na nyε yii ná numpinifoo‡ wuu.»

*Pyεri à jwo na uru nyε a Yesu cè mε
(Macwo 26.57-58, 69-75; Marika 14.53-54, 66-72; Yuhana 18.12-18, 25-27)*

54 Nyε ka pi i Yesu cû a kàre Kile sáragawwuubii nùŋufembwəhe pyenqe e. Mà pi niŋkaribii yaha, ka Pyεri si ntèen laage e, marii sì pi fye e, fo mà sà jyè pyenqe e. **55** Pi mpyi a na le, na ware ntàani niŋke e, ka Pyεri si mpa ntèen pi shwəhəl'e.

---

‡ 22:53 Sitaanninjì u nyε numpinifoo.

56 Nyε báarapyicwoŋi wà à pa Pyεri nintεenŋi jny
nage taan ke, maa u yal'a wíi, maa jwo: «Nge nàŋi
na jnyε Yesu fyèjwəhəshinbil'e.» **57** Ka Pyεri si yi
kyáala: «Ceewe, mii jnyε a u cè me.»

58 Lire kàntugo ka nàŋi wà si Pyεri wíi maa jwo:
«Mu mú na jnyε Yesu fyèjwəhəshinŋi wà.» Ka Pyεri
si jwo: «Sèe bà me!»

59 Nyε tèr'à pyi ke, ka wabεrε si nûr'a yi jwo a
waha na: «Nàkaana baa, nge nàŋi na mpyi ná Yesu
i, jnaha na ye Galile kùlumi shin u jnyε u wi.» **60** Ka
Pyεri si u pyi: «Mii nàha a mu jwumpe yyeshage cè
mà dε!»

Nyε mà Pyεri yaha puru na, ka nkùpoonji si ntíl'a
mee sú. **61** Ka Kafoonji Yesu si yyaha kēenŋε maa
Pyεri wíi. Ka u funjke si ncwo Kafoonji jwumpe
nijnjwumpe na na: «Mà jwo nkùpecyiini li mee sú
nijjaa ke, lire sí mu ta mu à jwo a nò tooyo taanre
na na mu jnyε a mii cè me.»

62 Nyε ka Pyεri si fworo pyεnge e, maa sà mee sú
sèe sèl'e.

*Pi à kàre ná Yesu i Yahutuubii Kile kuni yyaha
yyére shiinbiι yyére*

(Macwo 26.59-68; Marika 14.55-65; Yuhana
18.19-24)

63 Nyε mpii pi mpyi na Yesu kàanmucaa ke, ka
pire si wá na u fwáhore, maa u bwùun. **64** Maa u
yyahe pwø, maa u yíbe: «Mu jnyε a jwo na mu na jnyε
Kile túnntunŋo mà? Nge u à mu bwòn ke, uru mege
yyere wuu á!» **65** Maa jwujnjwumbaampe pabεrε
nijyahama jwo u na.

66 Nyε jnyèg'à pa mûgo ke, ka Yahutuubii
kacwənribii ná Kile sáragawwuubii jnùŋufeebii ná

Kile Saliyanji cyelentiibii si piye binni, maa ḥkare ná Yesu i pi yukyaala kurunjé yyére. ⁶⁷ Maa u yíbe: «Kile Nj̄ncwənrənji u jnye mu la? Yi yyaha jwo wuu á.» Ka u u pi pyi: «Mii mée ká yi jwo yii á, yii sì n-dá yi na mε. ⁶⁸ Mii sí ká yii yíbe, yii sì jnye mii jnwə shwə mε. ⁶⁹ Nka mà lwó nume na Supyanji Jyanji sí n-sà n-tèen Kile Siŋifoo kàniŋe cyεge na.»

⁷⁰ Nyε Yesu à yire jwo ke, ka pi puni si u pyi: «Lire sanni i ke, Kile Jyanji u jnye mu la?» Ka u u pi pyi: «Nje yii à jwo ke, yire yi jnye yi yi.» ⁷¹ Ka pi i jwo: «Wuu saha jnye a tige wà jnwɔjwumə kurugo mε, jaha na ye wuu yabilimpil' à lógo u jnwə na mà kwò.»

23

*Pi à kàre ná Yesu i fànhafoonji Pilati yyére
(Macwo 27.1-2, 11-14; Marika 15.1-5; Yuhana 18.28-38)*

¹ Nyε ka pi puni si yíri siŋcyan, maa ḥkare ná Yesu i fànhafoonji Pilati yyére*. ² Pi à sà nə wani ke, maa fin'a taha Yesu na Pilati á na: «Wuu à sà ḥge nàŋji ta u u sùpyire jnùŋo kyángē, na pi jnye a yaa pi a múnalwəore kaan saanbwəhe Sezari á mε. U à jwo na uru u jnye Kile Nj̄ncwənrənji, na uru na jnye saanwa.» ³ Ka Pilati si Yesu yíbe: «Yahutuubii saanji u jnye mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu aha jwo amuni yo.» ⁴ Ka Pilati si jwo Kile sáragawwuubii jnùŋufeebii ná sùpyire sannt'á: «Mii nàha tìgire cyaga ta ḥge nàŋji na, ḥkemu ku sí n-pa ná l'e u bò mε.» ⁵ Ka pi i nür'a yijwo a waha Pilati á: «U wá na sùpyire jnùŋo kyángē

---

* **23:1** Fànhafoonji Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsuŋyinji wà bò.

ná u jwumpe e Yahutuubii kùluni puni i, mà lwó Galile kùluni na, fo mà pa nō naha wuu na.»

Pi à kère ná Yesu i saanji Erədi yyére

⁶ Tèni i Pilati à yire lógo ke, maa pi yíbe na Galile kùluni shin u nyε ñge nàŋi la. ⁷ Ka pi i u pyi: «Oon.» Ka Pilati si pi pyi: «Yii a síná u e, saanji Erədi yyére, ñaha na ye uru u nyε Galile kùluni jùŋo na, ñka u nyε Zheruzalemu kànhe e ñcyii canmpyaagil'e.»

⁸ Nyε pi à sà nō ná Yesu i saanji Erədi yyére ke, ka li i ntáan Erədi i sèl'e, ñaha na ye u mpyi a Yesu kyaa lógo tèeməni i, u la mpyi Yesu si kakyanhala kani là pyi uru nyii na. ⁹ Lire kurugo Erədi à yibiyi niyahaya pyi u na. Ñka u nyε a yafyin jwo mε. ¹⁰ Nyε lir'à Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Kile Salianji cycelentibii mü ta pi à kère wani Erədi yyére. Ka pire si wá na sère Yesu na, maa kafinare shini puni fini u na. ¹¹ Ka Erədi ná u sòrolashiibii si Yesu fwáhərə maa u faha sèl'e. Maa vāanntinjε nisina ja le u na, maa pi pyi pi à nûr'a kère ná u e Pilati yyére.

¹² Pilati ná Erədi mpyi a bêni mε. Ñka mà lwó kuru canŋke na, pi à pyi cevee.

*Yesu kataanmp'à cwɔɔnr'a yaha u mbòŋi na
(Macwo 27.15-26; Marika 15.6-15; Yuhana 18.39-19.16)*

¹³ Pi à nûr'a sà nō ná Yesu i Pilati yyére ke, ka Pilati si binn'a tèen ná Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Yahutuubii yyaha yyére shiinbii ná Yahutuubii sanmpil'e, ¹⁴ maa jwo: «Yii à pa ná ñge nàŋi i naha mii yyére, maa jwo na u wá na sùpyire jùŋo kyángé. Ñka mii à u yíbe yii puni nyii na, yaaga maha yaaga yii à jwo a taha u na ke, mii nyε a kuru kà zò ta u

na mε. ¹⁵ Erədi mū sí nyε a tìgire cyaga ta u na mε, lire kurugo u à u núruŋ'a tùugo naha wuu á. Mii á, ñge nàŋji kɔnì nyε a kyaa pyi ndemu li sí n-pa ná l'e u bò mε. ¹⁶ Lire kurugo mii sí na sòrolashiibii pyi, pi u bwòn si u cye yaha.»

[¹⁷ Nyε yyee maha yyee, Yahutuubii bilereŋkwoŋi kataanni i, Pilati mpyi maha kàsuŋyìŋi wà cye yaha, lire na mpyi kalyee.] ¹⁸ Ka sùpyire puni si binn'a jwo fànha na: «Ngé nàŋji bò, maa Barabasi cye yaha!» ¹⁹ Mà li ta, Barabasi mpyi a nyàhaŋguruguŋi wà pyi kàŋhe e, maa booro pyi, lire kurugo pi mpyi a u cû a tò kàsuŋji i.

²⁰ Pilati la mpyi si Yesu cye yaha, lire e u à nûr'a pi yíbe. ²¹ Ka pi i sêe maa jwo: «U kwòro cige na! U kwòro cige na!»

²² Ka Pilati si nûr'a jwumpe lwó tontanrewogo maa jwo: «Kapiini ndire ñge nàŋ'á sàa pyi bε? Mii nàha à nyùŋo ta ñkemu ku sí u pyi u bò mε. Lire e ke mii sí sòrolashiibii pyi pi u bwòn si u cye yaha.»

²³ Ka pi i nûr'a sêe fànha na: «U kwòro cige na!» Nyε pi màhaŋ'á pa Pilati yyaha jà ke, ²⁴ ka u u nyε maa pi nyii wuuni pyi.

²⁵ Pi mpyi a Pilati nyáare na u nàŋji ñgemu cye yaha, mà li ta uru nàŋji mpyi a nyàhaŋguruguŋi ná boore pyi ke, ka Pilati sí uru cye yaha. Nde pi à cya u á Yesu kyaa na ke, maa lire pyi pi á.

Pi à Yesu kwòro cige na

(*Macwo 27.32-56; Marika 15.21-41; Yuhana 19.17-30*)

²⁶ Mà sòrolashiibii yaha pi i ñkèege ná Yesu i tabonke e, pi à círi ná nàŋji w'e u à yíri sige e, u mege mpyi Simo, Sireni kàŋhe shin u mpyi u wi. Ka pi i

Yesu kworokworocige kárama a tègε u ḥunj'i, maa u pyi u à taha Yesu fye e.

²⁷ Supyikuruñjø nimbwəhø mpyi a taha pi fye e na ḥkèege mú. Cyeebii pì na mpyi pi e, nàvunjke mpyi a pire pyi pi i myahii súu Yesu kurugo. ²⁸ Ka Yesu si yyaha kēenjø maa pire cyeebii wíi maa jwo: «Zheruzalemu kànhe cyeebii, yii àha raa mεs súu mii kurugo mε. Yii a mεs súu yii ná yii pylibii kurugo. ²⁹ Naha kurugo yε cijiriyi yi nyε yi sàha pyìi si mà nya nta raa ḥko mà pyìi kan pi à ḥwɔr'a nya mε, tèni là na ma, sùpyire sí n-pa raa ḥko, pire wuun'à ḥwɔ. ³⁰ Lire tèni i, sùpyire sí raa ḥko napj'yá “Yii cwo wuu ḥunj'il!” s'a ḥko mpòogogil'á “Yii cεeg'á wuu ḥwɔ tò†!” ³¹ Naha kurugo yε pi aha ḥcyii karigii shinji pyi cipuruge na, naha pi sí n-pyi cíwage na yε‡?»

³² Pi mpyi na ḥkèege ná kapimpyimii shuunni i si zà bò ná Yesu i mú.

³³ Nyε pi à sà nə cyage k'e, pi maha kuru cyage mεge pyi: «Nuñkwəäge Cyage» maa Yesu ná pire kapimpyibii shuunniñi kwòro ciyi na wani. Wà mpyi u kàniñke na, u sanjì sí nyε u kàmèni na.

³⁴ Ka Yesu si jwo: «Tufoonjì, yàfa pi na, naha na yε nde pi à pyi ke, pi nyε a li kapii cè mε.»

Lire kàntugo ka sòrolashiibii si ḥkyaanlwooni tèg'a u vāanjyi tāa piye na. ³⁵ Shinjyahara mpyi a yyére wani marii wíi. Ka Yahutuubii yyaha yyére shiinbii si wá na Yesu fwòhore na: «U à sùpyire tà shwɔ, u uye shwɔ numε ke! Lire e wuu sí n-sìi n-cè na uru u nyε Kile Niñcwənrañjì.» ³⁶ Ka sòrolashiibii mú

† **23:30** Oze 10.8   ‡ **23:31** Naha ḥke cyage e, Yesu a uye tāanna ná cipuruge e maa Yahutuubii tāanna ná cíwage e.

si file u na ná lùtanhage e maa u fwóhərɔ ³⁷ maa jwo: «Kampyi mu u nyε Yahutuubii saanji, maye shwɔ.» ³⁸ Pi mpyi a yi sém'a tāra Yesu kworokworocige niŋyinji na na «YAHUTUUBII SAANNI U NYΕ NGE.»

³⁹ Nyε kapimpyiibii pi mpyi a kwòro ná Yesu i ke, ka uru wà si u faha maa jwo: «Mu nyε a jwo na mu u nyε Kile Niŋcwənrənji mà? Maye shwɔ, maa wuu shwɔ mú!» ⁴⁰ Ka kapimpyinji sanji si u shèrəfooŋi cēege maa jwo: «Mu nyε na fyáge Kile na mà? Ko kuru yyefuge ninuge e mu ná uru nyε! ⁴¹ Wuu pi ke, ḥke yyefuge nyε wuu niŋcyaga, yaha na yε kapiini wuu à pyi ke, lire l'à ku nə wuu na. ḥka ḥge nàŋi wi ke, u nyε a kapii pyi mε.»

⁴² U à puru jwo ke, maa Yesu jáare na: «Yesu, mu aha mpa ntèen ma saanre tatɛ̄nge e tèni ndemu i ke, ma a yákili yaha na na.» ⁴³ Ka Yesu si u pyi: «Séenji na mii sí yi jwo mu á, niŋjaa mu sí n-pyi ná mii i Arijinaŋi i.»

Yesu kwùŋi

(*Macwo 27.45-56; Marika 15.33-41; Yuhana 19.28-30*)

⁴⁴ Canŋke mpyi a nə pùŋjø ninji i, ka numpini si mpâl'a jyè kini cyeyi puni i, mà tère pyi fo mà nə canvyinge na. ⁴⁵ Vàanŋke k'à tèg'a Kileŋnaarebage tāa mà pyi shuunni ke, ka kuru si ŋcwən niŋke e.

⁴⁶ Ka Yesu si jwo fànha na: «Tufoonji, mii sí na münaani yaha mu cye e!» U à yire jwo ke, ka u münaani si fworo u e.

⁴⁷ Ṭrəmu sòrolashiibii yyaha yyére shinji u mpyi wani tayyérege e ke, ur'à lire nyε ke, ka u u Kile pêe maa jwo: «Séenji na, ḥge nàŋi mpyi a tí!»

48 Sùpyire ti mpyi a pa cyire karigii tawiige e ke, ka pire puni nàvunjø wuubii si nûru na ɳkèege pi pyenyi i maa myahigii súu. **49** Yesu ceveebii ná cyeebii pi mpyi a taha Yesu fye e mà yîri Galile kùluni i ke, pire puni mpyi a yyére tatøønge e, maa ncyii karigii wí tapyige e.

Yesu ntòŋi kani

(*Macwo 27.57-61; Marika 15.42-47; Yuhana 19.38-42*)

50-51 Yahutuubii kànhe mègε pi maha mpyi Arimati ke, nàŋi wà na mpyi na yîri kuru kànhe na, u mège na mpyi Yusufu. U mpyi Yahutuubii yukyaala kuruŋke e. Uru nàŋi na mpyi sùpya niŋcenjø, maa ntíi. U sònñøre mpyi a taha Kile Saanre tèepani na. Yukyaala kuruŋke shiinbii sampii mpyi a jwo a bê kani ndemu na Yesu kyaa na maa li pyi ke, u nyε a nεn'a jyè lire e me. **52** Maa ɳkàr'a sà Yesu buwuŋi náare Pilati á, si sà ntò. **53** Pilati à nεε ke, ka Yusufu si ɳkàr'a sà Yesu buwuŋi tîrige kworokworocige na, maa u pwø vâanntonjø w'e, mà sà ntò. Fanŋke e u à sà Yesu tò ke, kuru mpyi a tûgo kafaaga nûŋ'i, bu mpyi na sàha ɳkwò a tò kur'e mà nyε me. **54** Kuru canŋa nûmpañja mpyi na sí n-pyi canŋøŋke.

55 Cyeebii pi mpyi a Yesu tûug'a yîri fo Galile kùluni i mà pa ke, ka pire si ɳkàre ná Yusufu e fanŋke na si sà Yesu buwuŋi sínniŋkanni nyε fanŋke funŋke e. **56** Lire kàntugo ka pi i nûr'a kàre pyengε, maa sà sìnmε nûguntanga wumø ná wusuna yaa mà yaha. Canŋøŋk'á nø ke, mà tâanna ná Yahutuubii Saliyanj i, ka pi i ɳjò.

24

*Yesu à jnè a fworo kwùnj i
(Macwo 28.1-10; Marika 16.1-8; Yuhana 20.1-10)*

¹ Cibilaage canjcyiige* nyèkwɔnge na, sìnmpe nùguntanga wumpe ná wusunaji pire cyeebii mpyi a yal'a yaha ke, ka pi i yire lwó na ɳkèege fanjke na. ² Kafaage ku mpyi a tèg'a fanjke jwɔ tò ke, pi à sà nə wani ke, ka pi i sà kuru ta k'à kùuŋkul'a láha fanjke jwɔge na. ³ Ka pi i jyè fanjke e maa wíi, ɳka pi nyε a Kafoonji Yesu buwunji nyε mε. ⁴ Ka li i pi bili. Mà pi yaha pur'e, ka pi i mpâl'a nàmii shuunni nyε pi à vāanvyinweeweere le mà yyére.

⁵ Ka pire cyeebii fyagara wuubii si niŋkure sín maa yyahayi cyígile jnìjke na. Ka pire nàmpii shuunniŋi si jwo pi á: «Naha na yii nyε na nyii shinŋi caa kwùubii shwɔhɔl'e yε? ⁶ U nyε naha mε. U à jnè a fworo kwùnj i. Jwumpe u mpyi a jwo yii á mà u yaha ná yii e Galile kùluni i ke, yii funŋɔ cwo puru na. ⁷ U mpyi a jwo na “Fàンha ki, Supyanji Jyanji u le kapimpyiibii cye e, pi i u kwòro cige na. U kwùnj i canmpyitanrewuuni, u sí jnè n-fworo kwùnj i.”»

⁸ Pi à puru jwo a kwò ke, ka cyeebii funjyi si ncwo Yesu jwumpe njnjwumpe na. ⁹ Ka pi i yíri fanjke na maa ɳkàr'a sà yi puni yyaha jwo cyelempyiibii ke ná niŋkinji ná pi shèrɛfeebii samppii pun'á. ¹⁰ Cyeebii pi mpyi a kàre fanjke na ke, pire pi mpyi: Mariyama u mpyi na yíri Magidala kànhe e ke, uru ná Zhanε ná Yakuba nuŋi Mariyama mà bâra cyeebii piibérii na. Pire cyeebii pun'á yíri fanjke na, maa mpa jwumpe ninumpe

---

* **24:1** Yahutibil'á cibilaage canjcyiige ku nyε káriŋi.

jwo Yesu tÙnntunmpil'á. **11** Nka pi mpyi na sÙnnji na jùñjø baa jwumø cyeebil'à jwo. Pi nyø a dá pu na mÙ. **12** Lire ná li wuuni mù i, ka Pyeri si yíri maa fÙ a kÙre fanjke na, maa sÙ jåara a wíi ku funjke e. Lempe kanni baare e, u nyø a yafyin nya mÙ. Ka li i u bìlibili, ka u u nÙ'r'a kÙre pyengø.

*Yesu à uye cyêe u fyèñwøhøshiinbii pìi shuunni na,
pi i ñkÙege Emayusi kÙnhe e
(Marika 16.12-13)*

13 Kuru canjke ninuge e, Yesu fyèñwøhøshiinbii pìi shuunni mpyi na ñkÙege kÙnhe kÙ na, kuru kÙnhe mege na mpyi Emayusi. Ku ná Zheruzalemù kÙnhe laage mpyi a tÙro culumetirii kÙ ná shuunni na mÙ. **14** Karigii cyi mpyi a pyi lire tÙni i ke, pi mpyi na cyire puni yu piy'á, na ñkÙege. **15** MÙ pi yaha jwumpe na piye shwøhøl'e, ka Yesu yabiliñi si file pi na, maa kuni bìnna ná pi e. **16** Pi mpyi na Yesu naa, nka l'à pyi mu à jwo yaage kÙ k'à para pi yyaha na, mà pi pyi pi nyø a jà a u cÙ mÙ.

17 Ka Yesu si pi yÙbe: «Naha shi yii na yu, na ñkÙege amÙ yÙ?» Ka pi yyetanha wuubii si yyére. **18** Nge mege ku mpyi pi e Kilopasi ke, ka uru si jwo: «Karigii cyi à pyi numÙ Zheruzalemù i ke, mu kanni baare e, sÙpya nyø a sÙi Zheruzalemù i cyi cÙmbaa mÙ.»

19 Ka Yesu si pi yÙbe: «Naha shi k'à pyi yÙ?» Ka pi i u pyi: «Kile tÙnntunji Yesu u mpyi a yíri Nazareti kÙnhe e, ná Kile mpyi a fÙnha le u jwumpe ná u kapyiñkil'e sÙpyire nyii na ke, nde l'à u ta ke, lire ke! **20** Wuu Kile sáragawwuubii jùñjuñfeebii ná wuu yyaha yyére shiinbil'à u le cye e, pi à u kwÙro cige na a bò. **21** Wuu mpyi na sÙnnji na uru u sÙ

n-pa Izirayeli shiinbii jùñjò wwù bilere e. Nka u à kwû ke, cyi canmpyaa taanre u jyé ñge. ²² Wuu kuruñke e, cyeebii pìl'à pa jwumpe pà jwo wuu á, mpemu p'à sàa wuu bilibili sèe sèl'e ke. Nyège na, pi à sôl'a kère u fannke na, ²³ maa mpa wuu pyi na pire jyé a sà u buwuñi ta wani me, na pir'à Kile mèlèkèebii pì jya, ka pire mèlèkèebii si yi jwo pir'á na Yesu à jè a fworo kwùñi i. ²⁴ Bà cyeebil'à yi jwo wuu á me, wuu shèrèfeebii pì mü à shà fannke na, mà sà yi ta amuni, ñka pire mü jyé a u jya me.»

²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yákili baafeebii, yii dama jyé a táan Kile túnntunmpii jwumpe na mà de! ²⁶ Lire kyaalañkanni na, bà Kile Niçcwɔnrañi mpyi a yaa u kyaala u u nta a jyè Kile sìnampé e mà?»

²⁷ Lire kàntugo mà lwó Kile túnntunñi Musa sémebii na, mà sà nò fo Kile túnntunmpii sanmpii puni sémebii na, jwumpe p'à séme u kyaa na pire sémebil'e ke, ka u u puru yyaha jwo pi á.

²⁸ Kànhe na pi mpyi na ñkèège ke, pi à sà nò kuru na ke, ka Yesu si uye pyi mu à jwo u ko raa ntùuli s'a ñkèège yyaha yyére. ²⁹ Ka pi i u jàare na u àha ñkàre me, na numpilage na ñko raa wwùù. Ka u u jyè pyènge e maa ntèen wani ná pi e. ³⁰ Tèni i pi à pa ñkwûulo s'a lyî ke, ka u u bwúuruñi lwó, maa fwù kan Kile á, maa u kwòn kwòn a kan pi á. ³¹ Lir'à pyi ke, ka pi yákilibii si mógo, ka pi i jçè na Yesu wi. Lire kàntugo ka u u mpâl'a pínni pi na.

³² Ka pi i wá na yi yu piy'á na: «Tèni i u mpyi na Kile Jwumpe Semènji yyaha yu wuu á kuni na ke, wuu funjyi mpyi a táan sèe sèl'e de!» ³³ Ka pi i ntíl'a yíri, maa nûr'a kère Zheruzalemu kànhe e,

mà sà cyelempyiibii sanmpii ke ná niŋkinji ná pi shèr̥eebibii ta pi à binni. ³⁴ Ka pire cyelempyiibii si jwo pi á na Kafoonji Yesu à jè nàkaana baa, na Simo yabilinj'à u nya!

³⁵ Nyé nde l'à mpii shuin shuunniji ta mà pi niŋkaribii yaha ke, ná pyiŋkanni na pi à Yesu cè, tèni i u à bwúruŋji kwòn kwòn mà kan pi á ke, ka pi i yire puni yyaha jwo.

*Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na
(Macwo 28.16-20; Marika 16.14-18; Yuhana 20.19-23; Kapyiŋkii 1.6-8)*

³⁶ Mà cyelempyiibii yaha puru jwumpe na, ka pi i mpâl'a Yesu niŋjyereŋi nya piye shwəhəl'e. Ka u u jwo: «Kile u yyeqiŋke kan yii á.» ³⁷ Ka pi i fyá fo mà tateŋge fô piye na, naha na ye pi mpyi na sônŋi na bunji wà fwòongó pir'á nya. ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Naha na yii nyé na fyáge bë? Naha k'á nte sònŋjore shinji tîrige yii funŋ'i ye? ³⁹ Yii na kantahigii ná na tooyi wíi, yii i jncè na mii wi. Yii bwòn na na a wíi, bufwòongó nyé na mpyi ná cyere ná kaciyy'i mii fiige më.» ⁴⁰ Mà u yaha puru jwumpe na, u à u kantahigii ná u tooyi cyêe pi na.

⁴¹ Pi mpyi a dá Yesu jèŋi na më, naha na ye u jèŋi mpyi a pi funŋyi táan fo mà pi bilibili. Ka Yesu si pi yíbe: «Yalyige na wá naha yii á la?» ⁴² Ka pi i fyafwòngó kan u á. ⁴³ Ka u u ku shwə a kyà pi nyii na. ⁴⁴ Maa jwo: «Tèni i mii mpyi ná yii e ke, mii à yi jwo yii á na yaaga maha yaaga k'á séme mii kyaan na MusaSaliyanji ná Kile tûnntunmpii sanmpii sémebii ná Zaburu sémeŋji i ke, cyire pun'á yaa cyi tòro cyi jwuŋkanni na.»

⁴⁵ Nyε u à yire jwo ke, maa pi yákilibii múgo, bà pi si mpyi si Kile Jwumpe Semεŋi nwəhe cè mε. ⁴⁶ Maa nür'à jwo pi á: «L'à séme amuni na Kile Njncwənrəŋi sí n-kyérege n-bò, ɻka u kwùŋi canntanrawoge u sí ñè. ⁴⁷ Na mà lwó Zheruzalemu kànhe na, Jwumpe Nintanmpe sí n-jwo u mäge na supyishinji pun'á, na pi pi toronkanni kēenŋe pi i láha kapegigii na, bà Kile si mpyi si cyi yàfa pi na mε. ⁴⁸ Nyε kyaa maha kyaa mii à pyi ke, yii à cyire puni nya tapyige e, yii a cyi yu yii a mâre. ⁴⁹ Yii tèen Zheruzalemu i, mii Tuŋi Kile à sífente ntemu nwəmee lwó ke, fo mii aha tire tîrige yii jun'i tèni ndemu i ke.»

*Yesu à kò a dùgo nìnyinji na
(Marika 16.19-20; Kapyiŋkii 1.9-11)*

⁵⁰ Lire kàntugo ka Yesu si ɻkàre ná u cyelempyi-bil'e Bëtani kànhe taan. Pi à sà nə wani ke, ka u u u cyeyi yîrige, maa jwó le pi á. ⁵¹ Mà u yaha u u dùbabii leni pi á, u à kò a yîri pi shwəhəl'e mà kàre nìnyinji na. ⁵² Ka cyelempyiibii si wá na u kère. Pi à kwò ke, ka pi funntanga wuubii si nür'a kàre Zheruzalemu kànhe e.

⁵³ Canja maha canja pi mpyi maha piye bínnini Kileŋaarebage e, marii Kile kère.

KILE JWUMPE SEMEJI JWUMPE NINTANMPE

New Testament in Senoufo, Supyire Farakala; spp

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Supyire Sénoufo (Sénoufo, Supyire)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Senoufo, Supyire

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

cxxx

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
9c94658e-b59d-5cd7-bd2e-4e0770667d41